BAPTISTÆ

MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI ADOLESCENTIA,

seu Bucolica, breuibus Iodoci Badij commentarijs illustrata.

His accesserunt Ioannis à Murmelij in singulas eclogas argumenta, cum annotatiunculis eiusdem in loca aliquot obscuriora.

Accessit, & index, non ille vetus, & indigestus, sed nouus omnino, ac locupletior multo, opera Barthol. Laurentis.

Tobias Higgins
huius libri
posse

Excudebat Ioannes Kyngstonus.
Anno Dñi. 1572.

INDEX VOCABVLORVM ACRERVM DE QVIBVS per hæc Badiana in Baptiſt. Mantuani eclogas commentaria menſio fit, copioſior ſolito, & fidelius iuxta ſeriem Alphabeti digeſtus.

ABditus 14
Abdua 77.79
Abel 57
Abraham ibidem
Ac 7
Accipiter 52
Acernus 15
Aries 30
Acta 44
Actæon 15
Ad 85
Adam 57
Adigere 51
Aditus 60
Admeti oues quis aliquando panerit 57.79
Adorare 48
Adria 70.78
Adriani inepta ſententia Folio 44
Adulator 45
Adulta ſeges 4
Adulter 45
Ædes 9
Æ geriæ 54
Ægon 63
Ægyptus rex 33
Ægypti numina 79
Æneæ Siluij aſſertio 3
Ænobarbus 43
Ælus 66
Ær 19
Ærarium 41
Æs 47
Æſopi patina 42
Æſopi aſtutia 62
Æſtimare 19
Agnati 9
Agreſtis 5
Agretij, aliàs per c ſcribitur, ſentimentum 42
Ahenus 16
Agena 77
Aluda 65
Albion 54
Alcides 33
Alchimia vel alkimia 51
Alea 60
Alexis 26
Alga 79
Aliger 71
Alius 34
Alma 13
Alter 34
Altum 90
Alueus 85

Amaror

Amarot 6
Ambages 6.46
Ambigo 6
Ambire diuos 37
Amens 9
Amicus 29
Amita 85
Amor 3
Amphion 79
Amphitrionides 33
Amynomai 11
Amynticus ibidem
Anas 65
Anemos 23
Angina 68
Annosus 70
Anser 65
Anteus 35
Ante 21
Antenna 63
Anticum 3
Antonij Campani excellentia 31
Aones 41
Apella 19
Appendix 13
Apollo 37.79
Arar 30
Area 86
Augus 70
Aristeus 34
Arcys 19
Arma 43
Aruus 71
Arnicolæ ibidem
Artocopi 50.15
Artopoios 51.93
Artos ibidem
Artocrea 65
Arx 15
Asilus 68
Aspaltus 81
Assentator 45
Assyria 79
Astræa 69
Astus 33.51
At 45
Athesis 77
Athos 35.64
Atrides 33
Atticus 31
Auarus 52
Aucupium 35
Auectus 77
Auersor 24
Auerto ibidem
Auertor ibidem
Augustus 43
Aureolus 16
Auster 6

B
Abylonia 2
Baccatus 74
Bacchus 72
Bacillum 41
Balare 76
Baldus 10
Beleares 53
Ballo ibidem

Barathrum 60
Bardi & Bardus 59
Bardocucullus Ibidem
Bardocucullatus Ibidem
Batrachos 80
Belides 33
Belus Ibidem
Benacus 13.14.100
Biblis 33
Bifidus 36
Bilis 57.85
Bimestris 30
Biuium Pythagoricum 59
Boare 76
Bombyces 41
Bombycinus Ibidem
Boreas 47.80
Bruchus 68
Bruma 39.68
Bryseis 33
Bufo 86
Bustum 23
Buxus 14
CAcabus 77
Cacumen 61
Cacus 35
Caduceus 40
Cadus 68
Cæcias 36
Cain 57
Calais 37
Galamitas 19
Calces 24
Caldaria 77
Caligo 54
Callus 19
Galyces 5
Calypso 25
Camaldula 65
Campe 68
Campestris 56
Candidus 31.85
Canicula 32
Canis Ibidem
Canis,& cati natura 7
Cantharus 62
Capellæ. 67
Caprea 85
Capreolus 54.74
Carbo 18
Cardiacus 73
Cardinales 43
Cardo 6.20
Carex 72
Carmelus 87.61
Garmelitæ 80
Carpere 50
Carthusia 64
Casa 19
Casses 29
Casiopeia 66
Castor 34
Castrare 64
Catella 49
Gatones 19
Catuli 68
Catulli inepta sententia 44
Catus 7

Caula 57
Cauſari 10
Centauri 70
Ceraunia 30
Cercopithecus 51
Ceres 20.66
Chaones 70
Charybdis 24
Chryſeis 33
Cicendulæ 10
Cicones 33
Cicuta 46
Ciere 27
Cimex 63
Cinaras 33
Circe 26
Circus 43
Cithara 40
Clarum 85
Clauiculus 16
Clauus 8
Clitumnus 84
Cloaca 64
Coarctare 54
Codrus 42
Cænacula 37
Cogere 27
Coinquinare 54
Coitus 113
Colluere 72
Compilo 54
Compita 11
Componere 80
Conor 26
Concinnus 38
Concitare 6
Condere 39
Conſidere 77
Conſulere 48
Conſulti 21
Conuitia 50
Cordum 48
Cornicis omen 73
Corui omen Ibidem
Coryli 69
Cos 76
Coſmas medicus 20
Coſmus 41
Craſsi cuiuſdam non craſſum dictum 42
Creta 54
Crinale 36
Crocodilus 35
Crudus 43
Crumena 41
Cucullus 56
Cuium 86
Culmen 47
Cura 23.84
Curare 26
Cymbia 38.77
Cyprus 61
DAmon 6
Dan 81
Danaus 33
Dauid 35
Deos vtriuſque ſexus fictos eſſe 42

Deducere 63
Deglabare 36
Deianira 33
Delphin 75
Demens 48
Demoliri 19
Demum 13
Dentale 10
Deplumare 54
Deucalion 55
Diana 6
Dibapha 42
Dies genialis 10
Discrimen 19
Dissimulare 29
Diuus 19
Dolia duo in foribus Iouis 13
Domina 23
Domitij cuiusdam superbia 42
Dorcas 85
Dryades 23
Dryas 66
Drys 33
Dumeta 26
E Boſos 53
Effœminatum 34
Ereia 13
Elisij campi 23
Enucleare 5
Epicœdion 23
Epicuri sententia 19
Epithaphion 19
Erebus 60
Eribennos ibidem
Eremus 86
Eridanus 12.31
Erynnis 26
Eriphyle 33
Et 29
Euentus,& Euenta 21
Eurotas 80
Eurus 83
Eurydice 34
Examen 98
Exeandescentia 53
Excubare 22
Exertus 78
Exhaustus 28
Exilis 73
Exossare 5
Exstare 83
Extemplo 61
Extimari 19
F Abella exorta nobilitatis 49
Fabula institutarum mercedum 49
Facio 57
Facul 31
Facula 53
Fax 87
Fagineus 77
Fagus 64
Falco 72
Farrago 28
Fartores 50
Fasces 49

Fascinare 6
Fasti 69
Fastidia 36
Fata 20
Fatalis 26
Fatum 25
Faustus 3
Faxo 40
Feralis 22
Ferre 8
Fides 46
Fines 35
Fiscella 5
Fiscina ibidem
Fistulicen 56
Flaccus 27
Fluentini 71
Fluuius 67
Fœnisęca 49
Fœnus 51
Fœta 68
Fœtare 12
Fœtura 67
Formago 77
Formica 39
Formicarum fabula 85
Fortuna 48
Fortunatus 3
Fossa frons 30
Frigidior 28
Fuci 98
Fulica 34.56
Fuligo 65
Fulminare 33
Funda 35
GAlathea 23
Galbula 65
Galla 6
Galerus 76
Ganea 32.44
Garganus 64
Gelida 3
Gemelli 76
Gener 10
Genius 54
Genethliaci 39
Gerion 35
Gestire 74
Goliath 35
Gorgones ibidem
Grando 19
Gratis 30
Gregorij Tiffernatus excellentia 30
Gregorio ibidem
Gurges 85
Gynæcoum 70
HAmadriades 23
Harculus 29
Harpyiæ 36
Hebrus 26
Hecubę somnium 57
Hedera 26
Helena 33
Helias 61
Helisæus ibidem
Hercules 35.41
Hernica 32

Heroicum carmen cui debetur 40
Hic 60
Hilarare 13
Hippodamia 33
Hippolytus ibidem
Hippos ibidem
Hircus ſine cornibus 49
Hiſpidus 63
Hiſtrio 36.49
Humor 14
Hyæna 35
Hydra 24
Hyems 47
Hymen 6
Hymenæus ibidem
Hypermneſtra 33

Iacchus 10
Iactura 69
Iberi 40
Ibis 85
Ida duplex 57
Ierichus 81
Ignis 4
Ilaros 13
Iliaca 7
Illac 21
Illætabilis 13
Illepidi 46
Immaturus 26
Impendere 20
Imperioſus 32
Implumis 38
Improbus 37
Improuidus 46
Incaleſcere 79
Inceſtare 36
Inconſultus 21
Indefeſſus 50.63
Indignus 39
Indocilis 46
Indoctus ibidem
Inepti ibidem
Iners 4
Inſeſtus 13
Influxus 76
Ingemere 4
Inſomnia 26
Inſomnis ibidem
Inſtar 5.58
Inſtauro 86
Iuſtitia 16
Inſulſi 46
Interuallum 71
Ior 81
Iordanes Ibidem
Irretire 51
Iſte 6
Iudæa 82
Iunonis auis 38
Iurgia 20
Iuriſconſultus 21
Iuuentus 73

Kardia 73
Kercos 15
Copos ibidem

Kosmos 41
Kosmeo ibidem
Greas 63
Lacertus 13
Lacteus 64
Lætamen 48
Læti 41 Læuus 77
Lamia 68
Lamiæ 74
Lampyrides 10
Lanitium, vel lanicium 38
Lanij 60
Lappæ 68
Larius 14.77
Laruæ 68
Latus clauus 8
Lauerna 65
Lauinia 33
Laureti 65
Laxatus 40
Lego 35
Lena 32
Leno 45
Lepor 32
Leucosia 15
Leuitas 29
Leuis 8. 21
Libra 70
Libum ibidem
Libethrides 31
Libethris 66
Liber 61.72
Libs 44
Ligo 49
Limbus 26
Linguosus 85
Liqui 12
Litus 75
Liuens 18
Liuor 78
Lixæ 50
Lolium 54
Loth 36
Lucullus 41
Ludere 6.13
Lumina 26.30
Luna, 78
Lupæ 44
Lupanar. ibidem
Lupus vbi nullus 54
Luscus 6
Lustra 25.63.87
Lux 12.14
Lyæus 10.72
Lycaon 55
Lycoris 34
Lycos 55
Lygia 15
Lympha 85
Lymphaticus 9
Lympidus 82
Lynter 13
Luo 38
Macra 79
Macri ibidem
Maga 22
Magalia 29.87
Magi 58

Magis

Magis 87
Magus 32
Maius 75
Malis auibus 46
Malus punica 75
Manica 6
Mantes 63
Manto 84
Mantous 50
Manubria 44
Manus 51
Mapalia 21.87
Maria cui visa 59
Matisca 62
Marius 18
Martialis sentimentum 44
Martius 35
Masculus 45
Matertera 85
Matronæ Herculi visæ 60
Medea 33
Medicorum licentia 53
Meditari 30
Medusa 35
Melampodion 73
Melampus ibidem
Melan ibidem
Melota 74
Mercari 65
Mergus ibidem
Mesis ibidem
Meuaniæ 84
Midas 45
Miles 19.68
Milium 68
Milus 65
Mimus 45
Mincius alij Minitus scribunt 13.77
Minotaurus 33
Mucia 31
Modus 32.77
Mœror 20
Molorchus 69
Monosyllabarũ priuilegiũ 30
Mors varia 21
Moyses 57
Mox 14
Mugire 47.76
Mulcta 11
Mulctrale 3.
Multra ibidem
Mulctralia 77
Multoties 11
Mundus 44
Murex 8.50
Myrmix 80
Myrra 33
Naaman 81
Naiades 37
Napea 23.61
Narcissus 15
Nates 30
Nauci 63
Neæra 47
Nemea 69
Nemus Ægeriæ 54
Neoptolemus 42

Nepa 85
Nereides 21
Neronis sumptuositas 43
Nerui 80
Neruosus 63
Neu 74
Neue 63
Nicolaitæ 74
Nihil 39
Nitedule 10
Noctuæ vbi vel plurimæ, vel nullæ 54
Nodus herculis 41
Nomius quis dictus 57
Noster 12
Nugæ 43
Nugari 29
Num 26
Numantia 55
Numerus 61
Numina ruris 67
Nursia 65
Nurus 71
Nymphæ 67

OBba 13.73
Obductus 29
Obmissus,& Omissus 12
Otiosus 80
Odire 23
Oenomaus 33
Oenone 57
Oenophilus 10.27
Oenophorum Ibidem
Oestrum 14.18
Ogdoas, 70
Oinos 10
Olympica 46
Olympus 37
Omasum 50
Omem. 12.73
Onocrotalus 65
Onos. Ibidem
Operæ 68
Operor 57
Ophiusa 53
Opulescere 77
Ora 31.62
Orare 48
Orcus 34
Ordo potuum 72
Oreades 23.66
Oregomai 4
Orexis Ibidem
Orgia 14
Orithya 37
Oros 66
Orpheus 34.79
Ossa 30
Ostentum 57
Ouidij opinio 44

PAdus 30.79
Palestra 5
Palmes 65
Palustris 68
Pampineus 30
Pan 67
Pannosus 18
Papyrus 63

Par 74
Paradiſus 67
Paranymphus 70
Paraſceue 18
Parcere 44
Paris 54
Parnaſus, aut parnaſſus 26
Parthenope 15
Participia an comparẽtur 52
Parturire 54
Paſiphae 33
Paſtillus 63
Paſtinum 49
Paſtor 80
Paſtus 5.73
Patina Æſopi 42
Patulus 10
Pauliſper 46
Pauperies 7
Peculia 69
Pecunia 43
Pedepreſsim 54
Pedes 43
Pedica 6
Pedum 72.76
Pegaſus 65
Penates 49
Penſum 74
Penula 38
Peragere 51
Perna 7
Pernicitas 13
Pero 76
Porſcus 35
Peſſum ire 33
Petaſo 68
Petulci 46
Pera 6
Phædra 33
Phagin 64
Pharetra 62
Philomelæ, ſeu philomenæ etymologia 5.
Philtra 66
Phyllirides 63
Phineus 39
Phlegeton 23.26
Phocis 80
Phœbus 71
Phœnices 81
Phorcynides 37
Phyllinus 32
Phillis 34
Piacula 69
Piceus Ibidem
Pietas 53
Pierides 23
Pierus liquor 20
Pignora 80
Pila 49
Pilare 54
Pileolum 40
Pithecos 51
Plorans 5
Pollux 34.56
Poios 57
Polenta 42

Polo 31
Polymnia Ibidem
Pondo 22
Popina 64
Populare 30
Populari Ibidem
Populus 79
Populus cui ſacra 60
Poſt 21
Poſthabere 20
Polys 63
Præcox 26
Præcordia 6.36
Præſtigiæ 6
Prima lux,& primus dies 12
Prodicus 60
Propago 82
Propter 13
Proſerpina 34
Proſpicere 14
Proſtituere 50
Proximare 11
Pruina 44
Pubes 69
Pubeſcere 75
Pueri 35
Puerpera 71
Pulex 63
Plus 55
Purpura 63
Pyramis 48
Pyrylampes 10
Pyrrha 54
Pyrrhus 42
Pythagoras Ibidem
Pythiuſa 55

Q
Vàm 15
Quando 94.55
Quæſtio de magnorum aduentu 57
Quærulus 32
Quò 21

R
Abula 53
Ranarum fabula 49
Rebecca 33
Refert 24
Referre 27
Regius 22
Reor 12
Reſipiſcere 21
Reſtauro 26
Rhodope 30
Rima 7. Rimula 30
Romanus 46
Romphæa,ſeu Romphea 36
Romuli fabula 44
Roſtrum 5
Rubigo 68
Rulla 10

S
Ambucus 75
Sacrum offerre 98
Salax 52
Sales 27
Salignus 79.75
Salamon 36
Saltidicus 11
Saltus 22
Saluia 78

Samſon

Samſon 36
Sarcinula 62
Sarmenta 24
Satan 16
Saka 78
Scidi à Scindo 13
Scepio 35
Scipionis dictum 80
Scomma 50
Scrutari nidos 5
Scurrilitas 44
Scylla 33
Secare 29
Secundare 39
Securis 49
Securus 19
Secus 7
Segnis 44.86
Semiramis 33
Senſim 54
Senectus 69
Sentes 8.68
Sepes 38
Sepire 85
Septenarij myſterium 55
Septiforis 31
Sepulchrum leue 23
Seres 41
Serica ibidem
Sero 62
Serra 41
Seruij error 44
Seruitium 38
Serus 11
Setoſus 65
Sic 57
Simiarum fabula 49
Simulare 22
Sina 65
Sion 36
Sirenes 15
Sirius 32
Sitolus 65
Situs 60.
Socer 10
Socrus ibidem
Sodalitium 72
Sogona, alias Sagona 30
Soli foſſor 49
Soliuagus 25
Solſticia duo 53
Solum 4
Solymi 80
Sonipes 54
Sopitus 28.38
Sopor 3
Soracte 65
Sortiri digitis 5
Specimen 26
Spectacula 43
Spelæa 61.64
Spicatus 10
Spineta 76
Squarroſus 41
Sterno 4
Stimulus 49
Stipites 74
Stiria 47.80

Stiua 10
Stratus 4
Striare 36
Striges 29
Strix 68
Strophades 36
Stygius 60
Styx 26.60
Succida 68
Sulfurus arx 41
Super 5
Supini posterioris constructio 4
Supra 5
Surculus 23
Sufarion 31
Suspicere 60
Susurrus 74
Susurri magici 16
Syluanus 67
Syluestris 26
Syries 6
TAbesce 28
Tantalus 9
Terpia 33
Taxacus 83
Teges 73
Telum 28
Tempe 31
Tentans 29
Tentare 36
Tentare fugam 59
Tesles 10
Tethys 66
Tetricus 27
Thalassio 5
Theseus 35
Thestylis 34
Thomæ Aquinati quid contigerit 61
Tiberias 81
Tiberis 30
Tibia 10
Tibicen 14
Tityrus 12.26.79
Titan 69
Tmesis 12
Tonans 66
Tonius 10
Tragica vox 32
Tricornis 25
Triuia 6
Trialis 36.46
Troia 35
Tumulus 26
Turgidus 76
Tyndarus 33
VAllæ documentũ 42
Valsasinus 63
Vates 89
Ve 74
Vecordia 87
Vecors 28.51
Vellera 85
Vena 53
Ventriculus 10
Ventrosus 36
Venus 10

Venus 36
Ver 75
Verbanus 77
Veribus, & Verubus
Verna 33
Verona 77.84
Vertex 18
Vestigare 53
Vices 78
Victus 38
Viden' 11
Villa 58.68
Vimen 5
Vimina 75
Vindemia 53
Vineta 11.44
Vipera 86
Virus 36
Vis 68
Vita fungi 37
Vitis 49
Vitta 60
Vitula facere 57
Virgo 81
Vlua 63
Vmber 30.70
Vmbria pars Tusciæ 84
Vrēdi cadauera mos vnde 23.
Vrna ibidem
Vt 14.70
Vtres 11
Vuidus 25

X Enophon
Xerxes 35

Z Elus Heliæ 82
Zetus 87

FINIS.

BAPTISTA MANTVANVS
CARMELITA PARIDI CERESALIO.
S. P. D.

AVdi, ô Pari, ænigma perplexum, quod Oedipodes ipse non solueret. Ego quinquagenarius, & iã cõsenescens, adolescentiã meã reperi, & habeo adolescentiã simul, & senectã. Sed ne longa ambage te teneam, nodũ hũc dissoluo. Anno prẽterito, quũ Florẽtia rediens Bononiã peruenissem, intellexi apud quendã literatũ virum esse quendã libellum meũ, quẽ olim ante religionẽ, dum in gymnasio Paduano philosophari inciperem, ludens excuderam, & ab illa ætate adolescentiam vocauerã. Carmen est bucolicũ in octo Eclogas diuisum, quod iam diu tanquã abortiuum putabam abolitũ. Vbi id resciui, Saturnina fame repentè sum percitus, & cogitaui quonã pacto possem proli meæ inferre perniciem. Iuuantibus ergo amicis libellũ mihi vendicaui, vt perderem, quem suspicabar erratis nõ posse nõ scatere. At vbi intellexi, & alia quædã exemplaria superesse, visum est præstare hoc, quod vendicarã emẽdare, emendatũq; edere, vt eius editione cætera, quæ cõtinent multa, nimis iuuenilia deleãtur. Hoc igitur sic castigatũ duabus alijs eclogis quas in religione lusi, in calce subiunctis, tibi ô Pari iuuenis antiquæ nobilitatis, & studiorum, ac omnium bonarũ artiũ amãtissimè, nostreq; vrbis decus egregiũ, libentissimè dono, vt quãdo tetricis illis philosophiæ, ac theologiæ lucubrationibus, quibus assiduè vacas, fatigatus fueris, habeas iucũdulã hanc lectiunculam, qua tanquã ludo quodam blandulo, sed liberali, lassum legendo reparetur ingenium. Omnes autẽ, penès quos immatura illa sunt exẽplaria, quæ dixi, rogatos volo, vt si quid vnquã fuit eis dulce meũ, confestim exurant, nec vllo pacto superesse permittant. Accipe ergo Pari suauissime libellum, & auctorem, & ambobus, tanquam rebus tuis tuo deinceps vtaris arbitrio. Vale Calendis Septembris, Anno M.CCCC.XCVIII.

ANNOTATIVNCVLÆ ALIQVOT IN SVBSEQVENTEM librum, ex epistola quadam Ioannis Murmellij, ad Paulum Ruremundensem.

SEd vt ex ordine à te quæsitis respondeã, hæc accipe: In tertia ecloga, quod Thracius Hebrus Orphea fleuisse dicitur, rectè ais id tibi ex quarto Georgicon Virgilij non constare, quum ibi non Orphea, sed eius vxorem Eurudicen Hebrus fleuisse dicatur. Adducendum itaq; fuit testimonium Ouidij, in secundo Metamorphoseos ita scribentis.

Te mœsta volucres Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ,
Fleuerunt syluæ, positis te frondibus arbos,
Tonsa comas luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increuisse suis.

Hic enim per flumina, Thraciæ fluuij, & cũ primis Hebrus, quod sequentia indicant, significatur.

Venio ad patinam Æsopi, cuius mentio fit in quinta ecloga. Qualis autem ea fuerit docet Plinius in decimo naturalis historiæ, capite decimoquinto, his verbis: Maximè tamen insignis est in hac memoria Clodij Æsopi tragici histrionis patina, sexcentis sestertijs taxata, in qua posuit aues cantu aliquo, aut humano sermone vocales, nummis sex singulis coemptas, nulla alia inductus suauitate, nisi vt in ijs imitationem hominis manderet, ne quæstus quidem suos reueritus, illos opimos, & voce meritos, dignos prorsus filio,

filio, à quo diximus deuoratas margaritas. Non fit tamen (vt verum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis, nisi quod minus est, summas rerum naturæ opes, quàm hominum linguas cœnasse, hactenus Plinius. Tertio loco quæsitum est, super illud sextæ ecloga. Nec nemus Ægeriæ sonipes, nec vir bonus vrbem: Cur Ægeriæ nemus, quod ab Aricia non procul abest, equi diffugiant. Huius rei causam apud Græcos Callimachus (teste Seruio) tradidit, apud nostros verò Ouidius in 3. Fastorum inquit.

Vallis Aricina silua præcinctus opaca,
Est locus antiqua relligione sacer.
Hic latet Hippolytus loris distractus equorum,
Vnde nemus, nullis illud aditur equis.

Et ante Ouidium. Maro in septimo Æneidos:

Vnde etiam templo Triuiæ, lucisq; sacratis,
Cornipides arcentur equi, quòd littore currum
Et Iuuenem monstris pauidi effudere marinis.

Præterea cognoscere cupis, quem accipiendum censeam per Nursinum senem in octaua ecloga, cuius fato iuga inclyta dicuntur. Senex hic, diuus pater Benedictus intelligendus est, qui in Nursia, vel ciuitate Piceni, vel prouincia ortus, monasterium cõdidit primum in monte aliquo regionis illius, deinde cum religionis fratribus in Cassinum montem migrauit, ibiq; Apollinis phano in diui Ioannis Baptistæ sacellum commutato, virtutibus, miraculisq; claruit, & tandẽ vita defunctus, ibiq; in sacello prædicto sepultus, iuga illa montana, immortali nominis sui memoria illustrauit. Postremò rogas, quonam modo defendatur

latinas orationes illius in ecloga nona. Hæc armenta, quibus caput à tellure leuatur Altius, & cui sunt lõga internodia crurum. Miraris enim antecedenti pluralis numeri subiectum alterum pluralis numeri alterum singularis relatiuum. Scito igitur figuratam esse poëtæ loquutionem. Teste namq; Prisciano, libro decimo septimo, diuersi interdum numeri construuntur. Salustius in Catilinario: Interea seruitia repudiabat, cuius initio ad eum magna copia concurrebant. Cuius enim singulare, ad rem retulit, id est, cuius rei seruitiorum, Tibullus: Vos quoque abesse procul iubeo, discedite ab aris, Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus. Cui, subintellige turbæ, vel multitudini. Ita & hic, cui gregi armentorum, vel armento. Hactenus Murmelius.

ADELON.

Totum hoc poëma constat dramatico genere. Nã auctor nusquam loquitur, nisi pastorali persona assumpta, quam, vt inquit Badius, interdum sub candidi nomine assumit, &c. Contendit idem Badius pastorale decorum, sermonisq; Bucolici tenuitatem hic magis anxiè obseruatam, quàm in Marone. Qualitas carminis est hexametra bucolica, stylus gracilis, bucolicæ congruens, persona ferè argumento nomen sortiuntur.

MANTVANI, CARMELITAE, THEOLOGI, ADOLESCENTIA, in decem Eclogas diuisa.

Ad Paridem Cesarium.

ECLOGA PRIMA, DE HONESTO amore, & felici exitu, inscripta Faustus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Antiquos repeti vult Fortunatus amores.
Obsequitur Faustus, referens connubia læta.

COLLOQVVTORES.

FORTVNATVS, ET FAVSTVS.

Fauste, precor, gelida quando pecus omne sub vmbra
Ruminat, antiquos paulùm recitemus amores.
Ne, si fortè sopor nos occupet, vlla ferarum,
Quæ modo per segetes tacitè insidiantur adultas,
Sauiat in pecudes, melior vigilantia somno.

Fauste, precor. &c. Hæc prima ecloga, de honesto amore, felicique eius exitu inscribitur, non sine ratione. Nam licet nondū religionem professus, hæc veluti ingenij sui præludia cōposuerat, ad poëtim haud siubiè natus auctor, tamen quia ne tunc quidem quidquam inhonestum, aut concipere, aut edere voluisset, nunc cùm recognosceret, si offendisset nimium reiecisset. Proinde, ne si de amoribus titulum quispiam

ſeuerus religioſus lectitans aufugeret, inſcripſit de amore honeſto, quo re vera nihil eſt homine dignius. Hic autem amor honeſtus deſcribitur, quia affectiõe matrimoniali mirus. Additur autem, & felici eius exitu, vt eos qui amare volent, ad honeſtum amorem inuitet, quippe cuius felix eſt exitus. Nam de lubricis, & inhoneſtis fere dicitur à compatriota eius, in conſimili opere, Et quiſquis amores, Aut metuit dulceis, aut experietur amaros. Perſonæ, vt in præambulis diximus, etiam hic ab officio, & rebus denominantur,

Fortunatꝰ. Fauſtus. Fauſtus, & Fortunatus. Nam vtrunque in bonum ſonat: vt, Fortunate ſenex, &c. Et, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint, Agricolas, Et rurſus, O fortunati, quorum iam mœnia ſuugunt. Præterea. Fortunatus, & ille, deos qui nouit agreſtes. Fauſtus autem, ſi ad vocem alludere lubet, videtur quaſi fatim aut fauore auctus, aut fauore ſtans. Ordo, quem non vbique, quia opus non erit, repetemus hic eſt: O Fauſte, quando. i. quandoquidem, omne pecus ruminat. i. remandit prius in ventrem immiſſa, ſub vmbra gelida. i. temperate frigida. Perſius autem dicit. Et patula pecus omne ſub vlmo eſt. Ego precor, recitemus amores antiques. i. honeſtos, qualis erant antiquis. Vnde Phauorinus apud Gelliũ, libro primo capite decimo, ad iuuenem nimis antiquè loquentem. Sed antiquam tibi placere ais, quod honeſta, bona, & ſobria

Antiquũ. & modeſta ſit. Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præſentibus. Antiquum etiam ſolet accipi pro charo, quod

Amor. amici, & vina, & cætera id genus, vt quæque vetertima, ita chariſsima nobis eſſe ſoleant. Vnde Macrob. in prin. Saturnalium. Hinc eſt quod mihi quoque inſtitutione tua nihil antiquius æſtimatur. &c. Veruntamen hic potius accepero pro honeſtis, & antiquis congruentibus. Id autem epitheton decenter additur, quòd ſine eo Seruius velit amores lubricos dici. Nam qui honeſtatis, & religionis eſt, numero vnitatis efferri ſolet. Veruntamen amores etiam honeſtos dici teſtatur Cicero, in Officijs, ſic dicens: Faciem honeſti vides, quę ſi

oculis

oculis cerneretur, mirabiles amores (vt ait Plato) citaret sapientiæ. Reticemus ergo amores antiquos. Nesi forte sopor, id est, profundus somnus, nos occupet, videlicet oscitantes, vlla id est, quæuis ferarum, quæ insidiantur modo tacitè per segetes adultas, id est maturas. Sæuiat in pecudes, quod docet Maro in culice. Vigilantia, scilicet est, melior somno, Generale Adagium quo sententiam confirmat.

F. Hic locus, hæc eadem, sub qua requiescimus, arbor,
Scit quibus ingemuit curis, quibus ignibus arsi,
Ante duos, vel (ni memini male) quotuor annos,
Sed tibi, quando vacat, quando est iucunda relatu,
Historiam, prima repetens ab origine pandam.
Hic ego, dum sequerer primis armenta sub annis,
Veste solo strata, sedi, iacuiq; supinus,
Cum gemitu, & lacrymis, mea tristia fata reuoluens.
Nulla quies mihi dulcis erat, nullus labor, ægro
Pectore, sensus iners, & mens torpore sepulta.
Vt stomachus languentis erat, quem nulla ciborum
Blandimenta mouent, quem nulla inuitat orexis,
Carminis occiderat studium. Nam nulla sonabat
Fistula disparibus calamis, odiosus. & arcus,
Funda odiosa, canes odiosi, odiosa volucrum
Prada, nucum calices cultro enucleare molestum.
Texere fiscellam iunco, vel vimine piscem
Fallere scrutari nidos, certare palæstra,
Sortiri digitis, res iniucunda, voluptas
Magna prius, tanti dum mens erat insciа morbi,
Colligere agrestеis vuas, & fraga perosus.

Hic locus, Sermo est, vt dixi, merè pastoralis, & ita aptus ac proprius. Scit quibus ingemui curis, Testimonium rem firmat, & ad tela Cupidinis alludit, qui altera manu tela, al- Cura.

tera geſtat flammas, vnde Maro Mantuanus. At regina graui iamdudum ſaucia cura, Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni. Nam vulnus telo fit, vnde ſaucia curis dicta. Nam cura ſecundum Seruium dicitur, quòd cor vrat. Quocirca hic bene dicit: Ingemui, id eſt, intus, & in præcordijs, vel multum ingemui curis, quia res eſt ſoliciti plena timoris amor. Quibus ignibus, quaſi dicat, efflagrantiſsimis, aut cæcis, vt ille. Et cæco carpitur igni, Ignis autem aliquando amor dicitur vt: Si quos aut Phillydis ignes, aut Alconis habes laudi. Aliquando amatus, vt: At ſe offert vltro meus ignis Amyntas.

Ignit.

Vel ni memini malè, quod factum non cenſet, quia meminerunt omnia amantes. Quando, id eſt, quando quidem. Iucūda relatu, id eſt, dum refertur, & recenſetur, vel vt referatur. Eſt autem poſterius ſupinum, quod eo modo cum nominibus adiectiuis conſtrui docet Valla. Prima repetens ab origine, Maronianum eſt. Sub primis annis, quia primus furor amorum grauiſsimus eſt, cum inexperta exerceat pectora. Veſte ſolo, id eſt, per terram. Strata, id eſt, extenſa. Dicitur etiam ſolum ſterni floribus, Sedi, id eſt reſedi defeſſus. Dum ſequerer, id eſt, ſequi deberē. Iacniq; ſupinus, quod amentis eſt. Senſus iners, i. deſt, ſine arte, & induſtria. Mens erat ſepulta, id eſt, habetata torpore ex languore orto, vt ſtomachus languentis erat, quem, ſcilicet ſtomachum. Nulla inuita orexis, id eſt, nullus appetitus, aut nullus vomitus, ſiue ructatio. Orexis enim Græcum eſt, & idem eſt, quod appetitus. Ex vomitu autē appetitus naſcitur, vnde etiam apud Plinium in epiſtola pro vomitu accipitur. Errant autem, qui Latinè oris exitum interpretantur. Nam os oris primam producit, hoc autem corripitur, vt hic, & à Iuuenale Satyra ſextai. Rabidam facturus orexim, & Sta. 11. hinc ſurgit orexis. Hinc ſtomacho bilis. Carminis occiderat ſtudium, commemorat ferè, quæ paſtorem oblectare ſolent, & primum fiſtulam, de qua Æneidos tertio, de Polyphemo ſequens ait Maro: Solamenq; mali de collo fiſtula pendet. Diſparibus

Orexis,

calamis,

calamis, emphaticos quidem dicit, nec etiam artificioſiſima, vt eſt diſparibus calamis compacta, vt in Buc. Maroris. Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis, Fiſtula, & alibi Aut vnquam tibi fiſtula cera iuncta fuit? Nam vt alibi dicit: Pan primus calamos cera coniungere plureis inſtituit. Odioſus, & arcus, Plus eſt quàm ſi eius ſtudium occideret. Id autem paſtorale ſtudium eſt, vnde illud, & figere ſeruos. Etiam de venatu intelligere poteſt. Funda odioſa, qua ſe pubes ruſtica ad futuram militiam exercere ſolebat. Nucum calyces, id eſt, teſtas. Enucleare, id eſt, nucleis euacuare, & nucleos extrahere, ſicut exoſſare, Texere fiſcellam, id eſt, vas vimineũ. Maro in Alexi: Quin tu aliquid potius, quorum nunc indiget vſus. Viminibus, mollíq; paras detexere iunco, Et in fine Bucol. Dum ſedet, & græcũ fiſcellam texit hibiſco. Eſt autem diminutiuum à fiſcina, de qua Georgico. primo. Nunc facili rubea texatur fiſcina, virga. Vel vimine, id eſt, tenui pertica, ſeu virga. Scrutare nidos, Maro: Paria meæ Veneri ſunt numera. Namque notaui ipſe locum, aeriæ quo congreſſere palumbes. Certare palæſtra, curſu, & lucta. Sorriri digitis, id eſt, micare, qui talorum eſt ludus. Erigit autem micantium vterque quot vult digitos, & diuinat quot ſint ambobus erecti, & qui prior enunciat, depoſitum ſortitur. Agreſtes vuas, labruſcas, & fraga humi naſcentia. Virgil. Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga.

Enucleare
Exſſere
Fiſcella.

Mœrebam, vt paſtu rediens philomela, cibumq́;
Ore ferens natis, vacuo ſua pignora nido
Cum ſublata videt, roſtro cadit eſca remiſſo,
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris altæ
Fronde ſedet, plorans infeliceis hymenæos.
Seu veluti amiſſo partu formoſa iuuenca,
Quæ poſtquam latos altis mugitibus agros
Compleuit, reſidens pallenti ſola ſub vmbra,
Gramina non carpit, nec fluminis attrahit vndam.

Sed quid circuitu pario tibi tadia longa?
Dum ſequor ambages, & verba, & tempora perdo,
Summa hæc, vitales auras inuitus agebam.
Quod ſi forte volens cognoſcere ſingula, dicas,
Fauſte, quis in Syrteis auſter te impegerat iſtas?
Me mea (verum etenim tibi Fortunate fatebor)
Me mea Galla ſuo ſic circumuenerat ore,
Vt captam pedicis circundat aranea muſcam.
Namq; erat ore rubens, & pleno turgida vultu.
Et quamuis oculo pænè eſſet inutilis vno:
Cùm tamen illius faciem mirabar, & annos,
Dicebam triuia formam nihil eſſe Diana.

Mœrebam. &c. Similitudinem affert, qua res ſit clarior, ſed ruſtico non impertinentẽ. Paſtu, nomen eſt, vt ſit è paſtu ſeu paſtura. Nã poſteriora ſupina non ponunt periti cum verbis de loco, quod tamen imperitorũ præcipit manus. Ore ferẽs, Virgil. de apibus: Ore ferunt dulcem natis immitibus eſcã.

Paſtu.

Philomela

Philomela, dicitur luſcinia, ea autem querula fingitur propter amiſſam linguam, vt in Buc. Virgil. dici ſolet: Quas illi philomela dapes, leguut autem alij philomella, nõ ſimplici, quia melos primam corripit, vt ſit amatrix dulcis cantus. Nihil enim artificioſius canit, vt auctor eſt Plinius, dicens: Eſt luſcinijs diebus, atq; noctibus continuis quindecim cantus, denſante ſe frondium germine. Mira profectò res eſt, quòd tanta vox in tantulo corpuſculo ſit, tam pertinax ſpiritus, & muſicæ perfectæ modulatus ſonus. Cantant inter ſe, & victa morte quieſcit, prius vita, quàm cantu deficiens. Audit diſciplinam attentè, & corrigit, propter hæc paria illis, ac ſeruis pretia erãt. In Steſichori poëte adhuc infantis cecinit, &c. Alij verò Philomena per n legunt hic. Roſtro remiſſo, id eſt, non amplius eſcam tenẽte. Negant autem roſtrum dici niſi ſit incuruum. Super arboris altæ fronde, antiquè, vt Marb:

Fronde

Fronde ſuper viridi, & gemina ſuper arbore ſidunt. Nam nunc, ſuper frondem, dicimus, Volunt præterea ſuper dici, vbi res contingitur, ſupra, vbi diſtantia eſt. Plorans, id eſt, conquerens. Hymenæos, id eſt, nuptias, in quibus Hymæneus à Græcis inuocari ſolet, vt Thalaſſio à Latinis, quod in epithalamijs, id eſt, carminibus nuptialibus videre eſt. Vt autem docent Donatus, & Seruius, Hymenæum quidam Liberi, & Veneris filium dicunt eſſe, qui primus certas nuptias inſtituerit, ideóq; per laudem cantari in virginalibus nuptijs ob huiuſmodi meritum. Alij virum fortem Atticum, qui raptas prædonibus virgines oppreſsis latronibus patriæ reſtituerit. Hinc etiam inquit Seruius, apud Romanos Thalaſſio inuocatur. Cũ enim in raptu Sabinarum plebeius quidam raptam pulcherrimam duceret ne ei auferretur alijs Thalaſſionis cuiuſdam nobilis eſſe ſimulauit, cuius nomine fuit puellæ tuta virginitas. De qua re Liuius lib. 1. decados primę certus eſt auctor. Plura tamen, & quædam his diuerſa apud Plutarchum legas. Alij, inquit Donatus, quòd hymen dicatur membrana quædam, qua eſt munita virginitas, quę primo dirumpitur coitu, Himeneum dictum putant. Alij hymnum vocari virginalium nuptiarum. Ergo ſic accipe hymenæum in nuptijs, quemadmodum in funere vel in ſacris hymnum. Ter. in Adelph. Verùm hæc mihi mora eſt tibicina, & hymenæum qui canat: hæc ille. Hic autem accipitur pro coniunctione quaſi nuptiali. Seu veluti, alia ſimilitudo ruſticis congrua. Gramina non carpit, Sic Maro: Vlla neque amnem. Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Dum ſequor ambages, i. dubios, & longos verborum circuitus, & inuolucra, ab ambigo, quod eſt circumago. Maro: Nõ hic te carmine ficto. Siue per ambages, aut longa exorſa tenebo. Vitales auras, ſic Æneid. 1. Si veſcitur aura Ætheria, nec adhuc crudelibus occupat vmbris: Quis auſter, quiuis ventus importunus. Maro, Dare claſsibus auſtros. Eſt autem meridionalis, tempore corrumpens, vnde amoribus quadrat.

drat, Maro: Eheu, quid volui misero mihi? perditus austrum Floribus, & liquidis immisi frondibus apros. Corrumpêtem obsonia docet iuuenalis, Et properat velut vrgeat auster. Syrtes, sunt loca arenosa, habentia vada breuia, in quæ si inciderint naues, euelli nequeunt, de quibus Maro Æneid. 1. In breuia, & Syrteis vrget. Sũt autem in Getulia. Idem Æneid. 6. Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul. Hinc metaphoricôs, aut allegoricôs pro inextricabilibus amorum nexibus. Nam qui amant quod obtinere nequeunt, lupum auribus tenent, cum neque tenere, neque dimittere compotes sint. Impegerat, ab impingo, nam pango etiam pegi facit. Istas, tuas, & viles. Pertinet enim iste ad secundam personam, & ad contemptum. Maro: Aut quid petis istis? Me mea Galla, In Iuuenale etiam tenuis clientis vxor. Galla mea est inquit. Profer Galla caput, &c. Suo ore, formositate oris. Pedicis, laqueis, & vinculis pedum, sicut manicæ sunt manuum vincula. Geor. 1. Tum gruibus pedicas, & retia ponere ceruis. Auritosq; sequi lepores, tum figere damas. Et Æneid. 2. manicas, atq; arcta leuari Vincula iubet Priamus. Est etiã manica, manuum, & brachiorum tegumentum. Idem: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Et pleno turgida vultu, Terent. Succi plena, sed id vrbanius. Nam turgida, id est, inflata non suo pingui, non nisi rustico placeat, vt lusca, id est, altero oculo capta, sed dicit, penè, vt non merè luscam, sed pætam, id est, tremulis oculis putes. Nam & Venus pęta dicitur. Dianæ triuiæ, id est, tres vias habentis in cœlo, vbi Luna dicitur, in syluis, vbi Diana venatrix, & apud inferos, vbi Proserpina, quod fingitur, quia Lunæ lumen nunc superis, nunc inferis, nunc nobis conspicitur. Legi posset, ducebam, id est, iudicabam in animo meo. Nihil esse, videlicet ad hanc nostram.

Galla.

Pedica.

Manica.

Turgida.

Peta.

Triuia.

Fort. Ludit amor sensus, oculos præstringit, & aufert
Libertatem animi, & mira nos fascinat arte.
Credo, aliquis damon subiens precordia, flammam
Concitat,

Concitat, & raptam tollit de cardine mentem,
Nec deus (vt perhibẽt) amor est, sed amaror, et error

Ludit amor sensus, Interloquitur Fortunatus, ne duriot sit perpetuus tenor vnius. Ludit, eludit. Oculos præstringit, Vnde præstigię, & præstigiatores, qui Mercurium principem habent, Fascinat, illigat quasi fatce quodam incantamento. Fascinat, Maro, Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Aliquis dæmon, id est, vafer spiritus. Præcordia, id est, membranulas cor cingentes, in quibus sunt affectiones, seu passiones animorum. Præcordia. Conciter, à concito frequentatiuo, id est, prouocet, aut commoueat. De cardine, de stabilitate, & firmitudine sua. Nec deus, Maro: Nunc scio quid sit amor, duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes. Nec nostri generis puerum nec sanguinis edunt. Amaror, amarities, amaritas, & amaritudo, ab amaro dicitur.

Faust. Adde, quod optatis nec spes erat vlla potiri,
Quamuis illa meo misserata faueret amori, Amator.
Monstraretq; suos oculis, ac nutibus igneis.
Nam quocunque isset semper comes aspera, semper
Nupta sequebatur soror, & durissima mater.
Sicq; repugnabant votis contraria vota,
Non secus ac muri catus, ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obseruat acutis.

Adde, &c. Docet quomodo in Syrteis incidisse probetur. Non secus, id est, non aliter ac i. quàm, scilicet repugnat catus, id est, felis, animal teuera cautum, id est vafrum, & callidum, & corripit catus primam, vnde per t simplex scribitur. Horatius. 1. carminum. Voce formasti catus, & decore. Veruntamen multi pro animali per tt duplex scribendũ putãt. Perna, à pede dicitur secundum Varronem, quasi sit pes porcinus cum carne, precipuè priores pernas vocant, posteriores verò petasones. Rimas, id est, fissuras, è quibus mus exiliat.

Fo. Qui satur est, pleno laudat ieiunia ventre,

Et

Et quem nulla premit ſitis, eſt ſitientibus aſper,

Iterum interloquitur Fortunatus, cuius dictum ſi ad duriſsimam matrem reſpicit, ſenſus eſt, matrem iam ſaturatam amoribus, non ignoſcere filiæ amare incipienti. Si ad catum, illum inuidere muri, aut ſorici famelico, cũ ſatur ſit, quia tunc præcipuè venatu intendit, cũ contra faciat canis.

Fau. Tempus erat curua ſegetes incidere falce,
Et latè albebant flauentibus hordea culmis.
Affuit (vt mos eſt) natis comitata duabus,
Collectura parens, quæ præterit horrea meſſor.
Ignorabat enim, vel diſſimulabat amorem.
Diſſimulaſſe puto, quoniam data munera nata
Nouerat, exiguum leporem, geminasq; palumbes.
For. Pauperies inimica bonis eſt moribus, omne
Labitur in vitium, culpæ, ſcelerumq; miniſtra eſt.
Fau. Ferra legens, ibat mea per veſtigia virgo,
Nuda pedem, diſcincta ſinum, ſpoliata lacertos,
Vt decet æſtatem, quæ ſolibus ardet iniquis,
Tecta caput fronde intorta, quia ſole peruſta,
Fuſca fit, & voto facies non ſeruit amantum,
Iam tergo vicina meo lateriq; propinqua,
Sponte mea delapſa manu frumenta legebat.
Nec celare ſuas, nec vincere fœmina curas,
Nec differre poteſt, tantum leuitatis in illa eſt.
For. Quiſquis amat, leuis eſt, nec fœmina ſola, ſed ipſi
Quos ſapere, & præſtare alijs mortalibus aiunt,
Quos operit latus fulgenti murice clauus,
Quos vidi elatos regali incedere paſſu.
Tu quoq;, ſic affectus, eras dementior illa,
Forſitan & leuior, data farra legebat,

At

At tu farra dabas, dic, quæ dementia maior?
Perge, opus est verbis aliquando arcere soporem.

Tempus erat curua segetes incidere, Grecè & duriter, vt rustico competit. Nam Latinè dicas, tempus incidendi, auctoribus Seruio, & Valla. Virg. tamen Æneidos. 2. dixit: Sed si tantus amor casus cognoscere nostros.

Collectura parens, Hic locus videtur sumptus ex Ruth. Pauperies inimica bonis est moribus. Id est rusticis visum, quibus nondum intellecta deorum munera, aut quia indigentem difficile est bene operari, aut reuera, quia per paupertatem coguntur mulierculæ munera accipere, quæ diuitibus essent respuenda. Omne labitur in vitium. Sic Comicus: Inopia, & cognatorum negligentia coacta. Et post, ita vt ingenium est omnium hominum procliue a labore ad libidinem. Est quidem hæc sententia rustico digna. Nam neq; paupertas vitium est, neque in vitium impellit, si eam ferre nouerimus, quin munus deorum à Lucano rectè dicitur, sed nondum intellectum. Verum quia procliues sumus ad libidinem, nostro, non paupertatis vitio sæpe peccamus. Vnde prouerb. 30. Aut egestate furet, & periurē nomen domini. Et tamen idem dixit: Paupertas, & honestas à Deo sunt. Dicemus ergo paupertatem in spiritu sanctam, sed difficilem eius vsum. Pauperies propria accipitur pro damno, vt, si quadrupedes pauperiem fecisse dicatur. Nuda pedem, Græcæ & Poëticæ locutiones sunt. Maro Æneid. 1. Nuda genu, nodoq; sinus collecta fluentes. Sunt autem oratoribus vitandæ.

Sponte mea, Sic & Booz ipsi Ruth fieri præcepit. Latus clauus, vestis est senatorum Romanorum, Murex, conchilij genus, cuius sanguine fit purpureus color. Dic, quę dementia, In prosa potius dixero, vtra, vel vtrius.

Fau. Continuò aspiciens ægrè tulit aspera mater.
Et clamans, quò dixit, abis? cur deseris agmen?
Galla veni. Namq; hic alnos prope mitior vmbra,

Hic

Hic tremulas inter frondeis immurmurat aura.
O inuisa meis vox auribus, ite, precabar,
Ite (malum) venti celeres, dispergite vocem.
Si quis pastor oueis ad pinguia pascua ducat,
Et vetet adductas præsens decerpere gramen,
Vel si iam pastas potum compescat ad amnem,
Et sitibundo ori salientem deneget vndam,
Nonne importunus natura inimicus, & exors?
Illa mihi vox ipsa Iouis violentior ira,
Cum tonat, & pluuijs terris iracscitur aër.
Non potui, & volui frontem non flectere, virgo
Demissi in cilium de sub velaminis ora
Me aspiciens, motis blande subrisit ocellis.
Id cernens iterum, natam vocat improba mater.
Galla operi magis intendens, audire recusat.
Vt pede, sic animo sequitur, tum prouidus ipse
(Namq; dolos inspirat amor, fraudesq; ministrat)
Nunc cantu, nunc solicitans clamore metentes,
Velamenta dabam sceleri, quò cedere possent
Et soror, & mater, non audiuisse puellam,
Falce repellebam sentes, ne crura sequentis
Leuia, ne teneras ausint offendere plantas.
For. Quisquis amat, seruit, sequitur captiuus amãtẽ,
Fert domita ceruice iugum, fert verbera tergo
Dulcia, fert stimulos, trahit & bouis instar aratrũ.

Continuo aspiciens, &c Recitat argumentum amorum suorum Si quis pastor, Indicat similitudine, quam incommodi fuerat matris reclamatio. Nam sicut pastor oui esset importunus si eas à præsentibus herbis, aut fluminibus, cum famerent ac sitirẽt, arceat, quę Tantali pœna dicitur: ita impor-

importuna visa est mater, quæ præsentia puellę vetabat frui. Iouis violentior ira, Amatoriè dictum, Audire recusat, id est, hic, vt videtur, dissimulat. Velamenta dabam sceleri, id est, fraudi, quæ non semper scelerata est. Nam est in puella non audienti monitis maternis. Sentes, id est, spinas & vepres. Crura sequentis, scilicet virginis. Leuia, non aspera, nec pilosa, Teneras plantas, Maro: Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas. Quisquis amat, seruit, Ideo Ouidius: Dum licet, iniusto subtrahe colla iugo. Fert, id est, patitur verbera. Satyricus Solea puer obiurgabere turba. Bouis instar, id est, in statum, & in morem, quod valla nõ approbat. Vult enim instar, ad æquiparationem, non ad similitudinem pertinere.

Sentes.

Fert.

Insta.

Fau. Tu quoq;, vt hic video, non es ignarus amorum.
For. Id commune malum, semel insanauimus omnes.
Fau. Hoc animi tam triste bonum, tam dulce venenũ,
Quotidie crudele magis, crescebat in horas.
Vt calor, in nonam dum lux attollitur horam:
Pellebam attonito similis, lymphaticus, amens,
Immemor, insomnis, nec erat res ardua, morbi
Nosse genus, frons est animi mutabilis index.
Vt pater aduertit, mitem se præbuit, vltra
Consuetum, quod & ipse suos expertus, amorum
Sciret onus, blandoq́; loquens humaniter ore,
Dic inquit, dic Fauste, quid hoc, quod pectore voluis?
Infœlix puer, hæc facies testatur amorem.
Dic mihi, ne pudeat curas aperire parenti.
For. Sit licet in natos facies austera parentum:
Æqua tamen semper mens est, & amica voluntas.
Fau. Vt facilem pater affectum præ se tulit, vltrò
Rem confessus, opem petij promisit, & ante,
Quàm brumale gelu borealibus arua pruinis
Spargeret, agnati vnanimes cum patre puellam

Despondêre mihi, nec adhuc sine testibus illi
Congrediebar, eram medio sitibundus in amne
Tantalus. ô quoties, missō cum bobus aratro,
Vt vacuis aliquando esset sola ædibus, ibam.

Tu quoq;, Æneas Syluius, qui, & Papa Pius, asserit neminem ad trigesimum peruenire ætatis annum, qui non senserit aliquando amoris ignem: Vnde prouerbialiter dicitur hic, Semel insanuimus omnes. Quod Maro in Geor. lib. 4. sic dicit: Omne adeō genus in terris, hominumq;, ferarumque, Et genus æquoreum, pecudes, pictæq; volucres, In furias, ignemque ruunt, amor omnibus idem, &c. Hic, id est, ex his à te dictis. Lymphaticus. i. furore percitus, vt hi qui lymphas, id est, nymphas se vidisse in aquis credunt. Errant autem, qui vinum lymphaticum dicunt, pro diluto. Amens, id est, sine mente. Terentius, Nam hæc inceptio non amantium, sed amentium est. Frons est animi mutabilis index, Prouerbiale, sed quia cœperunt homines dissimulare, dicit Iuue. Fronti nulla fides, ea dicata fertur verecundiæ, atque pudori. Frons index, Sunt ergo index, & similia, comunia. Cic. Hanc vocem stultitiæ indicem. Vt pater aduertit, id est, resciuit, agnouit, annotauit animaduertendo. Mitem se præbuit, talem præstandum docet Mitio Teren. in Adel. Vltra consuetum, id est, præter consuetudinem, quia solent patres esse seueri in mores filiorum, vnde Menedemus Terentianus in heautan. Cœpi non humaniter, neque vt decuit, animum ægrotum adolescentuli tractare, sed [illegible], & via peruulgata patrum quotidie accusabam, &c. Causam autem, quare pater mitior fuit, addit, quod, & ipse suos ex, &c. Vnde & diuum Petrū labi cōtigit, vt sciret ignoscere. Dic mihi, ne pudeat, &c. ex loco Terentiano. Sit licet in natos, &c. Confirmat, vt vero simile sit quod ille dixerat. Agnati, id est, affines. Despondere, id est, desponderunt mihi puellam. Nec adhuc sine testibus, id est, arbitris, & præsentibus. Illi, id est, cum illa congrediebar, id est, licet mihi esset desponsata tamen non licebat conuenire eā,

nec

nec cum ea loqui, cum sola esset, quo custoditam eius attestatur pudicitiam. Est autem locutio Virgiliana. Nam Virgilius verba ad certamen pertinentia, cum dativo construit, quæ alij cum ablativo, mediante cum, vt: Placido ne etiam pugnabis amori, id est, cum amore. Certat tibi, id est, tecum. Infœlix puer, atque impar congressus Achilli. i. cum Achille. Etam medio sitibundus in amne: Tantalus. i. Tantali simi- Tantulus.
lis, de quo Horatius primo Sermonum: Tantulus à labris sitiens fugientia captat Flumina. Quia enim deorum secreta reuelauit, aut quia Pelopem filium dijs epulandũ appoſuit, hac pœna apud inferos dãnatus dicitur, vt mento tenus, imò labiorum tenus habeat dulcissima flumina, quibus dum sitim restinguere conatur, delabuntur. Et naso tenus fragrantia poma, itidem dum apprehendere conatur, subterfugiũt. Signantur autem auari, vt auctor est Horatius, subdens ibidem: Quid rides? mutato nomine, de te Fabula narratur, congestis vndique saccis Indormis inhians, & tanquam parcere sacris Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis. Vt ædibus, id est, domibus priuatis, scilicet paternis. Vacuis, scilicet patre, matre, sorore, & reliquis familiaribus. Esset sola, scilicet domi. ibam, scilicet ad eam.

Omnia cauſabar, ſtiuam, dentale, iugumq́,
Lora iugi, vllam, deerant, quacunque petebam
Et ſoceri lare, ſola tamen deerat mihi virgo.
Non deeram mihi: piſcator, venator, & auceps
Factus eram, & ſolers ſtudia intermiſſa reſumpſi.
Quicquid erat prædæ, quicquid fortuna tuliſſet,
Ad ſoceros ibat, gener officioſus habebar.
Nocte ſemel media ſubeuntem limina furtim,
(Sic etenim pactus fueram cum virgine) furem
Eſſe rati innaſere canes, ego protinus altam
Tranſiliens ſepem, vix ora latrantia fugi.
Hiſ tandem ſtudijs hyemem tranſegimus illam.

Cap. v. Ver

Ver rediit, iam ſylua viret, iam vinea frondet,
Iam ſpicata ceres, iam cogitat hordea meſſor,
Splendidulis iam nocte volant lampyrides alis.
Ecce dies gemalis adeſt, mihi ducitur vxor.
Sed quid opus multis? Nox expectata duobus
Venit, & in portum vento ratis acta ſecundo eſt.
Tum boue mactato, gemina conniuia luce,
Sub patula inſtructis celebrauimus arbore menſis,
Adfuit Oenophilus, multoque ſolutus Iaccho,
Tempeſtiua dedit toti ſpectacula vico.
Et cum multifori Tomus, cui tibia, buxo,
Tandem poſt epulas, & pocula multicolorem
Vtriculum ſumpſit, buccasq; inflare rubentes
Incipiens, oculos aperit, ciliisq; lenatis,
Multotiesq; altis flatu à pulmonibus hauſto
Vtrem implet, cubito vocem dat tibia preſſo.
Nunc huc, nunc illuc digito ſaliente, vocauit
Pinguibus à menſis iuuenes ad compita cantu
Saltidico, dulcique diem certamine clauſit.
Et iam tres hyemes abiêre, & proximat æſtas
Quarta, dies, rapidis, ſi qua eſt bona, præterit horis,
Si qua placent, abeunt, inimica tenacius hærent.
For. Fauſte viden' vicina pecus vineta ſubintrat.
Iam, ne forte graui multa taxemur, eundem eſt.

Omnia cauſabar. Pergit, quò occœperat, docens Fauſtum amorum ſuorum exitum, optatis videlicet nuptijs. Omnia cauſabar, ſcilicet excuſabam, ſeu accuſabam, & in excuſationem intermiſſæ operæ adducebam, vt in Mœri: Cauſando noſtros in longum ducis amores. Stiuam, id eſt, manicam aratri, quæ regitur. Dentale, id eſt, lignum ad quod inducitur vomer, vt dicit Seruius ad illum. 1. Gor. Duplici optantur

Stiua.

Dentale.

dentalia

dentalia dorso. Rullam, est partem à ruendo dictam. Elare, id est, domo Soceri, scilicet futuri, quia desponsatione facta. Rulla.
Non deeram mihi, id est, officio meo, aut vtilitati meæ. Studia intermissa, s. tempore languoris, vt prius dixit. Gener, est coniunx filiæ, & dicitur ad socerum, & socrum correlatiue: Iam ceres, id est, seges, aut frumentum. Spicata, id est, spicas habens, Lampirides sunt papiliones quædam, quæ Nitedulę, & Cicendulæ dicuntur, de quibus Sipont. sic: Cicendula à Græcis Lampyris dicta, quidam Noctiluam, quod noctu luceat, Nitedulamque vocant. Non ante matura pabula, aut post delecta conspicitur, nunc pennarum hiatu refulgens, nunc compressu obumbrata. Huius animalis stellantes volatus, maturitatis hordei signum rusticis præbent, mira benignitate naturæ. Ab hac lychnus pensilis, quem vulgo lampadem vocant, Cicendula appellatur, quæ nocte tota seruatur accensa, & Lampyridos instar lucet. Mart. de Cicendula: Ancillam tibi sors dedit lucernæ, totaſq; simul exigat tenebras. Scribitur autem Græcè Lampuris, sed pro u etiam y scribi à nobis solet. Quia ergo hordei maturitatem denotant, bene dicit. Iam cogitat hordea messor. Splendidulis, &c. Dies genialis, id est, in quo gignendis liberis in geniali thoro opera detur. Ratis acta, id est, res de qua parum sperabatur, optatum sortita est exitum. Gemina luce, solis, & tedarum. Sub patula, id est, semper patente. Oenophilus, id est, vini amator. Oenophorum autem vas magnum, in quo vinum affertur. Iuuenalis: Totum cœnophorum sitiens, Lyęus Græce dicitur vinum. Iaccho i. Baccho, hoc est, vino solutus, solunt enim curas. Vnde Lyæus à lyo. i soluo, dicitur, Lyber pater. Tonius, à tonando dictus cantor, cui tibia buxo. Ex buxo enim ferè fiunt nunc fistulæ, olim ex tibijs gruum: vnde, & tibiæ dictæ, Multicolorem ventriculum, id est, folliculum, quem inflare solent varijs panniculis tectum, vulgo musam cornutam vocant, eo quod obcuruam fistulam annexam habet. Buccas rubentes ex vino. Multoties, satis humile aduerbium, quo idonei abstinere dicuntur. Vtrem, id est, saccũ

Patula. Cenophilꝰ Iaccho. Lyæus. Tonius. Tibia. Ventriculus.

illum ex cõrio. Pinguibus à mensis iuuenes ad compita, id est, loca, quæ plures petere solent, in quibus rustici choreas, & cæteros ludos exercent. Cantu saltidico, id est, saltandi formam dictante. Et proximat, id est, proxime appropinquat, aut inflat. Æstas quarta, quia æstate post messem duxerat. Dies rapidis, & cæt. Si qua, id est, aliqua dies, id est, tempestas, est bona, id est, læta, prospera, præterit horis rapidis. i. velociter transeuntibus. Id enim videtur lætis. Inimica, tenacius hærent. Generalis sententia, qua finem facit, plura tamen, vt videtur, dicturus, sed à Fortunato ad coercitionem pecoris auocatur. Viden. i. vidésne. Pecus subintrat vineta i. loca vitibus cõsita vicina. Eundum est, id est, ire nos oportet ad custodiam pecoris. Ne taxemur, id est, damnemur graui multa, id est, pœna pro delictio danda.

Viden.
Vineta
Mulcta.

ECLOGA SECVNDA, DE INsania amoris, inscripta Fortunatus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Qua padus exundans tulerit dispendia, primum,
Insanum memorat mox Fortunatus Amyntam.

Fortunatus, & Faustus.

QVr tã serus ades? quid te (iã septima lux est)
Detinuit? gregibus ne vocent hac pascua vestris?

For. Fauste, Padus, nostros qui præterlabitur agros,
Creuerat, & tumidis ripas aquauerat vndis.
Nos, cura gregis omissa, priuata coëgit
Publicaq; vtilitas, ripam munire diurnis
Nocturnisq;, operis, fluuiumq; arcere finentem,
Fau. Fert Padus exundans mala sæpius omnia, noster
Tityrus est auctor, qui pascua dixit, & arua.
For. For sitan id verũ, quando extra tẽpora, et vltra

Men-

Mensuram, atque modum subitò concreuerit æstu.
Nunc autem id poscit tempus. Nam liquitur altis
Nix hyberna iugis, implent cana flumina montes:
Se exonerant, fluuiosq; onerant: sic flumina rursum.
Se exonerãt, pelagusq; onerãt, hominũ quoq; mos est,
Qua nos cunque premunt, alieno imponere tergo.

Cur tam serus ades? In hac ecloga damnabitur amoris insania, qua Amyntam pastorem deperisse memorabit Fortunatus. Non enim nomini cõgrueret, vt Fortunatus amores experiretur amaros. Amyntas à Marone inducitur pastor æmulus, vnde dicit: Inuidit stultus Amyntas. Amyticos autem dicitur vindicatiuus. Talis autem proximus est ad furorem & insaniam, quum cœptis desistere cogitur. Vtrunque deduci videtur ab amynomai, quod est vlciscor, punio, repugno. Principium colloquutionis est de inundatione Padi, quam Faustus accusat, quominus affuerit illis diebus cum pecore. Cur tam serus, id est, tardus: sed vtrunque sic accipio, vt ad tempus referatur. Virgilius: Tarda venere iuuenci. Nam lentus, piger, oscitans etiam mane venire potest, serus autem vespere duntaxat, etiam si celer, & præceps. Iam septima lux, septimus dies. Prima tamen lux, & primus dies differunt auctore valla. Nam prima luce facio, quod in prima die: primo die, quod toto ipso die qui primus est. Gregibus ne nocent. Quasi dicat, minime, quum ager Mantuanus sit optimus. Vnde Maro: Et qualem infœlix amisit Mantua campum. Padus fluuius est maximus Italiæ, in quem iuxta Mãtuam incidit Mincius, vnde de vtroque dicit Maro, in Tutyro: Hic inter flumina nota. Et fontes sacros, frigus captabis opacum, Nostros ergo agros, id est, Mantuanos. Nos cura gregis obmissa, aut omissa vulgaris, Horatium sequuti, deposito b, dicimus omissa, & omisi prima breui. Nocturnisq; operis i operationibus aut operatijs. Nam vtrunque significat hæc opera. Fert Padus exundans mala sæpius omnia, id est, portenta, aut indicia futuræ calamitatis. Noster. i. nostras

Amyntas.

Serus.

Omnia.

Noster.

aut compatriota noſter. Tityrus, id eſt, Maro: qui in primo Bucolicorum per Tityrum intelligitur. Eſt auctor, in fine primi Georgicorum, poſt cædem Cæſaris, quam tot mala

Eridianus. ſequuta ſunt, quia fluuiorum rex Eridanus, campoſque per omnes. Cum ſtabulis armenta tulit. Idem enim eſt Padus, & Eridanus ab Eridano, ſeu Phaëtonte filio Solis, qui in eo ſubmerſus dicitur, denominatus, idem dicit Horatius. 1. Carminum de Tiberi: Vidimus flauum Tiberim, retortis Littore Hetruſco violenter vndis. Ire deiectum monumenta regis, Templaq; Veſtæ. Qui paſcua dicit, & arua, id eſt, Bucolica, & Georgica. Prudenter Æneida tacet, vt cuius lectio ad ruſticum non ſpectat Horatius autem in ſermonibus reticet, quia tunc nondum erat emiſſa. Forſitan. Bene forſitan, ne portentis fidem priſcorum edere cenſeatur: quæ verò intempeſtiue fiunt, nihil portendere videntur præter ſe. Nam liquitur, id eſt, liquefcit, & deffuit. Virgilius Georgicorum primo. Vere nouo gelidus canis, quum montibus humor li-

Liquitur. quitur. Montes nominatiuus eſt, quia montes implent caua flumina, id eſt, alueos fluminum. Se exonerant, videlicet montes, & onerant flumina, flumina rurſus onus ſuum in mare demittunt. Nam omnia flumina intrãt mare, & mare non redundat, Vnde ruſticè dixit: Pelaguſque onerant. Quæ nos cunque, Tmeſis, id eſt, inciſio eſt, pro quæcunq; nos. Dicitur autem Tmeſis, non Temeſis. Alieno imponere tergo, Vnde de Phariſæis ſaluator Matthæi vigeſimo tertio: Alligant autem onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

For. Sed iã contractum reuocat ſuus alueus amnem.
Fau. Decreſcente Pado, dictu mirabile, noſter
Fortunate lacus maioribus æſtuat vndis.
Vrbs natat, obſcura fiunt cellaria foſſa,
Lyntre cados adeunt, labens ad vina miniſter
Ridet, & eximis fertur grauis obba lacunis.
Multa, licet nati fuerint melioribus horis,

Multa,

Multa, & magna ferunt aliquando incõmoda ciues.
For. Commoditas omnis ſua fert incommoda ſecum.
Et ſorti appendix eſt illa tabilis omni.
F. Hactenus Eridianus, noſtros repetamus amores.
Quandoquidem nũc alma Venus mouet omnia, cœlũ
Luce tepet nitida, tellus viret, arua volucres
Cantibus exhilarant vernis, nunc omnia fœtant.
For. Tu tua luſiſti, ſed nos aliena ſequamur.
Namque tibi noti referam paſtoris amores,
Vt doceam veneris nihil eſſe potentius igne.
Pauper, & infeſto ſub ſidere natus Amyntas,
Sex vitulos, totidemq́ pareis ætate iuuencas,
Armentiq́ patrem ducens in paſcua taurum,
Venerat ad Doitum, nitidis vbi Mincius vndis
Alluit herboſos fugiens perniciter agros.
Arx noua propter aquas, pinnatis ardua muris
Eſt Doitus, campo moles fundata paluſtri.
Hic igitur recubans, vitrei prope fluminis vndam,
Vitis vbi amplectens longis dumeta lacertis,
In vada curuata ripa ſupereminet vmbra,
Piſcibus inſidias tendebat arundine, & hamo.
Meſſis erat, ſolis rapidi violentia aduſtos
Proſciderat campos, finem philomela canendi
Fecerat, & neque lux, paſſim morientibus herbis,
Paſcere oueis poterat, neque nox humore cicadas.
Dumq́ incumbit aquis, ſtudioq́ intendit inani,
Taurus (vt auditum eſt) primum vexatus ab œſtro,
Mox cambus, demum furace à milite ſyluis
Abditus, ex toto confeſtim euanuit agro.

Sed iam contractum.) Non interrogatiuè, ſed indicatiuè legatur.

legatur. Suus alueus.) id est, proprius aut debitus, aut hypallage, id est, suum amnem. Decrescente Pado, dictu, i. vt dicatur, vel dum dicatur, mirabile. Nostet lacus, vicinus vrbi nostræ Mantuæ, scilicet Benacus. Mincius enim ex Benaco fluit. Lyntre, id est, scapha, aut alia nauicula. Grauis obba, id est, ligena. Persius sesilem vocat, eoquod lato fundo quasi sedeat, dicens Satyra quinta, Exhalet vapida lesum pice sessilis obba. Melioribus horis, Vnde Iuuenalis: Distat enim quæ cydera te excipiant, modò primos incipientem. Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem. Sed in Ethnicis, quàm Christianis consonantius. Verùm si non trahimur, aut compellimur inuiti, ducimur tamen zelo, & incitamur. Appendix illætabilis, quia in hoc mũdo non sunt solida, nec plena gaudia, quæ nihil habeant amoris. Nam extremum gaudij luctus occupat. Appendix dicitur quod appenditur. Illætabilis, de qua non est dolendum. Sic Æneidos quarto: Hinc Dre pani me portus, & illætabilis ora. Multa sunt prouerbialiter dicta, notatuq; digna. Boëtius dicit se didicisse, in foribus Iouis esse duo dolia, alterum boni, alterum mali, neminemq; nasci, qui non aliquando ex vtroq; bibat, Hactenus Eridanus, scilicet dictus est i. inundatio Padi. Nostros repetamus amores. Quandoquidem nunc, scilicet in vere, præcipuè dũ nix liquitur. Tũc enim Veneri potissima datur opera. Vnde vernæ dicti, quòd ferè verno tempore gignũtur. Alma, quia diua creatrix, ab alendo dicta. Nam propagationem cõseruat genus nostrum, atq; volucres. Ma. Hinc volucrum consentus in aruis. Exhilarant, hilaros Græce, vnde hilarum. Terentius dixit, facit hilaro verbum, quod est, hilarem, & lætũ facio. Nunc omnia fœrant i. fœtus producunt. Tu tua lusisti, i. tuos amores faciliter ceciristi. Est enim ludere, res non graues canere. Vnde Virgilius in Bucolicis, Et ipsum ludere quæ vellem calamo permisit agresti. Et Ouid. Ille ego qui fueram tenerorum lusor amorũ, Ingenio perij Naso p. ëta meo. Itẽ Mar. in Culice: Lusimus Octaui gracili modulante Thalia. Atque vt arunculi tenuem formauimus orsum. Sed

Myncius
Lynter
Obba.

Appendix.

Alma.

nos

nos aliena sequamur. Non enim fortunato, vt dixi, infortunia amorum congruunt. Ea enim dicturus est. Veneris nihil esse potentius igne. Maro. Omnia vincit amor, & nos cedamus amori. Et ideo tẽpore, quo amãt beluæ, dicit Georg. 3.

Tempore non alio catulorum oblita leæna,
Sæuior errauit campis, nec funera vulgo
Tam multa informes vrsi, stragemque dedêre
Per syluas, tum sæuus aper, tum pessima tigris,
Heu malè tum libræ solis erratur in oris.

Et infesto sub sidere, id est, molesto, & inferenti, quasi vim quod plus est, quàm si, infausto, legendum sit. Ad coitum, id est, ad arcem sic dictam, quòd esset ad confluentem Padi, & Mincij ex Benaco, vt dixi, nascentis. Perniciter, velociter. Arx noua, castellum notat. Propter aquas, iuxta Virgilius Georgicorum tertio: Et viridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam, tardis ingens vbi flexibus errat Mincius, & tenera prætexit arundine ripas. Sed quæram, quum ille in laudem Mincij. Est enim sic vtilior nauigantibus aduerso præsertim flumine, dixit, tardus flexibus, cur hic dicat, fugiens perniciter: Sed dicemus id ad inundationem pertinere, qua flumina tarda aliàs, pernicia fiunt. Longis lacertis, id est, brachijs, quia labruscæ non putantur, nec resecantur. Arundine, & hamo, id est, hamata arundine, id est, virga tenui. Sciderat, mutauit, fecitque. Prosciderat campos, finem philomela, & cæt. Nam scindo scidi priorem corripit Æneid 3. Hesperium Siculo latus abscidit, aruaque, & vrbes. Vbi Seruius tamen videtur sentire, debei produci. Nam metri, inquit, causa syllabam corripuit. Verum non legitur correpta, quum contrà sæpe reperiatur. Hora. 1. Carmi. Nequicquam Deus abscidit, &c. Posset fortè legi. Soluerat aut quid simile. Neque lux, id est diurnum tempus. Neque nox humore, i. rore, Virg. Dumque thymo pascentur apes, dũ rore cicadæ. Studioq; intendit inani i piscandi hamo, vnde parum vtilitatis consequitur, præsertim prætermissa custodia armentorum, Ab œstro, Vespæ genus est, sic Græcè à sono dictum.

Coitus.
Perniciter
Arx.
Scidi.

dictum. Mox, id est, paulò post, vexatus à canibus, demum, i. tandem aut vltimo. Abditus, id est absconditus. A milite, id est, viro belligero humilis cõditionis, vnde furaci addit. Nõ enim militem dicemus equitem auratum, sed millesimum quenq; id est, quemlibet è numero millenario, etiam vilissimum. Vnde milites Romani potissimũ pedites vocabant.

Quod puer vt nouit, tumulum conscendit, & alta
Voce bouem clamans, longo rura omnia visu
Prospicit, vt frustra niti se comperit, arcum
Corripit, & pharetram, sequiturq; per inuia taurũ,
Illum per caulas, & per stabula omnia quarens,
Per colles Benace tuas, per consita oliuis
Iugera, per virides, ficis, & vitibus agros.
Venerat ad sublime iugum, quod sulfuris arcem
Sustinet, & longis aperit prospectibus illinc
Benacum, hinc campos longè, lateq; patentes.
Lux ea sacra fuit Petro, frondente sub vlmo
Mixta erat ex omni pubes post prandia vico,
Ducebatq; leues buxo resonante choreas.
Fau. Rustica gens, nulla genus arte domabile, semper
Irrequietum animal, gaudet sudore peracto,
Mane sacra festa (quando omnibus otia) luce
Ipsa oti ac famis impatiens epulatur, & implet
Ingluuiem, audito properat tibicine ad vlmum,
Hinc furit, hinc saltu fertur bouis instar ad aras,
Quam rastris versare nefas, & vomere, terram
Calcibus obduris, & inerti mole fatigat,
Ac ferit, & tota Baccho facit Orgia luce,
Vocesq; ferans, ridens, salsus, & pocula siccans.
For. Stulte ipse, quid hac faris? solatia rustica dãnas
Rusticus ipse? tuis malus es, tibi pessimus ipsi?

Fau. Dicta

Fau. Dicta ioco fuerint, noſtrũ repetamus Amyntã.

Quod puer. Proſequitur hiſtoriam aut argumentum cœptum. Proſpicit, porrò aſpicit. Æneidos primo. Nauem in conſpectu nullam, treis littore cernos proſpicit errantes. Vt, id eſt, poſtquam. Per caulas, & per ſtabula omnia quærens, per colleis Benace tuos. Non longè ergo diſtat, ita vt de eo intelligi poſſet, quod dixit: Noſter lacus, &c. Sulfuris arcem, à ſulfure denominatam. Benacum, qui vt Larius ex Alpibus augetur. Sacra fuit Petro, ad vincula, vt videtur. Kalendis Auguſti. Buxo, id eſt, fiſtula ex buxo. Maro. Tympana vos buxuſq; vocat Berecynthia. Ipſa oti ac. Sic Maro in fine Georgicorum: Ignobilis oti, pro otij dixit. Nam vt hic otij ſcribas verſus non patitur. Bouis inſtar, id eſt, in morem, quod Valla, vt dixi, improbat. Quam raſtris, ſcilicet in cœmiterio aut alio loco ſacro, aut area publica. Facit Orgia Baccho. i. celebrat Bacchanalia. Orgia autem generaliter dicuntur omnia feſta. Calcibus, à nominatiuo calces, ſic enim ſcribendũ præcipiunt, eſtq; incerti generis. Virg. Fertata calce fatigat, Alibi maſc. leges. Inerti mole. i. põdere corporis ſertis. Tibi pelsim⁹ ipſi, conteſſus enim fuerat ſuos amores, vnde poſſet in eum dici illud Ho. Quàm temerè in noſmet legẽ ſancim⁹ iniquã

Proſpicit.

Continuit greſſum, baculoq; innixus acerno
Intermiſit iter, donec miteſceret æſtus.
Ah puer infelix, æſtus te maior in vmbrâ,
Corripiet, nudam videas ne in fonte Dianam,
Claude oculos, blandis neu des Sirenibus aurem.
Sors tua Narciſſo ſimilis: Narciſſus in vndis
Dum ſedare ſitim properat, ſitit amplius, at tu
Exteriorem æſtum fugiens, intrinſecus ardes.
Quàm melius fuerat, (niſi te ſic fata tuliſſent)
Ad reliquum rediſſe pecus, ſeruaſſe iuuencas,
Amiſſi bouis æquo animo diſpendia ferre,
Quam, dum conaris nil perdere, perdere teipſum?

Fau. Sed

Fau. Sed post taciturnam, quis non sapit, vile non est,
Consilium post facta dari, quod oportuit ante.
Consilium post facta, imber post tempora frugum.

Continuit gressum, reliqua prosequitur. Baculo acerno, ex acere arbore. Acer enim prima breui, huius aceris secundum Priscianum, facit. Vnde acernus, a um. Intermisit iter, quod habuit ad inquirendum taurum. Ah puer infœlix. Acclamatio Fortunati. Sic illic: Ah virgo infœlix, quæ te dementia cœpit? Nudam videas ne in fonte Dianam, Claude oculos, id est auerte oculos tuos, ne videas vanitatem. Sed ad fabulam, alludit. Actæon enim, quia Dianam prudens nudã vidit, à canibus discerptus est, Blandis neu des Syrenibus aurem. Nam Syrenes, vt aiunt, surda aure trãsire oportet, vt inquit diuus Hieronymus. Fuerunt autem, auctore Seruio in fine tertij Æneidos, tres in parte virgines, & in parte volucres, Acheloi fluminis, & Calliopes Musæ filiæ. Harum vna voce, altera tibijs, tertia lyra canebat. Et primo iuxta Pelorũ in Capreis insulis habitauerunt, quæ illectos suo cantu, in naufragia deducebant. Secundum veritatem meretrices fuerunt, quæ transeuntes quoniam deducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. Has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Hæc ille. Harum nomina dicuntur Parthenope, à qua, quę nunc Neapolis, id est, noua vrbs dicitur, olim fuit denominata, Leucosia, & Lygia. Dicuntur autem ab eo, quod est, herein quod significat connectere, & retinere, & asperatio conuertitur in S. Harum cantum ad vlyssem transtulit Cicero in carmine, cuius principium est. O decus Argolicum, quin puppim flectis Vlysses, &c. Sors tua Narcisso simulis. Is enim secũdum Ouidium. Metamorph. quarto, quum superbia formæ clarus, cæteros contemneret, amore sui in fonte visi exarsit, & cùm sui compos esse non posset in margine languens, tandem in sui nominis florem conuerti meruit. Dum sedare sitim properat, in fonte videlicet. Sitit amplius, amore sui illic visi. Intrinsecus ardet, æstu amoris. Quàm melius, id est quanto. Sic Virgilius in septimo:

Sirenur.

Acteon.

mo: Tam magis illa tremens, & triſtibus effera flammis.
Quàm magis, &c. Niſi tę ſic fata tuliſſent, Imputat fatis, ſed tamen immeritò, vt legitur apud Aulum Gellium libro ſexto, capite ſecundo.

Hei mihi, quid damnant mortales numina cœli?
Eſſe aiunt etenim per nos mala, quum tamen ipſis
Vecordi, præter fatum, ſint mente dolores.

Multi ergo fatis imputant. Iuuenal. Hunc ego fatis imputo. Et alibi: Fata regunt homines. Et Manlius libro tertio Fata quoque, & vitas hominum ſuſpendit ab aſtris. Sic fœlix, aut triſte venit per ſingula fatum. Verum fatum varie accipi ſolet: vtcunq; tamen accipiatur, dicemus non imponere arbitrio noſtro neceſsitatem, etiam ſi fata viam inueniunt. Conſilium poſt facta eſt, inquit, imber poſt tempeſta frugum, Bene ad ſuum inſtitutum cõuertit, ne non ruſticus puteret. Vt autem Maro inquit, Dulce ſatis humor. Fatum.

For. Vna puellares inter pulcherrima turmas
Virgo erat, alba comas, aliis procerior, annos
Nata quater quinos, vel circiter, ore nitenti,
Vrbanis certare potens, & vincere nymphis,
Aureolis radians guttis, ad tempora lymbus
Ibat, & ad pectus clauſum velamen aheno
Clauiculo mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in auguſtum, noua candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo. pedibusq; allabitur imis.
Hanc puer vt vidit, perijt, flammasq; tuendo
Hauſit, & in pectus cæcos abſorbuit ignes:
Ignes, qui nec aquis perimi potuêre, nec imbri
Diminui, neque graminibus, maſticiſue ſuſurris,
Oblitusq; greges, & damma domeſtica, totus
Vritur, & noctes in luctum expendit amaras,
Sæpe graueſcentem verbis compeſcere flammam

Nixus, & insanum iuuenes cohibere furorem.
Dicebam: miserande puer, quis te deus istas
Misit in ambages? sed non deus, imò satanum
Pessimus, ex illis, quos noctibus, atque diebus
Ter tribus, in terras fama est ex æthere lapsos,

Vna puellares. Non attendens ad interloquutionem Faustinam, pergit Fortunatus describens puellam, cuius amore exarsit. Nata quater quinos. i. viginti, quæ ætas rusticis, vxorem ad laborem expetentibus grata, cum vrbana iunior placeat, vt in Eunucho. Anni quot? sedecim, flos ipse, &c. Vrbanis nymphis. i. Iponsis, aut puellis pro nymphis habendis: Est autem datiuus, more Virgiliano: Montibus in nostris solus tibi certat Amintas, i. tecum & cum nymphis, sed durius additur, & vincere, quum sequatur, nymphis. Nam subaudire oportet eas, Aureolis. i. parum aureis, sicut à luteo luteolum deduxit Maro. Limuus. i. vestis oblonga. Aheno. i. aureo claui culo i. Ipintre. Fulgenti ferro, ex vsu, aut artificio, aut ex eo quod album ferrum vocant. Stringit in angustum, vt gracilior habeatur. Nam si qua est habitior paulò, pugilem esse aiunt. Noua instita linea i. fascia annexa stolæ. Sunt autem duo epitheta, quæ Latina lingua refugit, nisi diuisum construantur, sed tamen hæc tolerantur, quia perinde est, ac si dicat, Instita noua ex lino, quæ rusticæ conuenit. Nam instita lanea, & serica, stolæ matronali congruit. Allabitur imis pedibus. i. ad imos pedes defluuit. Horatius Sermonum primo: Nil medium est, sunt qui nolint tetigisse nisi illas. Quarũ subsuta talos tegat instita veste. Est autem instita tenuissima fasciola, quæ prætexta dicitur, vt inquit Acron ad dictũ locum, Lapsu rugoso i in plicas contracto. Hanc puer vt vidit, perijt, Maro, vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error flammasque tuendo, id est, inspiciendo: hic actiuè accipitur. Ignes, Ignes, Bona, & artificiosa repetitio, qui nec aquis, &c vnde ædipus apud Gellium libro decimonono capite nono.

Aureolis Limbus Aheno.

Instita.

Quid

Quid faculam præfers phylires, qua nil opus nobis,
Ibimus, hic lucet pectore flamma satis.
Istam non potis est vis sæua extinguere venti,
Aut imber cœlo candidus præcipitans.
Ac contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
Nulla est quæ possit vis alia opprimere, &c.

Neq; graminibus. Id conqueritur Apollo apud Nasonem. Hei mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis. Magicis- Susurras.
úe susurris, id est, incantationibus, quæ obscurè remordente conscientia proferuntur. Quis te deus, ex veteri consuetudine interrogandi. Nam hodie, cum vnum credimus deum, inepta esset nisi abusiue (vt dixi) ex pœtico more inferos dicamus deos, & amorem, aut virtutes, & vitia. In istas ambages, id est, inextricabiles errores. Sed nos deus, Corrigit ergo quod dixerit deus. Imò, inquit. Satanum pessimus, à nominatiuo Satan, huius satanos, sicut Titan titanos. Pæan pæanos. Peccant ergo qui etiam Satanas satanæ media breui proferunt. Ter tribus, id est, nouem noctibus, & totidem diebus, ex nouem choris Angelorum.

Dic age, si nosti quenquam, reminiscere, si quem
Videris hoc pacto distescere, surgere in altum,
Dilatare domum, maioribus horrea acernis
Complere, his studijs extendere latius agros,
Multiplicare greges, acquirere pascua bobus?
Inter tot populos, quot habet latissima tellus,
Sunt qui nostra ferant mensis epulando cruentis
Corpora, & humanos absumit dentibus artus.
Sunt, inquam, quos tanta malis tot vexet Erinnys.
Sed nullū est tā immane genus, tam barbara nusquā
Gens, quæ fœmineos non execratur amores.
Hinc veniunt rixæ, veniunt, & iurgia, & arma,
Sepe etiam dira multo cum sanguine mortes.
Hinc quoque deletis euersæ mœnibus vrbes.

Ipſa etiam leges, rubriſq́, volumina loris
Clauſa, vetant ſcelus hoc, & deteſtantur amores.
Vt leges audiuit ad hæc reſpondit Amyntas,
(Ciuis enim fuerat puer, & verſatus in vrbe)
His monitis prudens, & circumſpectus haberi
Niteris, & ſenſu tertricos anteire Catones.
Error hic, hæc paſſim ſapiens dementia regnat.
Ipſe ſibi blanditur homo, ſolersq́, putari
Vult animal, tamen incautus ſibi multa tetendit
Retia, & in foueam cecidit, quam facerat ante.
Liber erat, ſeruile iugum ſibi condidit ipſe.
Pondus id eſt legum (vidi ipſe volumina) quas nec
Antiqui potuêre patres, nec poſſumus ipſi,
Nec ſeruare atas poterit ventura nepotum.
Aſpice quàm ſtulta eſt hominum prudẽtia, cœlum
Sperat, & eſſe ſibi ſedem inter ſidera credit,
Forſitan in volucrem moriens tranſibit, & altum
Spiritus aſſumptis tranabit ad æthera pennis.
Tunc ego, quid latras? legum deus auctor, & ipſis
Non parêre, ſapit magnam nimis impietatem.
Fau. Grandia de magnis hæc ſunt certamina rebus.
For. Quid fuerim reris? quamuis pannoſus, & aſper
Sim modo, tunc animo, tunc vi, tunc ore valebam,
Nec mihi ſeſe alius poterat componere paſtor.
Fau. Nunc quoque ſi rectus vultu gradiare ſupino,
Alter eris Marius, raſo ore videbere Carbo.
For. Talia reſpondit ſic obiurgatus Amyntas,
Facta homini deus inuidit, conceſſa voluptas
Viſa bonum nimis excellens, & vota repreſſit
Legibus inuentis, vt equi legat ora capiſtro,

Ne quocunque libet, flectat vestigia, sessor.
Qua mea sit, me cogit amor, sententia fari,
Liberaq; ora facit: qui non communicat vsum
Coniugis, inuidus est, liuorem excusat honestas,
Introducta vsu longi liuoris iniquo.
Nam dum quisq; sibi retinet sua gaudia, nec vult
Publica, communis mos, ac longæuus honestas
Factus, & hunc morem fecit dementia legem.
Inuida res amor est, res inuidiosa voluptas.
Tunc ego non audens hominem contendere contra
Amplius, insano rediens ab amante recessi.
Fau. Cernis, vt hic malus affectus, sic lumina mentis
Claudat, in errores vt sponte feramur apertos?
For. Cernis, vt a summo liuentia nubila Baldo
Se agglomerent? oritur grando, ne fortè vagantes
Tempestas deprendat oueis, discedere tempus.

Dic age. Progreditur in detestationem amorum, quo illum auertat: facitque id quasi satyricè, docens nullum ex amoribus emolumentum, nullumq; per eos diteſcere. Sunt qui nostra ferant, Tyranni qui sanguinem, & sudorem pauperum absumunt, aut ad Cyclopas, & Læstrigonas aspexit, aut ad Ægyptios à Iuuenale damnatos, sed verius ad auaros, qui quicquid pauperes sudore pariunt, deuorant. Euersæ vrbes, vt troia, & aliæ (vt Horatius primo sermonum sentit) multa.

Nam fuit ante Helenam cunnus, teterrima belli Tantulus.
Causa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum,
Viribus editior cadebat, vt in grege, taurus.

Tetricos, seueros & rigidos, à tetricis montibus asperis. Anteire, collisio est, sicut in deinde, proinde, deesse, fieri solet. Catones, duo nominatiue sunt seueriſsimi, maior ille Cen-

ſorius, & minor Vticenſis. Ipſæ etiam leges, vt lex diuina. Non mœchaberis, lex humana, vt lex Iulia in adulteros. De qua Iuuenalis: Lex Iulia dormis? &c. Quas nec antiqui potuere patres. Sic beatus Petrus, Act. 15. Nunc ergo quid tentatis deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus. Sapiens dementia, bona implicatio, ſicut apud Iuue. Inter Socraticos notiſsima foſſa cinædos, quum nhil ſit magis repugnans, quàm Socraticum & cinædum eſſe, ſed vt in prologo Andriæ dicitur, multi faciunt ne intelligendo, vt nihil intelligant, Videntur ergo ſibi ſapientes, quum ſint dementes, iniquam in ſe ferentes legem. Horatius: Quam temere in noſmet legem ſanximus iniquam? Quàm fecerat ante. Sic Dauid. Incidit in foueam quam fecit. Forſitan in volucrem. Tanta eſt amantibus inſania, vt etiam quæ fidei ſunt irrideant. Graphicè ergo docet, quàm non ſit ſui cõpos quiſquis amat. Grandia de magnis. Ne decori perſonarum immemor videatur poeta. Videtur enim altior hac diſputatio, quàm vt ruſticis conueniat: inducit alterum interloquentem quaſi minus habeat fidei, vnde Fortunatus more ſenum, qui ſe laudant, & ſua tempora, vt Neſtor apud Homerum, vnde Flaccus in arte. Laudatot temporis acti. Se puero dicit in adoleſcentia ſe fuiſſe præſtanti ingenio, & prudentia magna præditum. Quid fuerim reris, id eſt, arbitraris. Quamuis panno ſus, id eſt, veſte multis panniculis conſuta, & craſſo panno, & aſper ſim modo, id eſt, pānis, annisq; obſitus, vt inquit comicus: Nunc quoque ſi rectus vultu gradiare ſupino, Alter eris Marius. Qui Procerus erat, & vt Appianus docet, vultu ſeuero, qui ex vultus dititate, cum nihil loqueretur, ſatis proferre viſus, quam ingentem machinaretur cædem. Papyrius autem Carbo, illa tempeſtate, qua cum iuniori Graccho conſpirabat, adhuc inueſtis, ſeu imberbis erat. Vnde ait, raſo ore videbere Carbo, alludens, ni fallor ad Carbonem quo nihil nigrius. Vt equi ligat ora capiſtro ſeſſor, id eſt, qui inſidet, equo. Me cogit amor. Non ergo ſui iuris aut libe-

Reris,

Pannoſis.

Carbo:

rum

um ſe fatetur, ſed amore coactum. Qui non communicat vſum coniugis, inuidus eſt, Vult, errore, & hæreſi Nicolaitarum etiam coniuges debere communes eſſe, & per inuidiam ſuam cuique datam, & legem Iuliam, in adulteros latam, quæ res, quia honeſta viſa, liuorem excuſat honeſtas. Honeſtatem autem introduxit longus, ſed iniquus inquit vſus, quæ omnia ſunt ab inſano, & demente amatore dicta. Vndequam vidit, non maritali affectione amauit. Inuida res amor eſt, id eſt, inuidere faciens, quia nec regna pati, nec ferre Venus poteſt. Liuentia, ſubnigra & denſa, à liuore, qui eſt macula plumbei coloris, ex compreſſu facta, Tibullus: Tum ſucci herbaſq; dedi, quis liuor abiret, Quem facit impreſſo mutua dente venus. Et quia talem inuidi contrahunt colorem, ideo, liuidi dicuntur, & liuor inuidia. Baldo, id eſt à monte vicino. Eſt autem futuræ eclogæ paraſceue, id eſt, præparatio.

ECLOGA TERTIA, DE INſani amoris exitu, & infœlici, inſcripta Amyntas.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Agricolæ duram ſortem miſeriá, furores,
Fortunatus, & exitium deplorat Amynta.

Fauſtus, & Fortunatus.

ILla heſterna ruens Baldi de vertice grando,
Fortunate, fuit nobis innoxia, diuis
Gratia, noſtrarum quibus eſt cuſtodia frugum.
Sed veluti ex illis veniens ait Herculis oris,
Veronenſem agrum, pecudes & ouilia, ſic eſt
Demolita, caſas & paſtoralia tecta
Sic euertit, vt agricolis ſpes nulla ſuperſit.

Agricolis etenim pecus eſt ſubſtantia, & arua.
His ſubiecta malis, grandis theſaurus in arca
Ciuibus eſt, quem nulla queat contundere grando,
Nulla pruina, gelu nullum, nulla aëris ira.
Neſcio quis ventos, tempeſtatesq; gubernat,
Id ſcio, ſed neque ſi ſcio, ſat ſcio, ſed tamen auſim
Dicere quid vitáne ideo mulctabor in ipſa?
Numina ſi, vt perhibent, orbem moderantur ab alto,
Æſtimo nil duros hominum curare labores.
Aſpice, quo tenuem victum ſudore paramus.
Quot mala pro grege, pro natis, pro coniuge paſtor
Ferre miſer, infeſtis ætate caloribus ardet,
Frigoribus riget hybernis, dormimus ad imbrem
Cotibus in duris, vel humi contagia mille,
Mille premunt morbi pecudes, diſcrimina mille,
Sollicitant, latro inſidias intentat ouili,
Atque lupus, miles q; lupo furacior omni.
Vt manus aſſiduo detrita incalluit vſu.
Squalnit os, barba obriguit, cutis aruit æſtu.
Vna repentino rapit omnia turbine grando.
Hoc ſuperi faciunt, quibus inclinamur ad aras,
Et quibus offerimus faculas, & cerea vota.
Neſcio, qua pietas, & quæ clementia tantis
Cladibus inuoluat paſtores omnium egenos.

Illa heſterna ruens, Facto ex euentu paſtoribus colloquio: proſequitur Fortunatus infœlices amores Amyntæ. Stylus, quia paſtoralis, facillimus eſt, quocirca breuiſsimus pro illa grando heſterna cuius meminit in fine præcedentis eclogæ, de vertice, id eſt, ſummitate. Vertex enim dicitur ſummitas, à qua vertendum eſt, cum altius ire nequeas, vt in capite, & monte. Baldus mons eſt Diuis, id eſt, ſanctis Herculis,

Vertex.

lis, ruſtici nomen, quaſi bonus cultor, aut agricola, aut retiarius. Arcus, enim dicitur rete. Demolita eſt, id eſt, deiecit, poſtrauit, calamitatem inferendo, Caſas tuguria paſtoralia, & paſtoralia tecta. Agricolis etenim, Ordo eſt etenim ſubſtantia, id eſt, poſſeſsio & periculum, & agricolis pecus, & arua. Nullæ aëris iræ, id eſt, tempeſtates, quaſi ab irato Ioue, qui & aër dicitur, illatæ. Neſcio quis, &c. Ruſticè id dicit, ſed graphicè. Sunt enim ruſtici impatientes calamitatis, ita vt in aduerbio ſit: Qui ſua amittit, & ſenſus amittit. Vnde & Æneas amiſſa coniuge, quanquam ſummus alioqui deorum cultor, ait Æneidos ſecundo. Quem non incuſaui amens hominumque deumque? Aut quid in euerſa vidi crudelius vrbe? Et in Bucol. amiſſo nato: Atque deos, atque aſtra vocat crudelia mater. Vita ne ideo multabor in ipſa, id eſt, an ne ob id viuens puniar? id quoque de more ruſticano. Nam illis durum non videtur, quod differtur malum, vtpote poſt fata. Numina ſi vt perhibent. Epicurei enim negabant, vnde Maro in Bucol. Nec curare deum credis mortalia quēquam. Lucr. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. Horat. primo ſermo. Credat Iudæus apella. Non ego: namque deos didici ſecurum agere æuum. Iudæum vocat apellam, id eſt, ſine pelle præputij, hoc eſt, circumciſum. Securum æuum, id eſt ſeorſum à cura mortalium. Vnde Epicurus iactabat ſe leuaſſe genus humanum duobus ſummè malis, metu, & ſuperſtitione deorum. Metu quidem, quia dixit vnum eſſe ſpiritus humani, & bellum interitum, & ita non eſſe metuenda, quæ poſt mortem eueniunt, & ſuperſtitione, id eſt, anxia religione, cum dij non curent mortalia, ſed vtrunque impium, & ſceleſtum eſt, omnem pietatem, & religionem deſtruens. Extimo, pro exiſtimo, id eſt, cenſeo & iudico: per x plurimi ſcribunt. Æſtimo autem, id eſt, æris pretium conſtituo, & liceor, per æ & ſt.

Baldus. Diuis. Hercules. Apellas. Extimo. Æſtimo.

Diſcrimina, id eſt, pericula. Miles ſi lupo furacior, miles, dicitur, quicunque ſtipendium belli gratia ſuſcipit. Vna grando, Vna calamitas, quæ dicta eſt quod calamos. i. culmos

Diſcrimina miles. Grando.

mos ſegetum terit, eſt autem in ſermone multiplex pathos. Qubus inclinamur, adorando, & ſacrificando, nutu. Sic Hiarbas Æneæ. 4. Dicitur ante aras media inter numina diuûm Multa ſouem manibus ſupplex oraſſe ſupinis. Et infra. Nos munera templis Quippe tuis ferimus, famamque fouemus inanem. Incalluit, id eſt, callũ, hoc eſt tumorem, & duritiem induit, paſtores omnium egenos. Æneid. primo: Omnibus exhauſtos iam caſibus, omnium egenos.

Fauſt. Fortunate, ſcelus nobis hac omnia noſtrum
Ingerit, ætherei ſententia iudicis æqua eſt.
For. Quod ſcelus? an ſumus Chriſti vita inſidiati?
Fau. Iurgia, furta, iræ, Venus, & mendacia, rixæ.
For. Quid meruere boni? nec enim ſcelus obruit oẽs.
Et tamen vna omnes pariter peſſundat Erynnis.
Fau. Heu neſcis, male de ſuperis ſentire nefandum.
His igitur, quæ ſcire nefas, neſcire neceſſe eſt,
Poſthabitis, curas iterum repetamus Amynta,
Quas ſumus experti, quas ignorare negatum eſt.
Res vulgaris amor, ſtudium commune iuuenta.
For. Maror, & affectus alij de cardine mentem
Sæpe leuant, animo ſermo venit ægro ab ægro:
Fauſt. Intellecta licet, pro re, pro tempore fari:
(Sic habitus Coſmas ſapiens) incognita nunquam.
For. Fauſte ſapis: notos igitur repetamus amores,
Reſtat Amynteos poſtrema in fata furores
Dicere, & in miſero lacrimas impendere caſu,

Fortunate, &c. Ne approbanda videatur ſententia Fortunati, caſtigat eum Fauſtus, dicens illud notum verbum: Omnia mala quæ patimur, peccata noſtra meruere. Ætherei ſententia iudicis æqua, Auguſtinus enim docet occulta quidem eſſe interdum diuina conſilia, ſed tamen nunquam iniuſta. Hoc Maro Æneid. 6. Aut æquus amauit Iupiter, &

10. Æneid.

10. Æneid. Rex Iupiter omnibus idem. Quod ſcelus graphicè exprimit ruſticorum opinionem, qui ſeſe inſontes putant, dum captabilibus criminibus vacant. Reſpondet autem Fauſtus: Quęris quod ſcelus? Iurgia, id eſt, contentiones quæ frequentes inter ruſticos ſunt, vnde pro magno bono duxit Maro ſepem, dicens: Hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes, &c. Venus, id eſt, luxuria carnis. Quid meruere boni. Non reſpondet ad hoc Fauſtus, aut quia feſtinat ad narrationem exitus amorum Amyntæ, aut quia non decuit ruſticum, quæ Theologorum ſunt, enodare. Vnde dicit nefas eſſe de factis dei inquirere. Saris enim eſſe debet, quia deus id vult, qui nihil iniuſtum velle poteſt. Ideóque vbi diuina eſt præceptio, nulla debet eſſe percunctatio, vt Abraham nobis præclarè oſtendit, dicente Diuo Auguſtino. Nam filium nō dubitauit mactare, in quo tamen propaginis promiſsionem acceperat. At ſi quæras, cur boni cum malis puniantur. Dicetur tantum temporaliter puniri bonos, vt plus mereantur, malos autem ad vindictam. Et ita pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius, mors autem peccatorum peſsima. Neſcire neceſſe eſt. Altiora te ne quæſieris. Mitte arcana dei. &c. Poſthabitis, id eſt, prætermiſsis aut minoris habitis, vt: Poſthabui tamen illorem mea ſeria ludo, &c. poſthabita coluiſſe Samo. Quas, id eſt, cuiuſmodi ſumus experti, quia hoc commune malum, ſemel inſaniuimus omnes. Mœror & affectus alij, i. affectiones & paſsiones, & perturbotiones. De cardine, id eſt, de ſtabilitate. Sæpe leuant, id eſt, amouent. Animo ſermo venit æger ab ægro, quia ex abundantia cordis os loquitur. Vnde Flaccus in arte. Formas enim natura prius nos intus ad omnem fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad iram. Aut ad humum mœrore graui deducit & angit. Poſt effert animi motus interprete lingua. Sic habitus Coſmas ſapiens, Coſmas (vt opinor) Medices Florentinus ille ditiſsimus & memoratiſsimus, pater Laurentij, & auus Petri Medicis hic intelligitur. In poſtrema. i. in vltima. fata. i. mortem. vſque impendere, id eſt, impertiri, in miſero caſu, id eſt,

Poſthabitis.

Quas.

Cardine.

Coſmas, Medices.

D.v. infœlici

infœlici exitu.

Præteriens illac paruo post tempore, rursum
Insanire hominem video, & miseratus amantem,
O iterum, dixi, mens inconsulta, veneno
Ebria fatali, populo iam fabula factus,
Non resipiscis adhuc? & adhuc in amore sepultus,
Te rapis, atque tuos, pecus, atque mapalia tecum,
Vt quondam moriens rapuit secum omnia Samson,
Quum senio curuatus eris, si forte senectam
Fata tibi dederint, quis sustentabit inertem,
Somnolentum, inopem, cùm iam defecerit omne
Robur, & ingenium, sensusq; receſſerit omnis?
Hæc tibi cuncta feret, nisi mors præuenerit, ætas.
Esto domi, vigila, obserua, super omnia semper
Prospice, quò tendas, &, quò venisse dolendum est,
Ire cane, discerne vias, hominemq; memento
Non ad delicias, non ad muliebria natum
Blandimenta, leui tam pernicioſa iuuenta.
Ipse ego, cui pecudes, cui lac, cui caseus, ægrè
Vitam ago, tanta agros omneis inuasit egestas,
Tot duri rerum euentus, incommoda passim,
Tanta, tot aduersis totus conuoluitur orbis.

Illac. Præteriens illac, Principium narrationis. Illac, id est, per locum illum, vbi dixi Amyntam amore languentem iacere. Paruo post tempore. Sic Maro. Respexit tamen, & multo post tempore venit. Vnde post, & ante gratia excessas, ablatiuum regunt cum suo, si volumus, casu, vt: post dictam diem paruo tempore. Sine autem casuali, videntur aduerbia, vt postea, & antea. O iterum, bonus est versus quia in principio carminis monosyllaba vocalia non abijciuntur, vt: ô vtinam, ô ego neque corripiuntur, sicut interdum in medio,

Post & ante.

vt

vt in Buc. Te Coridon, ô Alexi trahit sua quemque voluptas. Inconsulta
Mens inconsulta, id est, imprudens, cui nihil est consilij, aut pensi. Carpitur enim inconsultus paßiuè pro eo cui non est datum consilium, vt Æneid. 3. Inconsulti abeunt, sedemque odêre Sibyllæ. Et tamen consulti videntur, qui consilium dant, sed reuera qui consuluntur sæpe, id est, à quibus prudentibus consilium petitur. Vnde non solum iurisconsultus sed etiam iureconsultus dicitur, quasi in iure, aut de iure. Veneno ebrio fatali, id est, amore ad fata, id est, ad mortem ducente. Est enim amor venenum, quia per venas it, vnde: Vulnus alit venis, nec tamen fato imputandum, sed nobis, vnde
• D. Augustſ. Super illud: Ego dixi, miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi, ait: Ego peccaui, non fatum non fortuna, de hoc tamen plura iam diximus. Populo iam fabula, id est, argumentum fabulandi, non tamen dicit, iam fabula facta, quia ordo est, factus iam populo fabula. Recipiscis, id est, iterum sapis, & ad sapientiam redis. Pecus atque mapalia, id est, casas, & caulas. Dicuntur etiam sic à Virgillio, vt raris habitata mapalia villis, & magalia, sed prima longa: vt, Æneidos 1. Miratur molem Æneas magalia quondam. Rapuit secum omnia Samson, vt Iudi. 16, latè describitur, nota est historia. Senectam fata tibi dederint. Qui enim, vt Seneca dicit, ad extremum fati peruenerit, senex morietur. Posuerunt antiqui multiplicem mortem, vt fatalem, quæ quatuor cursus Saturninos explebat, id est, centum viginti annos, vltra quos fata, id est, deorum constituta, negabant posse viuere. Et naturalem, quæ tres explebat, id est. 90. annos. Tunc enim natura deficit, diciturq; mors merita, id est, pro merito in remedium tot malorum quæ sequuntur, concessa. Et fortuitam, ac violentam, quæ etiam in primo cursu contingere possunt, quas omnes tangit Maro Æneidos quarto, ad finem:

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,
Sed misera ante diem, subitoq; accensa furore

Hæc tibi cuncta ferent. Vnde Flaccus in arte: Multa ferunt

runt anni venientes commoda secum, Multa recedentes adimunt. De incommodis senectæ vide Iuuen. Satyram. 10. in qua dicit: Sed quam continuis „ & quantis longa senectus plena malis? Prospice quò tendas, id est, ad quem statum. Persius: Est aliquid quò tendis? Et quò, id est, ad quem statū. Ordo est, & caue ire eò, quò venisse dolendum est. Esto domi, aut simpliciter dicit, aut quod Persius. Tecum habita, & noris quàm sit tibi curta supellex. Leui. i. facili, & inconstanti. Te duri rerum euentus. Licet vt Valla docet, in plurali frequentius dicatur euenta genere neutro, tamen etiam euentus legimus, vt Æneid. 6. Cecosque volutat euentus.

Accipe rem non auditam, non tempore factam
Praterito, sed quam lux hac mihi protulit ipsi.
Vt mos, autumno pecudes crescente totondi,
Manè foro exposui lanæ venalia pondo
Sexaginta, hodie grande as conflare putabam.
Vix vitam gregis eduxi, vix pabula possum
Mercari hybernis niuibus, quo catera pacto
Sit victura domus, nondum mihi constat Amynta,
Quisquis amat, domina munuscula mittat oportet.
Tu verò, cui vix tectum fortuna reliquit,
Sub quo luce habitat, sub quo pernoctat egestas,
Quid poteris cupida gratum donare puellæ?
Mittere mala decem satis esse solebat amanti.
Pauperei flores, & raptus ab arbore nidus,
Gramen odoriferum, memini quo tempore magnæ
Credebantur opes, ventum est à gramine ad aurum.
Regia res amor est hac tempestate, recessit
Mos vetus, & quadam mala lex inoleuit amandi,

Accipe rem non auditam. Continuat sermonem, quem ad Amyntam habuit, in quo quod Amyntæ dicit, omnibus dicit, qui simili capti sunt morbo. Recitat ergo argumētum

præ

prę excogitatum. Non auditam, quia falsa sunt sępe audita. Vnde Plautus. Plus valet vnus oculatis testus, quàm auriti decem, id est, vnus qui se vidisse dicat, quàm decem qui audiuisse dicant. Autumno tondi, alibi in Maio tondentur. Sexagita pondo, id est, libras. Mittere mala decem. Virgil. in Bucol. Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Purpurei flores. Idem: tibi lilia plenis. Ecce ferunt nymphæ calathis. ed id Amasij poëte huberius dicunt, & raptus ab arbore nidus. Idem: Parta meæ Veneri sunt munera. Namque notaui. Ipse locum aëriæ quo congessere palumbes, Gramen odiferum. Idem: Tum casia atque alijs intexens suauibus herbis. Mollia luteola spargit vaccina caltha. Credebantur opes, vnde: Qui potuit violas addere, diues erat A gramine ad aurum. Ouid. Melius nunc omen in auro est. Regia res, id est, regalis, quod potius dicerem, sed tamen, & morbum regium vocant, qui regalem expetit sumptum. Hac tempestate, hoc tempore turbulento.

Talia suadenti, toruo mihi rettulit ore.
Si cupis optatam mihi Fortunate salutem,
Da quod amo, nostro hæc vna est medicina dolori,
Cætera, quæ memoras, mihi sunt tormenta, reuelli.
Ex animo furor iste nequit, mea pectora imago
Virginis obsedit, mecum est, mecum itq́, reditq́,
Excubat, & dormit mecum, caput, ossa, medullas,
Cor complexa, potest cum sola excedere vita.
Ac veluti quoties aliena ex arbore secto
Surculus inseritur trunco, natura duorum Sirenus.
Iungitur, & mixto coalescit corpore virga:
Sic dominæ dilecta mihi se immersit imago Acteon.
Et fecit duo corda vnum, duo texit in vnum
Pectora: sensus inest nobis, & spiritus idem,
O me fœlicem, si, cum mea fata vocabunt,

In gremio, dulciq; ſinu, niueisq; lacertis,
Saltem animo, caput hoc languens, abeunte, iaceret,
Illa ſua nobis morientia lumina dextra
Clauderet, & triſti, fleret mea funera voce,
Siue ad fœlices vadam poſt funera campos,
Seu ferar ardentem rapidi Philegetontis ad vndam.
Nec ſine te fœlix ero, nec tecum miſer vnquam:
O Dryades, florumq; dea, nymphæq; decentes,
O nemorum Syluane pater, ſeruate precamur,
Collibus in veſtris, gelidisq; in vallibus omne
Syluarum ruriſq; decus, circundate ſaltus
Sepibus, & prohibete pecus, ne floribus obſit.
Iſta precor, domina ſeruate in funera noſtra.
Tunc omnis ſpargatur humus, redolentia ſerta
Texite, qua circa tumulum, ſupraq; iacentem
Componantur heram, triſtes ad buſta puellæ
Pierides aderunt, & lamentabile carmen
Ore canent madido, ſignataque verba relinquent
Iſta ſepultura, relegenda nepotibus olim:
Hic tegitur virgo, cui nil, quin diua vocari
Debuerit, deerat, niſi dura fuiſſet amanti.

Talia ſuadenti) Recitat reſponſum miſeri amantis, ſolam puellam depoſcentis, vt Carinus Terentianus: Nihil aliud volo niſi Philumelam. Bene dicit, ſuadens, & non, perſundet i. quia nihil efficit. Furor iſte) id eſt quem tu cõmemoraſti, & dixiſti in me eſſe. Excubat). i. excubias agit, hoc eſt, vigiliat mecum. Æne. 4. Illum abſens abſentem auditq; videtq;. Id quoque: Phædria optat ſibi à Thaide fieri in Eunuch. Me ames, me defideres, me ſomnies, me expectes, de me cogites, me ſperes, me te oblectes, mecũ tota ſis. &c. Caput, vnde furor in amante. Oſſa, medullas, Æneid. 4. Eſt mollis flamma medullas

Cura.

medullas. Interea, & tacitum viuit sub pectore vulnis. Vnde hic addit. Cor complexa, Hinc enim dicitur cura, quòd eos vrit Surculus, id est, insita, quæ pullulat, virgula. Duo corda vnum, Vnde Cori. 6. Et erunt duo in carne vna. Hic autem non ex te, sed ex affectione dicitur, quia nõdum adhæsit qui autem adhęret, vt ibidem dicitur, meretrici, vnum corpus efficitur, Et spiritus, id est, animus, quia Græce nous spiritus, seu ventus dicitur. O me fœlicem, graphicè exprimit affectionem misere amantis, cui dulce videtur in complexu amatæ mori. Virgil. in Bucol Hic ipso tecum consumerer æuo. Illa sua nobis, &c. Ex Tibullo ferè sumptus locus, aut ex epistolis Ouidij. Tristi voce nænias canẽdo Siue ad fœliceis cãpos i. elysios de quibus Æneid. 6. Deuenêre locos, & amœna vireta Fortunatorum nemorum, sedesque beatas. &c Hos paradisum vocamus. Phlegeton fluuius infernalis ab ardore dictus. Nec sine te fœlix ero, nec tecum miser vnquam, Ex affectione, vt dixi, loquitur, non ex debito consilio, itaque non est putandum, eam esse poëtæ mentem. Quod dico propter imperitos, qui non discernentes, quando ex sua sententia, & quando ex alterius introducti loquuntur poëtæ, indifferenter citant quasi ita senserint. Maro autem sentit etiam amores perdurare post fata: vnde ait in eodem. 6. Curæ non ipsa in morte relinquunt. Quin putauit easdem permanere affectiones, dicens: Quæ gratia tuorum Armorumque fuit vivis, quæ cura nitenteis Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos. Iuxta quod dictum est: Qualem te inuenio, talem te iudico. Et ita quia æterna est damnatis peccandi libido [non enim immutari possunt] merito est æternum supplicium. Sed ad rusticum redeamus Amyntam, cui insanus amor non persuasit, quòd Prophetæ diuinitus persuasum erat, dicenti: Non auertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum. O Dryades, id est, nymphæ arborum, & præcipuè quercuum, quia Drys Dryos, quercus dicitur. Florumque deæ, quæ Napeæ dicuntur, Nymphæque, scilicet aliarum rerum, vt montium, quæ Orcades,

Surculum

Elysium.

Phlegeton

Dryades.

Napea, Oriades.

Orcades,

Oreades, & fluminum quæ Naiades dicuntur, & marium quæ Nereides, & arborum quoq; quæ Hamadryades. Nemorum Syluane parer, vnde a syluis denominatus. Hic quoque aduenisse dicitur ad Gallum amore pereuntem, à Virgilio in Bucolicis:

Venit, & agresti capitis Syluanus honore,
Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.

Vnde dicit: Seruate, precamur, quia nymphæ amare, & amari solent. Seruate inquit, deus, id est, ornamentum florum, & herbarum, ne floribus obsit. Virgil Georg 4. Nec oues, hædiue petulci Floribus insultent, aut errãs bucula campo, Decutiat rorem, & surgentes atterat herbas. Ista, id est, vestra domina, dominæ nostrę. Sic enim, & Græci, & Latini, & Barbari vxores vocant. Vnde maro in diris: Quod mea non mecum, domina est. Circa tumulum. Credebant enim veteri superstitio beatas animas, quarum corpora molliter requiescerent.

Sepulchrũ leua.

Vnde Persius: Nunc non ciuis ille poëtæ fœlix, non leuior Cippus nunc imprimit ossa: Laudant conuiuæ, nunc non è manibus illis. Nunc non è tumulo, fortunataque fauilla Nascentur violæ? Et Iuuenalis: Dij maiorum vtbis tenuem, & sine pondere terram, Spirantesque crocos, & in vrna perpetuum ver, Qui præceptorem sancti voluere parentis. Esse loco. Et Martialis: Sit tibi terra leuis, mollique tegaris arena. Ouid. Ossa quieta, precor, tuta requiescite in vrna: Et sit humus cineri non onerosa tuo. Contra imprecatur Tibullus: O tu qui Venerem docuisti vendere primus, Quisquis es, infœlix vrgeat ossa lapis. Tristis ad busta puellæ Pierides, id est,

Bustum, Vrna.

Musæ: Iuuenalis: Pierides, profit mihi vos dixisse puellas. Bustum dicitur quasi bene vstum, locus vbi vrna condebatur: vrna autem ad vrendo dicta, quòd vstorum teneret cineres. Ideo autem Romani, qui tunc vt nunc faciunt, terra condere solebant corpora defunctorum, cœperant ea concremare, quia per bella, & inuidiam, erũta videbãt aliquando ossa. Diuersitatem tamen hanc ex philosophis ortam putant, vt qui ex terra potissimum sumta putarent, terræ mandarent

corpora

corpora: qui ex igne,& igne.&c. Lamentabile carmen. Næniam funebrem,aut corpore nondum ſepulto epicœdion,& eo ſepulto epitaphion. In Daphnide autem dicit Maro: Et tumulo ſuperraddite carmen. Relegenda nepotibus,id eſt minoribus,aut poſteris.

O virgo,ſi te tantus conſumeret ardor,
Per centum Scyllas ad te,per mille Charybdes
Tranarem laturus opem. Tu ſæuior hydra,
Me fugis,at culpæ nihil eſt in virgine. Nam me
Neſcit adhuc. Si ſciret enim,ſuccurreret vltrò.
Nec puto ſub miti tam ferrea pectora vultu,
Signa tamen vultus fallacia,ſub cute molli
Mens fera, ſub blanda ſunt corda immania fronte,
Alloquar,& faciam noſtros intelligat igneis.
Si tamen illa meos vultus auerterit,ibunt
In lachrymas oculi,triſte in ſuſpiria pectus.
Oderit illa licet ſemper,fugiatque ſequentem:
Iſta tamen,quocunque ferar,me cura ſequetur.
Ite procul medica,non ſum ſanabilis,artes.
Ite procul, magico qui(quod nec credere dignum eſt)
Carmine pallentes animas reuocatis ab orco.
Ite procul,vanis precibus qui flectere dimos
Credidit. Aduerſum eſt,& inexorabile cœlum.
Me rapit impatiens furor,& iuuat ire per altos
Soliuagum montes,& per luſtra ignota ferarum.

O virgo.&c. Sunt verba Amyntæ per apoſtrophen,puellam abſentem alloquentis. Per centum Scyllas, numerus finitus pro numero infinito. Scylla autem,& Charibdis,pericula ſunt maxima in mari Siculo. Finguntur autem à Poëtis eſſe monſtra marina,ex puellis tranſmutata. Nam Scylla Phorci fuit filia,Charybdis,mulier vorax. De Scylla dixi in Bucolicis. Quid loquor aut Scyllam? Niſi aut quam fama

sequuta,&c. De charibdi, & etiam Scilla. Æneidos primo. Dextrum Scylla latus,lęuum implacata Charybdis. Obsidet. Et ita,quia vt dixit Horatius in arte: Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Ducit enim in vitium vitij fuga, si caret arte. Ideo de eo,qui vnum periculum euitans, in aliud incidit,dici solet: Incidit in Scyllam, cupiens vitiare Charybim. Tu leuior hydra,quam Hercules tandem exusit, cum amputato capite, ille semper bina repullulare videret. Erat enim,lacus quem excusit,& locum fertilem reddidit,sed serpens aquatica fingitur. At culpæ,id amatorie. Nam semper amicas aut purgant aut non credunt peccasse. Vnde ille: Nec si mihi credere tantum. Signa tamen vulnus fallacia, scilicet sunt. Iuuenalis: Fronti nulla fides, quis enim non vicus abundat Tristibus,obscœnis? Mens fera. Vnde notus,sed minus idoneus auctor: Omnis quæ nitido volucris plumescit amictu. Non est,si simulat, vera columba tamen. Sæpe sub ignota latet hyrcus pelle lycaon. Subq; Catone pio perfidus ille Nero. Sitamen illa meos vultus auerterit, videtur hypallage, vt fit, si auerterit suos vultus à me. Id enim indignabundi faciunt. Æneid. 2. Diua sola fixos oculos auersa tenebat. Sed si accipiatur à verto,sicut auersor, & auertor accipi solent pro eo,quòd est, per indignationem auertendo contemno,sicut Seruius fieri posse asserit, qui dicit auerto,& auertor in vna significatione declinari posse,dicetur recta loquutio,& non figurata, qualis est illa apud Boetium: Heu, heu quàm surda miseros auertitur aure. &c. Vnde est frequentatiuum auersor,quo frequentius vtimur. Ouid. in Fastis: Officioque leuem non auersatus honorem. Medicæ artes,vnde Apollo apud Ouidium Metamor. primo dicit? Inuentum medicina meum est. opifexq; per orbem Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis. Hei mihi,quod nullis amor est medicabilis herbis. Nec prosunt domino quæ prosunt omnibus artes. Ite procul,quia Romanis etiam erat odiosa professio. Vnde Æneid. 4. Magicas inuitam accingier artes, quod nec credere dignum est, Vnde de Phythonissa

quæ

quæ Samuelem excierat, dubitant theologi, an Samuele reuera, an nequam ſpiritum in illum transfiguratum, qu Auguſtinus potius aſſerere videtur. Animus reuocatus orco, id eſt, ab inferno vrgente. Vnde orcus quaſi vrgus quibuſdam dictus videtur. Sic in Bucol.

Has herbas, atque hæc ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima ponto,
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulchris,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Vanis precibus. Id eſt impiè, ſed ex amentia amantium. Epicureo tamen dignum. Soliuagum, nō in ſolo, ſed ſolum vagantem. Soli autem ſibi videntur amantes, dum ſunt ſine amato. Per luſtra, per latibula, aut latebras. Ignota, ſcilicet hominibus, hoc eſt, inuia, & neid. quarto, de Didone: Semperque relicta, Sola, ſibi ſemper longam incomitata videtur ire viam, & Tyrios deſerta quærere terra. Eumenidum veluti &c. Id autem tunc erat illi, & eſt nunc huic, futuræ mortis iudicium.

Talia iactantem verbis conarbar amicis
Flectere, ſed vulnus nihil inſanabile curat.
Illum per campos nox intempeſta ſilentes,
Illum exorta dies inter dumeta videbat
Inſomnem ſemper, raro ſyluestria poma
Carpentem, & potu contentum ſimplicis vndæ.
Poſt longos gemitus, exhauſtaq; lumina fletu
Aſſiduo, poſt lamenta, & conuulſa frequenti
Pectora ſingultu, morsens finiuit amores.
Exanimum corpus, tumuli ſine honore relictum,
Nocturna adſumpſere fera, volucresq; diurna.
Fau. Heu funeſta lues, fatalis machina paſſim
Corda venenatis penetrans humana ſagittis,

A Equiparans hominem pecudi, quæ pocula Circe?
Quæ peiora vnquam potuit dare philtra Calipſo?
Quæ ſtyx? quis Phlegetõ grauior? quæ maior Erinnys
Tantalus. *O ſtulti, quicunque deum dixiſtis amorem.*
Num natura nocens Deus eſt? vbicunq; locorum
Sit deus, eſt homini clemens, innoxius, æquus.
For. Heu miſerande puer, tenera ſublata iuuenta,
Quæ tibi naſcenti luxerunt ſidere? quæ tam
Noxia pars cœli eſt, vt te nil tale merentem
Laſerit, & primis infortunarit ab annis?
Nec tamen omnino cœlum tibi defuit, omne
Carmen, & argutis quicquid modulamur auenis,
Doctus eras, niſi te mors immatura tuliſſet,
Dignus eras hederis, dignus Parnaſſide lauro,
Nec melius cecinit pugnas, ac triſtia bella,
Hordea & agrorum cultus, & paſcua noſter
Tityrus à magno tantum dilectus Alexi.
Namque tui præcox animi ſolertia, nobis
Cognita iam pridem, magnam producere frugem
Cœperat, & ſpecimen tulerat virtutis, & artis
Non vulgare tuæ, poteras iam gloria dici
Ruris, & ætatis decus indelebile noſtræ,
Te padus, & noſter lugubri Mincius ore,
Cum nymphis fleuere ſuis, vt thracius Hebrus
Orphea te triſtes ouium fleuere magiſtri,
Vt Daphnim luxiſſe ferunt, te paſcua, & agri,
Vndiq;, & audita eſt totis querimonia campis:
Spargite paſtores tumulum redolentibus herbis,
Atque ſacerdotum cantus, ac thura quotannis
Dicite, & æternam requiem cantate poëtæ

Fau. Tu tamen arua tenes patriæ melioris, & altum
Incolis Elysium, nos hic te flemus Amynta.
For. Flendum hodie nobis fuerat. Nam tristia nocte
Nescio qua mœstis cernebam insomnia formis.
Sed iam vesper adest, & sol se in nube recondens,
Dum cadit, agricolis vicinos nunciat imbreis:
Cogere, & ad caulas pecudes conuertere tempus.

Talia iactantem. Fortunati est in sua persona loquentis, & impietatem, atque amentiam Amyntæ damnãtis. Æneidos primo. Talia iactanti, &c. Verbis amicis, id est, quæ amicos decent. Est enim amicus, a, um, adiectiuum. Vnde amitior & amicissimus leguntur, Conabar, id verè, quia sine effectu conamur. Sed nihil, id est, nulla res, curat, id est purgat vulnus insanabile. Nullum tamen est in moribus tale ante suprema fata. Aut vulnus insanabile nihil, id est, nihili curat verba. Inter dumeta, vbi dumi, & vepres crescũt. Insomnem, id est, nullum somnum admittentem, quod miserè amantium est. Æneidos quarto: At non infœlix animi Phœnissa, nec vnquam Soluitur in somnos, oculisue aut pectore noctem accipit. Syluestria poma, in syluis nascentia. Exhaustaque lumina, id est, oculos exhaustos. Moriens finiuit amores. Vnde & Comicus: Hanc nisi mors mihi adimet nemo, Dixit tamen Maro: Curas non ipsa in morte relinquens. Sine honore tumuli, id est, insepultum. Fatalis machina, Alludit ad equum Troianum, de quo Maro Æneidos secundo. Scandit fatalis machina muros. Fatalis igitur machina, id est, instrumentum ad exitium fatale ducens. Æqui parans hominem pecudi, Vnde fictæ sunt transformotiones, quas Circe in socios Vlysis exercuit. Psalmista: Homo, quum in honore esset, non intellexit, &c. Philtra, id est, amatoria po- Calypso.
cula, ad amorem inducentia. Circe autem & Calypso ex Odissea Homerica notissimæ sunt, ad quas Vlysses appulsus dicitur, &c. De Circe quidem Solis filia, ad principium septimi Æneidos plura videbis, Calypso autem, auctore Hesio-

do, Oceani, & Tethios, aut Homero iudice, Atlantis filia, insulam à se denominatam, in mari Ionio tenuit, ad quam Vlysses, vt à Circe discesserat, naufragus peruenit, & amatorio illectus, septem annos permansit, vixque diuelli potuit. Philtra autem dicuntur, quia philos amator dicitur, pocula, aut carmina, aut alia ad amorem inducentia. Quæ styx, infernalis palus à tristitia dicta, Phlegeton fluuius ab arbore denominatus. Erinnys, dicitur furia. Num, id est, nunquid natura nocens, Physicè hoc dicit. Nam virtutes naturales, deos dicebant. Vnde Plinius lib. secundo naturalis hist. Fragilis & laboriosa mortalitas in parteis ista digessit, fragilitatis suæ memor, vt portionibus quisque coleret, quo maximè indigeret, &c. Vim ergo amoris cupidinem genere masculino, quia deum dicebant. Quæ tibi nascenti luxerunt sidera, iterum fatale putat. Vnde vbi de fato loquuti sumus, cœlum defuit, id est, benigna influentia cœli. Doctus eras. Quemuis ergo sui temporis doctum deflet, sequutus Maronem in Daphnide. Mors immatura, i. ante maturitatem veniens. Id enim dicitur immaturum, quod nondum est maturum. Præcox autem, quod ante tempus maturum, quasi præcoctum, & præcoquum. Illud autem inquit, Quintilianus, præcox ingenium, haud temerè ad frugem peruenit, quia præcoci ingenio præditi, aut citò moriuntur, aut studia deserunt. Dignus eras hederis, quibus coronãtur poëte, eo quòd sunt in tutela Liberi patris, qui eis coronatus ex India redijt. Horatius: Me doctarum hederæ præmia frontium dijs miscent superis. Perfius: Quorum imagines lambunt hederæ sequaces. Iuuenalis: Vt dignus venias hederis, & imagine macta Virgilius in Bucolicis: Atque hanc sine tempora circum, Inter victrices hederam tibi serpere lauros. Et iterum: Hedera crescentem ornate poetam. Dignus Parnaside lauro, id est, in Parnaso monte Phocidis Bœotiam versus, Musis & Apolline sacro, nascente. Est ergo Parnasis patronymicum à patria sumptum. Sed hic pronomine patrio ponitur, quasi sit Parnasica. Nec melius cecinit pugnas, vt in Æneid. Et agrorum

Philtra.

Maturum
Præcox.

Hedera.

Parnasus.
Parnasis.

cultus

cultus, vt in Georg. Et pascua, id est, pastores, vt in Bucol. Nam etiam pascua in Georgicis dicit, noster, id est, nostras, hoc est, Mantuanus. Tityrus, id est, Virgilius: qui se per Tityrum in primo bucolico carmine significauit, à magno Alexi, id est, Augusto. Præcox solertia, quia ante barbam. Et specimen tuleras, scilicet præ te, aut abstuleras specimen, id est, ornamentum. Non vulgare, egregium. Cùm nymphis fleuere. Sic Maro de Daphnide in Daphnide, vt Thracius Hebrus, scilicet fluuius. Orphea scilicet fleuit, vt quarto Georgicorum innuit poëta, vt Daphnim, de quo in Bucolicis Virgilius latè. Spargite pastores. Sic in Daphnide, Spargite humum foliis, inducite fontibus vmbras Pastores, mandat fieri sibi talia Daphnis, Et tumulum facite, Et hæc pro epicœdio sunt, quod canitur ante inhumationem. Sequentia epitaphij, quod post inhumationem canitur, vicem habent. Tu tamen arma tenes. Hoc quidem videtur minus quadrare superioribus. Nam quum furor, & amentia, atque impietas in superos, & vilipensio legum in Amynta dixerit, & ita mortuum, nec pœnituisse significauerit, non videtur congruè dicere, & alrum incolis Elysium, id est, paradisum. Sed purgari potest, tum quòd pastoribus hæc dicuntur, tum quòd asserendo Elysium incolere tacitè pœnitentiam egisse significat. Cernebam insomnia, Phantasmata nocturna, quasi futuræ lacrymationis prognostica, idq; ex superstitione rustica. Vicinos nuntiat imbres, Georgicorum primo.

Sol quoque & exoriens, & quum se condet in vndas,
Signa dabit, solem, certissima signa sequentur, &c. Sed illic de ortu dicit, quod hic de occasu. Addit enim:
Ille vbi nascentem maculis violauerit ortum,
Conditus in nubem, medióque refulserit orbe.
Suspecti tibi sint imbres.

Cogere, & ad caulas, id est, ouilia. Virgilius in Sileno: Cogere donec oues stabulis, numerumque referre iussit. Tempus cogere, pro cogendi. Græca loquutio, vt: Et iam tempus, equûm fumantia soluere colla.

ECLOGA, QVARTA, DE NATURA mulierum, inscripta Alphus,

Ioannis Murmellij Argumentum.

Amissum memorat caprum, puerique furorem
Ianus, & ingenium notat hinc Alphus muliebre

Alphus & Ianus.

IAne, caper (video) macer est tuus: esse solebat
Acer, & elatis in cœlum cornibus ire.
Nunc deiectus humi, flaccis piger auribus herbam
Olfacit, & summis attingit gramina labris,
Ianus. Languet, & ex isto longuore facetia surgit,
Quæ, quoties memini, risum ciet: edita nondum est:
Edita quum fuerit, totus mirabitur orbis.
Alph. Iane, soles narrare sales lepidissimè, & ore
Suauiloquo, dic ergo, tuus cur langueat hircus?
Ianus. Res non ficta, deus testis, sed facta recenter
At dulce id facinus non est narrabile gratis.
Quid pretij sperare licet, quæ dona reporto?
Alph. Iane, vbi congessit nidos philomena, docebo.
Ian. Qui leuiter spondet, promisso eludit inani.
Alph. Qui non credit, inops fidei, sed pignore tutum.
Te faciam, duo tela mea deprome pharetra.

Iane, caper. Principium huius eclogæ ex macie capri captat occasionem facetæ narrationis de pastore mercenario, qui captus amore puellæ, in foueam feris positam incidit: vbi inuentus, & à vicinis rusticis extractus, furorem amoris non destituit, occasione cuius graphicè mulierum ingenia describuntur, Macer est, qui solebat esse acer, & elatis, &c. Vnde quod in Hecyra de hominibus dicitur, etiam quibusdam belluis competit: Profecto hoc sic est, vt puto: omnibus nobis

bis vt res dant seſe, magni, atque humiles fumus. Flaccus auribus, id est, auriculis laxis, & pendentibus, quia mollibus. Herbam olfacit. Id morbi indicium est. Risum ciet, id est, excitat à Cieo secundæ coniugationis. Est enim præsentis temporis, Totus mirabitur orbis, rustica iactantia & garrulitate hoc dicit. Nam si ex persona poëtæ dicatur, verè illi dici posset: Parturiũt mõtes, nascetur ridiculus mus. Quid enim mirum, si rusticus imprudens in foueam cecidit? Iane. soles narrare sales, id est, non insulsos apologos. Vbi congesit, Latinius Maro: Namque notaui ipse locum, aëriæ quò congessere palumbes. Nam quæ ferre, aut tendere ad locum significant: vt conuenio, confluo, congero, aduerbium ad locum desiderant, & non in loco: Potest tamen dici, Vbi congesit, id est, concinnauit, & construxit, postquam allata fuit materies. Qui leuiter spondet Prouerbiale est. Nam ferè vsu venit, vt qui citò promittit, difficulter promissa exhibeãt, & è conuerso. Qui non credit. Alio diuerbio ex arte rhetorica respondet: Qui non credit inops est fidei. quia qualis quisque est, talem iudicat quemlibet, & ita, qui fidus non est, neminem fidum existimat. Deprome, id est, exime. Duo tela, id est, duo spicula, aut duas sagittas, quæ sunt pastoribus apta. Virgilius: Cum Daphnidis arcum fregisti, & calamos.

Ian. Incipiam, nympha Parnassides ora mouete,
Et memorate mei dira infortunia capri,
Ac philomeneos Alpho concedite nidos.
Conductus mercede puer, præfectus ouili,
Assiduè pascebat oueis, caprum, atque capellas,
Seruitium nobis pueri fuit vtile, donec
Virgine conspecta, quæ tum huc veniebat aquatum,
Tabuit ex illo vecors iam tempore factus,
Frigidius curare gregem, contemnere caulas
Cœpit, & exhausto subuertere cuncta cerebro.
Quum sopitus erat, poterat vigil esse videri.

Nugabatur enim quando vigilabat, inerti
Corporis officio, ſoluebat ſomnia mente.
Hunc ergo in ſaltu ludens per cornua caprum
Vimimbus validis inter dumeta ligârat.
(Quarta dies hodie) tentans an vincula poſſit
Vincere ceruice, ac predura robore frontis.
Quæſitum interea nidos nemus omne pererrat.
Corda ſubit virgo, dilecta recogitat ora,
Ora, ſinus, &, quæ fari pudor, omnia voluit,
Lux fugit interea, capri redit immemor, alta
Nocte recordatus ſurgit, pauidusq; per vmbras
Dum graditur, ruit in foueam, qua fronde ſaligna
Captandis obducta feris, & ſtramine ſicco,
Inſtar erat putei fundo irremeabilis alto.
Eſt caper in vinclis, puer eſt in carcere, paſtor
Nullus oues curat: iam tertia luxerat hora.
Miror oues refero, ac numero, caprumq; requirens,
Obſtupeo, puerum clamo, magalia luſtro.
Vera loquar: Magicis ne forte liquoribus vnctus,
Extimus, aſcenſo migraſſet in aëra capro.
Namque ſtriges tali fama eſt ope, nocte vagantes,
Ad quædam longinqua procul conuiuia ferri.
Attonitus tandem pecudes ad paſcua duco.
Dumq; nemus ſubeo meditãs mecũ, ecce per vmbras,
Ecce procul caper in dumis ſtrepit, atque reluctans
Cornibus aduerſis contra ſua vincula pugnat.

Incipiam. Sic Æneidos ſecundo. Incipiam: Fracti bello, &c. Nymphę Parnaſides, id eſt, muſæ Parnaſum frequentare ſolitæ. Ora mouete. Virg. Pandite nunc Helicona deæ, cantuſque mouete. Sed quia præcipitur ab Hor. in arte. Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus inciderit: videbitur quibuſdam

buſdam non apta inuocatio, quia non debet deus inuocari, aut induci difficultatem diſſoluiſſe, niſi res tanta ſit, vt opibus humanis fieri, aut geri nequeat. Verum poëte aliquando ridiculè, aliquando iuxta æſtimationem inuocantis inuocationem faciunt. Vnde Iuuenal. deſcipturus rhombum, dicit Satyra quarta: Incipe Calliope, licet hic conſidere, non eſt Cantandum, res vera agitur, narrate puellæ Pierides: profit mihi, vos dixiſſe puellas. Hoc autem ridiculè dicit, hic verò loquitur ruſticus, cui, quam dicturus eſt, res ſummam difficultatem habere vita eſt. Vnde prius dixit. Totus mirabitur orbis. Philomenæos, quos philomena congeſsit. Conductus, ergo mercenarius. Seruitium, id eſt, famulatus. Tabuit, id eſt, lenta tabe exhauſtus eſt. Vecors, id eſt, praui, aut peruerſi cordis. Frigidius, id eſt, negligentius, ſicut in re diligenti dicit per contrarium Maro: Feruet opus. Exhauſto cerebro, nimia ſolicitudine effœto. Quum ſopitus erat, id eſt, ſomno obrutus, poterat videri eſſe, Virg. Nugabatur enim, id eſt, ſecum inaniter loquebatur. Horatius: Neſcio quid meditans nugarum. Perſius Nugari ſolitos. Ludens. i. ad ludum, vt curam anima premeret. In ſaltu, in paſcuis vbi pecudes ſaliunt. Tentans. i. periculum faciens. Quæſitum pererrat i. pererrando, id eſt, quæſitum, non enim cõſtruitur prius ſupinum ſine motu, ſaltem latente. Et quę fari pudor, ſcilicet gremium, & intra gremium pudenda. Fronde ſaligna, id eſt, ſalicum ſolijs. Obducta, id eſt, obſtructa in ſuperficie, captandis feris: id eſt, ad captandas feras. Iam tertia luxerat hora, ſcilicet poſterioris diei. Referto, recenſeo, aut ſeparo Magalia. i. caſas, & tuguria, Striges, ſortilegæ, & magicis vtentes. Ad quædam longinqua. Id enim ſibi perſuadent dæmonibus illuſæ. Ecce, quaſi diceret. Præter ſpem.

Tabuit
Vecors
Frigidius.
Sopitus.
Nugari.
Saligna.
Obductas.
Magalia.

Terruit incautum ſubitò feralis imago,
Et nil tale ratum, firmato pectore tandem
Noſco animal, ſubiensq; rubos, ſeco vincula runca
Serò domum rediens, video per paſcua longè

Turbam

Turbam exultantem risu iuueniliter alto.
Vt prope constitimus, meq; agnouêre, salutant,
Et tuus ecce, aiunt, puer hic, o Ianeluporum
Erutus è fouea, dum nocte perambulat agros
Incidit in casses, & sic iuuentus vterque,
Et caper, & pastor. Caper hæc incommoda passus,
Languet adhuc. Puer imprudens, insanior hirco est.
Virgo superbiuit mox, vt se audiuit amari,
Et pueri simulans curam ignorare, pudorem
Fingit, vt ad formam faciat pudor, ora, sinumq;
Ornat, & in terram versis incedit ocellis,
Callida vulpina rem simplicitate gubernat.
Hæc studia, hi casses, hæc sunt mulieribus arma.
Ille sua sperans Galathea aliquando potiri,
Contempta mercede, suos sectatur amores.
Propterea plaustro, stiua, bobusq; relictis,
Ad pastoris opus redeo, subiecta furori
Ista iuuentutis leuitas, rura omnia vexat,

Terruit incautum. Rem prosequitur. Feralis, id est terribilis, vt fera, id est, mors. Nam si dicatur imago feralis, id est, ipsi feræ, non videtur ratio carminis stare. Nam fera primam corripit, ferali producit, Æneidos quatto: Solaque culminibus ferali carmine bubo. Incautum, & nil tale ratum. Firmato pectore tãdem, nosco animal, scilicet vbi propius accesserat. Seco, id est, abrumpo vincula, quibus in vepribus alligatus erat. Incidit in casses, in foueam, in laqueos. Ouidius: Incidit in casses præda petita meos. Virgo superbiuit. Principium principalis narrationis. Et pueri simulans curam ignorare. Non simulans curam, sed simulans se ignorare curam. S, amorum. Nam simulamus id, quod non est, esse, dissimulamus id, quod est, non esse. Pudorem fingit, id est, simulat & fallaciter præ se fert. Ora, sinumque (in quibus est muliebris species. In terram versis.) Id enim pudicas decet.

Fera.

Seco.

Simulare. Dissimulare.

cet. Vnde Æneidos primo. Tum breuiter Dido vultum demissa profatur. Hæc sunt mulieribus arma, Mulieribus natura antepenultimam corripit, sed necessitate producit. Lucanus: Si qua deũ soboles, si qua est mulieris origo. Sua Galathea, puellã lactea, sed rustica. Vnde Maro: Namque fatebor enm, dum me Galathea tenebat. Nec spes libertatis erat, nec cura peculi. Contempta mercede, scilicet quã à Iano acceperat. Ista, scilicet vilis. Leuitas, id est, inconstantia, propter amores, & leues mores. Galathea. Leuitas.

Al. Quod nequit ingeniũ, casus facit, ô stupor, ô sors,
Ingeniosa, ô res risu celebranda bimestri.
Iane, vides seruanda, tibi philomela laborat:
Sed quod tam vafro memoras de virginis astu,
Rettulit in mentem, quo psallere sæpe solebat
Carmina fœmineis olim de fraudibus Vmber.
Ia. Dic Vmbri, dic, si quid habes, meditare parũper.
Et verba, et numeros. Vmbri est memorabile carme.
Al. Est, vt ais, sed non gratis memorabile carmen.
Quas referes grates? & quid mercedis habebat?
Ian. Accipe, promissis absoluo, & spicula reddo.
Al. Dum vado ad ventem post hac carecta leuandũ
Iane, meum tu coge pecus; ne vitibus obsit.
Ian. O aries, aries, qui totum cornibus atrum
Dæmona præsentas, semper vineta subintras,
Non sapies, donec fossa tibi lumina fronte
Eruero. Non sunt porrecta in iugera centum
Pascua sat, nisi pampineos populeris & agros.

Quod nequit ingenium, casus facit. Interloquitur Alphus, ne vnius sermo fastidio sit. Sensus autem est: Multa, quæ per ingenium excogitare nequeas, casu in mentem veniunt. Risu bimestri, id est, duos menses durante. Tibi Philomena laborat, id est, nidificat. Vnde Maro: Sic vos, non vo- Bimestris.

bis,

Vmber. bis, nidificatis aues. Fœminineis de fraudibus Vmber, homo ex Vmbria. Sunt qui attonitum Campanũ intelligant. Dic ymbri. Ordo est: Dic, dic inquam, si quid habes vmbri. i. de Vmbro, aut de carminibus eius. Virg. Quin age, si quid habes, in me mora non erit vlla. Et iterum: Si quos aut Phyllidis ignes, aut Alcanis habes laudes, aut iurgia Codri. Meditare, exerce, experire. Virgilius: Sylueſtrem tenui muſam meditaris auena, Et verba, & numeros. Idem. Numeros memini, ſi verba tenerem. Non gratis, id eſt, non ſine mercede. Promiſsis, ſcilicet palumbinis pullis, & ſpicula, id eſt, ſagittas, Dum vado ad ventrem. Hoc profecto nimis ruſticè, tametſi ruſtico congruit: facit tamen poëta ad exprimendum morem ruſticum. Tu coge, id eſt compelle id vnum, ne diuagetur virgilius: Tytere tu coge pecus. Ne vitibus obſit, depaſcendo pampinos, aut vuas decutiendo. O aries, aries. Alloquutio ruſtica ad pecus. Sic Maro ad arbores: Et vos ô lauri carpam, & te proxima myrte, ſic poſitæ quoniam ſuaues miſcetis odores. Non abijcitur autem, nec corripitur ô, quia vox monoſyllaba in principio carminis poſita. Atrum dæmona, id eſt, ſpiritum male callidum, qui quum pingi verè non poteſt, cornutus tamen pingitur. Non ſapies, id eſt, ſed non eris ſapiens, & fugitans malorum, donec ego eruero tibi lumina, id eſt, oculos & hoc fronte, foſſa, id eſt, perforata, & excauata, euulſis oculis, populeris, id eſt, depranderis, ſpolies, agros pampineos, id eſt, vineas in quibus vites ſunt, quarum frondes pampinos vocamus. Dicitur etiam populo. Virgil. in Æneidos. Non nos aut Lybicos ferro populare penates Venimus, &c.

Meditare.

Populeris.

Alphesiane, recordatus vedeo, ſed plurima forſan,
Nondum tota tibi referam, cognouerat Vmber.
Omnia, quæ fas eſt hominum perdiſcere, cœlos,
Sydera, tellurem, ventos, mare, flumina, fontes.
Viderat, & Rhodopē, atq; alta Ceraunia, & Oſſan,
Gallica regna, Ararim, Rhodanū, Tiberīq;, Padūq;

Attica

Attica Romanis referebat carmina verbis,
Ore vtroque potens, & lingua primus vtraque.
Hunc vnum nobis inuidit Græcia, & ipſi
Arcades, & Thracum ſaltus, & Theſſala Tempe.
Candidus illius ſemper documenta ſequutus,
Non procul hinc: hæc ille tenet, nos ille docebat.
Sed iam ſeptiforem flatu experiamur auenam.
Ante tamen nymphæ, precor, vt Libethrides adſint.
Præſertim, quæ plus meminiſſe Polymnia fertur.

Iane, &c. Purgata aluo redit ad narrationem, Viderat. Hac periphraſi videtur Gregorium Tifernatem dicere, qui ea tempeſtate vixerat. Nam Gregoreo ſignificat vigilo. Vigilare, eſt multa videre. Viderat ergo Rodophen, id eſt, Thraciam, vbi Rhodope mons eſt, atque alta Ceraunia, montes Epiri à fulminibus dictos, & Oſſan, montem Theſſaliæ. Ararim, qui à Lugdunenſibus nunc Sogona dicitur. Vterque autem, tam Arar, ſeu araris, quàm Rhodanus, Lugdunum confluit, ad cuius confluentem erat olim illa ara, de qua Iuuenalis: Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram. Tiberim, fluuium Hetruriæ, qui Romam perfluit. Padum, fluuiorum regem, in Italia, in mare Adriaticum ex Alpibus inferioribus incidentem. Vnde Homerus Eridianum, qui & Padus dicitur, ex inferis ad ſuperos tendere dicit. Attica, id eſt, Græca, & potiſsimum Attica, quia Attica lingua e quinque Græcorum linguis cultiſsima eſt. Romanis, id eſt, Latinis verbis. Nam aliter ea non intellexiſſet ruſticus. Ore vtroque, & Græco ſermone, & Latino. Et primus, id eſt, peritiſsimus vtraque lingua. Hunc vnum nobis inuidit Græcia, id eſt, inuidè nobis eſſe conſpexit, quū ſimilem non haberet quod in vita Antonij Campani etiam de turcis commemorant, verùm hic Tifernatem intelligam, & ipſi Arcades, Ipſi, emphaſim habet, quaſi dicat peritiſsimi muſici, & cantare pares, & reſpondere parati, & Thracum ſaltus, vbi Orpheus, Amphion, alijque complures verſati ſunt vates, &

Rhodophe
Ceraunia
Oſſa.
Araris.
Tiberis.
Padus.
Eridamus.
Attica.

Tempe,

Tempe. Tempe. i. amœnissima loca Thessalię, in quibus etiam musicus chorus versatus est. Candidus illius, &c. Per Candidum credo poëtam intelligi, cuius exterior vestis, vt Camelitis cæteris, & mens fere candida est, hæc. i. documenta Vmbris. Sed iam septiforem. i. septem foramina habentem. Virg. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.

Libethrides. Libethrides nymphæ, id est, Musæ, aut Libethrum locum quendam in Thracia, aut Libetrum fontem in Magnesia, regione Thessaliæ adiuncta, incolentes. Maro. Nymphæ noster amor Libethrides, &c.

Polymneia. Præsertim quæ plus, subaudi cæteris, alioqui dixisses plurimum. Polymni. Poly, id est, multum mneia. i.

Polyhymnia. memoria, vt à memoria dicatur, cuius filiæ Musæ sunt aut Polymnia multarum laudum. Horatius: Nec Polyhymnia Lesboum refugit tendere barbiton.

Fœmineum seruile genus, crudele, superbum
Lege, modo, ratione caret, confinia recti
Negligit, extremis gaudet, facit omnia voto
Præcipiti, vel lenta iacet, vel concita currit
Fœmina: semper hyems, atque intractabile frigus,
Vt canis ardentes contristat sidere terras,
Temperiem nunquam, nunquam mediocria curat.
Vel te ardenter amat, vel te capitaliter odit
Si grauis est, mœret, toruo nimis hernica vultu.
Si studeat comis fieri, grauitate remissa
Fit leuis, erumpit blando lasciuia risu,
Et lepor in molli radiat meretriceus ore.
Flet, ridet, sapit, insanit, formidat, & audet,
Vult, non vult, secumq; sibi contraria pugnat,
Mobilis, inconstans, vaga, garrula vana, bilinguis,
Imperiosa, minax, indignabunda, cruenta, (mendax.
Improba, auara, rapax, querula, inuida, credula
Impatiens, onerosa, bibax, temeraria, mordax,

Ambitiosa

Ambitiosa, leuis, maga, lena, superstitiosa,
Desidiosa, vorax, ganea studiosa, palatum
Docta, salax, petulans, & dedita mollitiei,
Dedita blanditijs, curandæ dedita formæ,
Iræ, odyq́ tenax, inidonea tempora differt
Vlciscendi animos, infida, ingrata, maligna,
Impetuosa, audax, fera, litigiosa, rebellis.
Exprobrat, excusat tragica sua crimina voce,
Murmurat, ascendit rixas, nil fœdera pendit.
Ridet amicitias, curat sua commoda tantum.
Ludit, adulatur, defert, sale mordet amaro.
Seminat in vulgus nugas, auditaque lingua
Auget, & ex humili tumulo producit Olympum,
Dissimulat, simulat, doctissima fingere causas,
Ordiriq́ dolos, fraudiq́ accommodat ora,
Ora omneis facili casus imitantia motu.

Fœmineum seruile genus. Multa in muliebrem sexum superfilioſe dicuntur, quæ omnia in malas dici possunt, sed rarissimæ sunt bonæ secundum Lucilium, qui dicit. Heu facul est homini inuentu bona fœmina nusquam, vbi facul, pro facili antiquè dixit. Et Susarion Megarensis antiquæ Comœdiæ princeps: Audite populus, Susarion hæc dicit filius Phyllini Megarensis tripodiscius: Malum sunt mulieres, sed tamen, ô populares non adest inuenire domum sine malo. Multa tamen etiam in sanctis literis in bonarum commendationem dicuntur. Sed mulierem fortem quis inueniet? Modo, id est, moderatione, de qua Horatius. 1. ser. Est modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos vltra citraq́ue nequit consistere rectum. Extremis gaudet, quæ ambo mala sunt: quia vni virtuti duo vitia opponuntur, alterum per abundantiam, alterum per defectum peccans. Aut canis, id est, canicula, aut sirius. Odit, præteritæ est vocis, & ita produ-

citur, nec reperies apud idoneos odio, nisi semel in Ciceronē o dias. Nimis hernica, id est, aspera, vt Hernici montes in Italia asperrimi. Grauitate remissa sit leuis, quia dum vitant stulti vitia, in contraria currunt: Ducit enim in vitium vitij fuga, si caret arte, Lepor meritricius, id est, suauiloquium, & blandicia meritricibus dignæ. Sibi contraria. i. inconstans, Vnde addit: Mobilis, inconstans, Æneid. 4. Varium, & mutabile semper. Fœmina. Imperiosa. i. affectatrix imperij. Indignabunda, fastidiens frequenter. Cruenta, cruoris, & sanguinis appetens, & maxime, vt Iuuenalis docet, vindictæ. Improba, id est, improbanda. Auaritia, quia rapax, sed tamen inutiliter expendit. Iuue. Prodíga non sentit pereuntem fœmina censum. Ac velut exhausta redeuiuus pullulet arca. Nummus, & è pleno semper tollatur acerno. Non vnquam reputat quanti sibi gaudia constent. Rapax ergo, vt expendat. Quærula, quia vt dicit Iuuen. Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat. Maga, id est, sortilega, magicæ arti intendens, vt Iuuenalis docet: Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti. Lena etiam, filiarum venditrix. Iuue. Scilicet expectans, vt tradat mater honestas, Aut alios mores, quàm quos habet, vtile porrò, Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Superstitiosa, quod idem Iuuenem, i l est, sexto docet, vt cętera ferè quę hic habentur. Ganeæ, sic, & alij Christiani poëtæ, sed ganeo primam producit Satyricus. Occultas ganeo pulces, Palatum docta, id est, delicata, salax, id est, luxuriosa. Tragica voce, id est, quali vtuntur tragici dum infortunia regum lamentantur. Litigiosa, quia nulla fere causa est, in qua non fœmina litem mouerit. Nil, id est, nihil pendit fœdera. Ludit, id est, illudit. Adulatur, defert, id est, callida reprehensione. Seminat, id est, dispergit in vulgus. Nugas, id est, res friuolas. Ex humili tumulo producit Olympum, id est, nil sibi non promittit posse efficere. Ora omnes. Ordo: Accommodat, inquam, ora, imitantia facili motu omnes casus, id est,

euenta

euenta omnia, hoc est, scit se accommodare rebus, & ridere cum ridentibus, & flere cum flentibus, imo interdum vtrunque si mul.

Non potes insidias euadere, non potes astum
Vincere, tanta artes, solertia tanta nocendi.
Et quanquam videas oculis præsentibus, audet
Excusare nefas: potis est eludere sensus,
Sedulitate animi, nihil est, quod credere possis,
Et nihil est, quod non, si vult, te credere cogat.
His facient exempla fidem. Quæ crimina non sunt
Fœminea tentata manu? Dedit hostibus arcem,
Decepta ornatu brachi Tarpeia sinistri.
Sæuit in natos manibus Medea cruentis.
Tyndaris Ægeas onerauit nauibus vndas.
Scylla hostem sequitur, patri furata capillum.
Fratrem Biblis amat, subicit se Myrrha parenti.
Concubitus nati longæua Semiramis ardet,
Causa necis vati coniunx fuit Amphiarao.
Occidere viros nocturnis Belides armis.
Orphea membratim Cicones secuere poëtam.
Cognita luxuriæ petulantia Pasiphaeiæ.
Phædra pudicitiam contra crudeliter ausa est,
Decepit Iudæa virum Rebecca, suamq;
Progeniem, velans hircino guttura tergo.
Porrigit Alcidæ coniunx fatale venenum
Decipit Hippodame patrem, Lauinia Troes
Implicat ancipiti bello, Bryseis Achillem.
Depulit è castris, demens Chryseide factus
Fulminat Atrides, & sentit Apollinis iras.
Eua genus nostrum fœlicibus expulit aruis.

Non potes. Eandem rem pro'equitur, astum, id est, astutiam. Nihil est, quod credere possit, quia, & quanquam videas oculis, &c, iuuenalis: Nihil est audacius illis Dreprensis, iram, atq; animos à crimine sumunt. Quæ crimina nō sunt. Fœminea tentata manu. Quasi dicant, nulla non sunt, & ita omnia sunt. Tarpeia virgo, vt armillas quas in brachijs hostium vidit, haberet, tradidit illis arcem Capitolinam. Vnde armis brachiorum obruta, interijt. Dicitur autem hic brachi, pro brachij: quia aliter versus non staret. Sæuijt in natos. Virg. Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem commaculare manus, nam Medea ab Iasone spreta, omnes communes liberos præter Thessalum, trucidauit. Tyndaris, id est Helena Tyndari (vt putabatur) filia, à Paride rapta, aut ipsum secuta, mille carinis à Græcis repetita est. Scylla, Nisi Megarēsium regis filia, abscisso purpureo capillo, quem pater sacratum habuit, ad Minoa hostem pertulit. Biblis, vt Ouidius Meta. 9. docet, exarsit amore Cauni fratris, à quo spreta, in fontem sui nominis conuersa est. Subicit se Myrrha parenti, scilicet Cinaræ, de quo libro decimo Metamorph. quæ etiam in Myrrham arborem illi conuersa dicitur. Est autem in verbo subicit, syncopa. Nam si (vt debet) subijcit scriberetur, esset positio breuis. Fecerunt tamen id alij quoque.

Scylla.

Biblis.

Semiramis Semiramis, regina Babiloniæ, & regni Assyriorum moderatrix exarsit amore Nini filij, quem diu simulauerat, vt Iust. docet lib. 1. Causa necis vati coniunx fuit, id est, Eriphyle, de qua in Thebaide Statij multa leguntur. Belides, Beli neptes, filij Danai fratris Ægypti regis, quæ quinquaginta nupserunt totidem patruelibus, id est, Patri Ægypti filijs, coactæ ab eo, sed à patre, qui ab oraculo habuit sibi cauendum à tali genero, persuasæ, prima nocte omnes maritos suos interfecerunt, præter Hypermnestram, quæ Lino pepercit, à quo Danaus obtruncatus. Cicones, Mulieres Thraciæ, vt auctor est Virgil. in fine Georgicorum. Pasiphae, vxor Minois regis Cretensium, amore tauri incensa, se in ligneam vaccam à Dedalo effictam includi fecit, sic cum tauro concumbens,

Belides.

Cicones.

cumbens,& postea cum Minoe Minotaurum genuit. Ordo est, petulantia luxuriæ Paciphaeiæ, id est, ipsius Pasiphaes, scilicet est cognita. Phædra, Pasiphaes,& Minois filia, Hippolytum priuignum, cui desponsata, sed non tradita à Theseo fuerat, interpellauit de stupro. At cum ille renueret ne patri injurius fit, detulit ad patrem, quasi ille interpellasset ipsam, vnde credulus pater, à Neptuno, siue à patre Acgeo impetratis phocis marinis beluis, equi Hippolyti in furorem versi, ipsum dissoluerunt: Vnde Hippolytus ab hippos, quod est equus,& equa,& lyo, id est, dissoluo, dictus præsagio quodam videtur. Nã ab hippolyte matre id nomẽ prius habere potuit. Decepit Iudæa Rebecca virum, scilicet Isaac, cuius oculi caligauerunt, suamque progeniem, id est, filium chariorem Iacob. velans hircino tergo, id est, pellibus hircorum, aut caprorum, vt pilosus perciperetur, vt erat Esau Conjunx, scilicet Deianira. Fatale venenum, id est, tunicam sanguine venenato Nessi intinctam dedit. Alcidæ, id est, Herculi Alcei nepoti putatiuo. Nã Amphitryonides dicitur, cum Iouis sit filius. Hippodamia, Oenomai Helidis, & Pisæ regis filia, parrem decepit, quia Pelopi in patris perniciem nupsit. Erat enim in fatis tunc patrem decessurum, quando illa nuberet. Nupsit autem superata in curuli certamine, dolo tamẽ Myrtili aurigæ. Dicitur etiam Hippodamia, quasi equorum domitrix. Lauinia, filia Latini, Turno desponsata à matre amata,& Æneæ per oracula,& patris assensum. Troianis multis exitij causa fuit, Bryseis, quæ Achilli fortè obuenerat, quum abducta Chryseide, quæ Agamemnoni obuenerat, hãc Agamemnon quum vi abstulisset, effecit vt Achilles iratus armis abstineret, multos Græcorum interimi sineret, donec Patrocli amici necem vlcisci vellet. Atrida i. Atrei filius saltem putatiuus Agamemnon, fulminat ira,& amore æstuat, factus demens Chryseide, id est, per amorem Chryseidis filiæ Chrysei sacerdotis Apollinis, qui cum infulatus in exercitum Græcorum filiam expetitum venisset, nec obtinuisset, læua pestilentia ab Apolline impetrata, tan-

Hippos. Lyo.

Rebecca.

Deianira. Alcides.

Hipodamia.

Lauinia.

Bryseis.

dem eam abduxit. Sentit ergo iras Apollinis, id est, pestem qua totus exercitus mulctabatur. Felicibus aruis, paradiso.

Credite pastores, per rustica numina iuro,
Pascua si gregibus vestris innoxia vultis,
Si vobis ouium cura est, si denique vobis
Grata quies, pax, vitali, leues prohibete puellas,
Pellanturq; procul vestris ab ouilibus, omnes,
Thestylis, & Phyllis, Galathea, Neæra, Lycoris,
Dicite quæ tristem mulier descendit ad orcum,
Et rediit? potuit, si non malè sana fuisset,
Euridice reuehi, per quas descenderat vmbras,
Rapta, sequi renuit fessam Proserpina matrem.
At pius Æneas rediit, remeauit & Orpheus,
Maximus Alcides, & Theseus, & duo fratres,
Vnus equis, alter pugnis bonus, atque palestra,
Et noster deus, vnde salus, & vita resurgit.
Hæc sunt pastores, hæc sunt mysteria vobis
Aduertenda, animi fugiunt obscœna uiriles,
Fœmineas loca delectant infamia mentes.
Vt semel in scopulos vento contortus, & vnda
Nauta, scit, incautis monstrare pericula nautis?
Sic senior longo factus prudentior vsu,
Præteritos meminit casus, aperitq; futuri
Temporis euentus, vitaq; pericula monstrat,
Si fugiunt aquilam fulicæ, si retia cerui,
Si magna lupum, si dama canem, muliebria cur non
Blandimenta fugis, tantum tibi noxia pastor?

Credite pastores. Conuertit sermonem ad pastores, quorum docendi gratia hæc de fœminis dixit. Per rustica numina. Id antiquè, nisi ad deum, & sanctos, quibus arua custodiæ sunt, referamus. Thestylis, &c. Harum enim memi-

nit

ait Virgilius in Bucolicis dicens: Theſtilis, & rapido feruis Theſtilis.
miſtoribus æſtu, Allia ſerpillumq; herbas contundit olentes. Et iterum. Iam pridem à me illos abducere Theſtylis orat Item: Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis, Iola: Phyllida amo ante alias. Nam me diſcedere fleuit. Item: Malo me Galathea petit laſciua puella. Et: huc ades ô Galathea, &c. Item ille Neæram dum fouet. Item: Tua cura Lycoris, perq; niues alium, perq; horrida caſtra ſecuta eſt. Dicite, Ingeniosa excogitatio, Raptæ leguntur mulieres ab inferis, & verè raptæ. ſed non rediiſſe. Euridice, Orphei coniunx, cum eam Ariſteus paſtor inſequeretur, à ſerpente, qui in herbis delituit Euridice.
extincta, ab Orpheo citharæ beneficio redemptæ ab inferis fuit, ea lege, vt ea non reſpiceret, quod tamen fecit, vnde reuerti coacta eſt, quod quarto Georgico. ad finem graphicè deſcribitur, & à Boëtio non ſegniter. Proſerpina, Cereris filia, à plutone ſurrepta, & à Cerere matre inuenta, redempta fuiſſet, ſi nihil apud inferos guſtaſſet, ſed granum pomi guſtauit, vt non rediret. Vnde Georgico. Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem, At pius Æneas redit, poſtquam illuc duce Sibylla patris videndi gratia deſcendiſſet, vt. 6. Æneid. latem dicitur. Remeduit, & Orpheus, relicta tamen coniuge. Maximus Alcides, id eſt, Hercules, vt Pirithoum redimeret. Virgilius. Quid Theſea magnũ, Quid memorem Alciden? Et duo fratres, vnus ſcilicet Caſtor, tamen Virgilius ponens nomen pro nomine, dixit. Domitus Pollucens habenis, alter pugnis ſcilicet Pollux. Fratres gemini in cœlum tranſlati, vbi geminos conſtituunt, ſignum tã latũ, vt dum alterum occidat, alterum oriri incipiat, vnde fabulę locus eſt, vt alter mortalis, quippe à Tyndaro genitus, alter immortalis ab Ioue ſatus dicatur, ſed mutua charitate ita deuincti, vt immortalitatem communicarent, & altero moriẽte, alter reuiuiſcat, vnde ſexto Æneidos. Si fratrem Pollux alterna morte redemit. Itq́ue reditq́ue viam toties. Melius autem legitur alter, quam alius: quia alter de duobus, alius de pluribus dicitur. Et noſter deus, dominus noſter Ieſus Chri-

 ſtus,

Alter. Alius. ſtus, qui deſcendit ad inferna, & tertia die reſurrexit à mortuis. Aduertenda, conſideranda. Animi viriles fugiunt obſcœna, naturaliter quidem vſq; adeo, vt qui non fugiunt effœminati dicantur, aut muliebres. Vnde eſt illud Ennij apud Ciceronem in. 1. de officijs. Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres. Illaque virgo viri. Fœminas loca delectant infamia mentes. i. quidem de turpibus verum eſt. Senior. Vult ſibi in ea re experto fidem adhiberi, ſicut nautis veteranis de periculis marinis creditur. Fulicæ, aues ſunt marinæ. Docet autem beluas prudentiores eſſe in fugiendis nociuis, a, c infidiofis, quàm nos ſimus.

Fulica.

Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyena.
Cùm flet, & appellat te blandius, inſidiatur.
Fœmineos paſtor fugito (ſunt retia) vultus.
Non animis, non virtuti, non viribus vllis
Fidito, non clypeo, cuius munimine Perſeus
Vidit ſaxifica colubros impune Meduſa,
Momſtra peremerunt multi, domuêre gigantes,
Euertêre vrbes, legem impoſuêre marinis
Fluctibus, impetui fluuiorum, & montibus aſpris,
Sacra coronârunt multos certamina, ſed qui
Cuncta ſubegêrunt, ſunt à muliere ſubacti.
Rex, qui paſtor erat, funda, ſpolioq; leonis
Inclytus, & natus, qui templa Sionia fecit
Primus, & excellens inuicto robore Samſon,
Fœmineum ſubiêre iugum. minus officit ignis,
Saxa minus, rõphaa minus, minus haſta, minus mors
Nec forma contenta ſua ſplendore, decorem
Auget mille modis mulier, frontem ligat auro,
Purpurat arte genas, & collocat arte capillos,
Arte regit greſſus, & lumina temperat arte.
Currit, vt in latebras ludens perducat amantem.

Vule

Vult dare, sed cupiens simplex, & honesta videri:
Denegat, & pugnat, sed vult super omnia vinci.
Fœmina caciaco (res mira) similima vento est,
Qui trahit, expellens mendaci nubila flatu.

Est in eis pietas crocodili] Crocodilus est animal terrestre, & aquatile, crescit ex minimo ad decem, & septem, & amplius cubitos, quibusdam Ægyptiorum crocodili sacro sancti sunt, quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitantur. vnde Iuuen. Crocodilon adorat Pars hæc. Est autem bellua hæc, quæ oua parit instar anserinorum, contra fugaces terribilis, contra insequentes autem fugax, hebetes oculos habet in aqua. extra aqua, acerrimi visus est, conspecto homine emittit lacrimas, mox appropinquantem deuorat, vnde factum est prouerbium. Lacrimæ crocodili, de his qui sub specie pietatis homines fallũt. Graphicè ergo dicit: Est in eis pietas crocodili. Hyæna autem animal est, in Africa præcipuè nascens, vtramque ei naturam esse nonnulli existimant, & alternis annis marem, alternis fœminam. Hoc Aristoteles negat, Collum ei, & iubæ continuatæ spinæ porrigitur, flectique nisi circumactu totius corporis, non potest. Humanum sermonem inter pastorum stabula assimilare dicitur, nomenque alicuius discere, quem foras euocatum dilacerat, vomitionem etiam hominis imitari ad solicitandos canes, quos inuadit. Solet præterea id animal sepulchra eruere, vt corpora inquirat. Hæc Sipontinus, ob quę rectè dicitur, astutia hyenæ Fidito)i. confidito. Non clypeo]scilicet crystallino ipsius Palladis, cuius munimine protectus Perseus, Medusam interemit, è cuius sanguine natus fingitur Pegasus equus alatus. Erat autem Medusa vna trium Gorgonum, quæ vnum habuisse oculum, quo vicissim vterentur, dicuntur: hoc est vnionem seu margaritam. Erat autem pulcerrima, vnde se inspicientes, in stuporem traxit, & ita in saxa vertere dicta est: Hanc enim visam Neptunus, ardens amore, in templum vsque Palladis insequutus illic oppressit. Vnde

Crocodilus.

Hyæna.

Fidito.

Medusa.

irata dea, ipsius capillos, quibus Neptuno placuerat, in angues mutauit, deditque vt omnes eam inspicientes in lapides verterentur. Perseus autem dicitur Danaes, Acrisij regis Argiuorum filiæ, ab Ioue oppressæ, filius. Monstra peremerunt multi, vt Hercules, Theseus, Perseus, domuere gigantes, vt dirin bello giganteo, & Hercules Antæum in Libya, Gerionem in Hispania, Cacum in Italia, & alios alibi. Euertere vrbes, vt Scipio Carthaginem in Africa, & Numantiam in Hispania, Græci Troiam, & alij alias. Legem imposuere maiuis fluctibus, vt Cæsar, & Augustinus Lucrino lacui. Xerxes, qui pontem super mare extruxit, & cum dirutum videret, flagellis cedi iussit. Et montibus aspris, vt idem Xerxes, qui, Athon montem æquauit solo, & pro parte nauigabilem fecit. Iuuen. Velificatus Athos. Dicitur autem aspris, per syncopam pro asperis. Sed qui cuncta subegêrunt. Iuue. 6. Nunc patimur longæ pacis mala sæuior armis Luxuria incubuit, & victum vlciscitur orbem. Rex qui pastor erat, Dauid funda, qua Goliath strauit, spolioque leonis, quem se adhuc pastorem interemisse dicit, inclytus, & natus, id est, filius eius Solomon, qui templa Sionia, id est, Hierosolymitana. Nam Sion principalis pars Hierosolymæ est. De his in lib. Regnorum & de Samsone lib. Iud dicitur. Romphæa, framea, qua angelus à paradiso terruit Adam, & Euam. Plebeij ac triuiales sunt versiculi. Adam, Samsonem, Loth, Dauidem, Solomonem Fœmina decepit, quis modo tutus erit? Frontem ligat auro, quod crinale vocant, aut reticulo aureo seu aurato. Purpurat, id est, purpureas facit, hoc est, rubicundas arte, scilicet fucatoria. Lumina, id est, oculos. Currit vt in latebras ludens perducat amantem, vnde Poëta: Malo me Galathea petit lasciua puella. Et fugit ad salices, & se cupit ante videri. Aut ad eam respicit, de qua Prouerb. septimo, mirum in modum graphicè loquitur Salomon, omitto verba, quia in manibus sunt. Vult dari, scilicet stuprum, & copiam sui sed vult super omnia vinci, vt vim sibi illatã dicat. Cæciaco vẽto, Cæcias enim trahit ad se nubes, quas alij venti propellunt.

Xerxes.

Sion.

Rompi.

Purpur.

Quisquis

Quisquis es (expertus moneo) tentate recusa.
Dum licet, hic fragilis quod habet fastidia sexus,
Immundum natura animal, sed quaritur arte
Mundities, id luce opus est, ea somnia nocte.
Deglabrat, atq; lauat, pingit, striat, vngit, & ornat.
Tota dolus, tota ars, tota histrio, tota venenum.
Consilio speculi gerit omnia, labra mouere
Discit, & inspecto vultum componere vitro?
Discit blandiri, discit ridere, iocari.
Incedens humeros discit vibrare, nateſqúe.
Quid sibi vult nudum pectus? quid aperta superne
Rimula, qua, bifidam deducit ad vbera vallem?
Nempe nihil, nisi quo virus penetrabile sensum
Plus premat, & stygia rapiant præcordia flamma.
Hi iuuenum scopuli, syrtes, Scylla, atq; Charybdes.
Ha immunda Phineæ volucres, qua ventre soluto,
Proluuie fœda, thalamos, cœnacula, mensas,
Compita, templa, vias, agros, mare, flumina, montes,
Inceſtare solent, hæ sunt Phorcynides, ore
Monstrifico, extremis Libiæ quæ in finibus olim
Aspectu mutare homines in saxa solebant.

Quisquis es, expertus moneo, parenthesis est, tentare, id est, attentare & periculum facere recusa, dum licet indigno subtrahe colla iugo. Et iterum: Principijs obsta, serò medicina paratur. Dum mala per longas conualuêre moras. Fastidia, id est, superbos contemptus. Immundum natura animal si animo vituperãdi hoc diceret, ineptiret. Nam si naturæ immundæ, & cura, ac arte mundæ sunt, in hoc veniunt laudandæ quòd arte naturam corrigunt: verum animo dehortandi ab earum illecebris, & fucata venustate, id dicit. Id luce opus est, id est, nihil aliud faciunt noctes & dies, siue noctu & interdiu. Deglabrat, leuem, & glabram facit cutem

tem rugis & pilis amotis. Striat] in tricas colligit capillos. Tota, ſcilicet ens, aut exiſtens dolus, tota hiſtrio, ludia, & ſcurrilis, tota venenum, quia vritque videndo fœmina, & tactu inficit. Vnde quidem: Eſt tactu viſcus mulier, viſu baſiliſcus. Humeros dicit vibrare, id nimium petulantes faciunt, quæ humeros agitant ſicut in amplexu. Nam honeſtæ matres ſtudent eſſe demiſsis humeris. Nateſque, id eſt, clunes, Satyricus. Tremulo deſcendunt clunæ puellæ. Rimula, id eſt, fiſſura veſtium in ſinu inter mamillas quæ bifidam, id eſt, in

Bifidæ. binas partes diuiſam. Virus, id eſt, venenum quo viſa inficit.

Virus. Flammæ Stygiæ, id eſt, infernales, potius dixiſſem phlegetonteæ. Præcordia, ſunt tenues membranæ circa cor, que dicuntur affectionum, ſiue paſsionum ſedes. Hi iuuenum ſcopuli, ſyrtes, id eſt, breuia, vada arenoſa, in quæ qui inciderit,

Præcordia difficulter euadit. Allegoricè ergo ſumma pericula intelligit, ſicut ſunt Scylla, & Charibdis in mari Siculo. Immundæ Phinei volucres, id eſt, harpyiæ, de quibus Æneid. 2. Excipiunt ſtrophades, Graio ſtant nomine dictæ inſulæ Ionio in

Harpyiæ. magno, quas dira Celæno, Harpiæque colunt aliæ, Phineia poſtquam Clauſa domus, mentæque metu liquere priores, Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla peſtis, & ira deûm Stygijs ſeſe extulit vndis. Virginij volucrum vultus, fœdiſsima ventris Proluuies, vncæque manus, & pallida ſemper Ora fame, Phineus autem rex Arcadię, liberis nouercam ſubinduxit, eosque, vt illi complaceat, excæcauit, ob quam rem irati dij, ei oculos ſuſtulerunt & immiſerunt Harpyias, quæ illi cibum abriperēt, quod & diu fecerunt, ſed quia Argonautas hoſpitio ſuſceperat, miſerunt ad eum Zetum & Calaim, Boreę regis, ac vēti Thraciæ, ac Orithyiæ ab eo raptę filios iuuenes alatos: qui eas ad Strophades vſq; pepulerunt.

Cœnaculū Inceſtare. Cœnacula, altiora domus, aut pro locis in quibus cœnatur, Inceſtare, id eſt, polluere, & non caſtum reddere. Æne. 6. Et torā inceſtat funere claſſem Hæ ſunt Phorcynides, id eſt, Gorgones. Ouid. Finibus extremis Libyes, vbi feruida tellus Accipit Oceanum demiſſo ſolę calentem. Squalebant latè

Phorcyni-

Phorcynidos aruà Meduſæ.

Carmina doctiloqui curſim recitauimus Vmbri,
Quæ ſi viſa tibi nimiûm prolixa, memento
Ipſius id rei vitium, non carminis eſſe.
Non longum eſt carmen, mulierum amẽtia longa eſt,
O memorandè ſenex quo ſe vetus Vmbria tantum
Iactat, & ipſe tua Tiberis conterminus vrbi,
Martia non abs re tantum te Roma vocabat.
Ipſa tuas arteis, & non triuialia norat
Carmina te vita functum fleuêre Latina,
Maiades, & Graiæ, tua molliter oſſa quieſcant
Semper, & in ſummo mens aurea viuat olympo.

Carmina doctiloqui, Hunc, vt dixi, licet aut Antonium Campanum intelligere, aut Franciſcum Petrarcham, aut alium quemuis ea tempeſtate doctum.

Ipſius id rei, contra artem producit ſyllabam. Nam quintæ declinationis nomina, non producunt e ante i, niſi præcedat i, & ita rei, ſpei, fidei, plebei penultimam corripiunt. Poſſumus verſum emendare ſic: Ipſius eſſe rei vitium, non carminis, illud. Non longum eſt carmen, Vnde Martialis: Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poſsis. Martia Roma, aut bellicoſa olim, aut Martem auctorem habẽs, vnde Liuius in præfatione: Si cui populo licere oportet conſecrare origines ſuas, & ad deos referre auctores, ea belli gloria eſt. P. R. vt cum ſuum conditoriſque ſui parentem. Martem poniſsimum ferat, tam hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quàm imperium patiuntur. Et non triuialia, non vulgaria. Virgi. Non tu in triuijs indocte ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen? Te vita functum id eſt defunctum. Latinæ Naiades, id eſt, fluuiorum, & fontium Italicorum nymphæ, propter ſermonem Latinum, & Graiæ, id eſt, Græcæ, propter Græcum. Tua molliter oſſa quieſcant, vnde prius, vbi de ſepulcro leui loquuti ſumus, diſ

Naiades. Graiæ.

ſeruimus

seruimus. hoc ad veterem pertinet superstitionem. Nam verius Mar. dicit: Facilis iactura sepulchri, & Seneca. Quid refert, humi an in sublimi putrescam. Mens aurea, id est, pulcherrima, viuat Olimpo, id est, cœlo hoc catholico viro dignum est. Olympus autem Macedoniæ mons altissimus, pro cœlo à Græcis potissimus poni solet.

Olympus.

ECLOGA QVINTA, DE CONsuetudine diuitum erga Poëtas, inscripta Candidus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Otia Syluanis miratur inertia vatis:
Candidus abiectos queritur nunc esse poëtas.

Syluanus, & Candidus.

CAndide, nobiscũ pecudes aliquando solebas
Pascere, & his gelidis calamos inflare sub vmbris,
Et miscere sales, simul & certare palæstra.
Nunc autem quasi pastores & rura perosus,
Pascua sopito fugis, & trahis otia, canu. (vacca
Cand. Vos quibus est res ampla domi, quibus vbera
Plena ferunt, quibus alba greges mulctralia cõplent,
Cymbia lacte niuent, & pinguia prandia fumant.
Carmina laudatis, si quid concinnius exit,
Plauditis, ac lati placidas extenditis aureis.
Pro numeris vanas laudes, & inania verba
Redditis, interea pastor sitit, esurit, alget.
Syl. Nonne potest curare greges, & dicere versus
Cum vacat, & positis vitam traducere curis?
Cand. Omnem operam gregibus pastorem impendere oportet.

Ire,

Ire, redire, lupos arcere, mapalia ſepe
Cingere, mercari paleas, & pabula, victum
Quærere, nil ſupereſt otijs laudabile carmen,
Omnem operam, totumq; caput Syluane requirit.
Grande vtrumq; opus eſt, & noſtris viribus impar.
Quum cecini ſitio, ſitienti pocula nemo
Porrigit, irrident alij: tibi penula, dicunt,
Candide trita, genu nudum riget, hiſpida barba:
Iam ſylua implumes, & hyems in montibus albet.
Iraſcor, doleo, indignor, fert omnia victus,
Lanitium, fœtuq; mares, nos vendimus agnas,
Sed qui lac paſcunt, premitur nihil, vbera ſiccant.

Candide nobiſcum. Argumentum huius eclogæ, eſt deteſtatio tenacitatis diuitum in poetas, quorum ingratitudine, & auaritia, aurea vena in poetis extinguitur. Per Candidum autem mihi veriſimile fit, poetam poſſe intelligi, per Syluanum, quemuis diuitem auarum. Inducit tamen vtrũque paſtorem. Vnde dicit: Sub his vmbris, q dicit, ſub quibus ſumus, nec quicquàm aptius Syluano, quam eſſe in ſyluis. Eſt autem ferè eadem farrago, quæ in Iuue. Sat. 7. Et miſcere ſales, id eſt, lepores ſermonis. Sopito, id eſt, oppreſſo, & neglecto cantu, quæ res doluit Syluano. Nam diuites auari, licet nihil conferunt in poetas bonos, admirantur tamen eos, & oblectantur eorum carminibus. Vnde Iuuenalis in dicta Satyra. Spes nulla vlterior, didicit, nam diues auarus. Tantum admirari, tantum laudare diſertos. Vt pueri Iunonis auem, id eſt, pauonem admirantur, & laudant, quia laudato nihil porrigunt, ſed ſi poſſunt, plumas auferunt. Plena, ferunt. Maro ſignificantius diſtenta dixit. Alba mulctralia, id eſt, mulctras, hoc eſt, vaſa, in quæ mulgetur, lacte albicantia. Cymbia, id eſt, vaſa incurua, in morem cymbarum facta. Carmina laudatis, ſicut iam Iuuenalis dixit. Si quid concinnius, id eſt, modulatius, & vt Perſius, Si quid tamen aptius

Mulctra. Cymbia.

Concinnius.

tius exit. Plauditis, id est, applauditis. Vanas laudes, quia nihil commodi afferentes. Nam probitas laudatur, & alget. Alget quia nudus, & ita algore conficitur. Iuuenalis:

Tædia tunc subeunt animos, tunc seq; suámque
Terpsicho en odit facunda, & nuda senectus.

Et post, neq; enim cantare sub antro Pierio Thyrsumue potest contingere Sana paupertas, atque æris inops, quo nocte dieq; Corpus eget, satur est, quum dicit Horatius ohe, & cæ. Omnem operam gregibus. Iuuenalis: Pectora nostra duas non admittentia curas. Magnæ mentis opus, &c. Mapalia. i. casas, & tuguria. Sepe, sepimento. Est ablatiuus à nominatiuo sepes. Nil supereſt oti, pro otij. Enumerat autem negotia pastoralia, volens à consimili etiam alia intelligi. Tibi penula. i. vestis exterior attrita. Syluæ implumes, id est, foliis spoliatæ. Fert omnia victus, id est, aufert. Sicut Maro: Omnia fert ætas, animum quoque. Victus autem, id est, necessitas edendi vt viuas, aut victus, id est, cibus, quo viuas. Fert, id est, absumit. Lanitium, id est, lanam, fœtusq; mores, id est arietes, & hœdos aculeatos reliquos. Non vendimus agnas, quia ad futuram propagationem recipiunt eas. Lac pascunt, id est, sugunt, & absumunt dum pascuntur. Premitur nihil, id est, non fit caseus mollis. Maro: Et pressi copia lactis. Vbera siccant ex Marone est, vt alia multa.

Penula.

Victus.

Lanitium.

Pœnitet ingenij, si quid mihi, pœnitet artis,
Pœnitet & vitæ, postquam mihi nulla secundant,
Et tot syderibus, quot sunt in nocte serena.
Hactenus, vt nosti, gratis cantauimus, atas
Indiga paucorum, merces fuit: altera longè
Conditio senij, quod nunc subit: omnium egenos
Reddit, & extinctus lucri spem viribus aufert.
Mox erit vtendum partis, modò quærere tempus,
En formica breuis, sed prouida bestia condit.
In brumam noua farra cauis æstate latebris,

Nénc

Néue renascantur, fruges secat ore sepultas.
Syluanus. Scire genethliacos fatalia sydera dicunt.
His sub Mercurio vates, & sub Ioue reges,
Magnatesq; locant, istis dat Iupiter aurum
Atque magistratus, dat Maia filius illis
Ingenium, linguam, citharas, & carmina artem.
Hac tua sors, quid quaris opes? deus omnia in omnes
Diuidit, vt melius nobis videt esse futurum,
Sorte tua contentus abi, sine cætera nobis.
Can. Sunt tibi diuitiæ, mihi carmina, quid petis ergo.
Carmẽ, & inuadis parteis Syluane alienas?
Syl. Non tibi surripio carmen, nec Apollinis arma,
Sed dare dulcisonis aureis concentibus opto.
Candidus. Si gaudere meis igitur concentibus optas,
Nos gaudere tuis opibus Syluane decorum est.
Syl. Ille meis opibus gaudet, qui diligit: odit
Inuidus, atque animo bona fert aliena moleste.
Cand. Sic quoq; tu nostris absens gaudere camœnis
Sat potes, hæc artis sat sint tibi gaudia nostræ.
Carmina sunt auris conuiuia, cæsus oris.
Si cupis auditu, fac nos gaudere palato.
Hoc amor, hoc pietas, hoc vult deus, omnia non dat
Omnibus, vt nemo sibi sit satis, indigeatq;
Alter ope alterius, quæ res coniungit in vnum
Omne genus, Gallos, Mauros, Italos, & Iberos.

Pœnitet ingenij.) Prosequitur Candidus querelas suas. Pœnnet ingenij, id est, habere ingenium ad carmen aptum. si quid mihi, scilicet est ingeni.: Multa secundant, id est, prospera sunt, vt ventus, & fluctus secundus, id est, sequens & a tergo veniens nauigantibus. Quot sunt, id est, apparent. Nõ enim plura sunt, gratis, id est, sine mercede, sed ætas, scilicet

Indigna. iuuenilis. Indiga, id eſt, indigens paucorum, non enim ſubiecta eſt morbis, nec tanto eget munimento contra frigora. Quod ſcilicet ſenium nunc ſubit, id eſt, ſubrepit non animaduertentibus nobis. Omnium egenos reddit, videmus Iuuenalem: Extinctis lucri ſpem viribus aufert. Mox erit vtendũ partis, id eſt, acquiſitis in iuuenta, nunc quærere, pro

Formicæ. quærendi, id eſt, acquirendi, tempus ſubaudi, eſt. En formicæ, Salomon Prouerb. ſexto. Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam, quæ quum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Et. 30. Formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum Horatius ſecundo Sermonum. Sicut Paruula. Nã exemplo eſt, magni formica laboris, Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit aceruo, Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri. In brumam, id eſt, ad breuiſsimum diem, vt eſt in ſolſtitio hyberno. Ordo eſt. Condit, id eſt, abſcondit, æſtate, id eſt, per æſtatem cauis latebris farra noua. Neue, pro neque

Brumam. Condit. Neue. & ne renaſcantur, id eſt, germinent, ſecat ore, id eſt, germen auferendo dirumpit, fruges ſepultas, id eſt, abſconditas in tertiis. Genethliacos, id eſt, de geneſi, & natiuitate iudicantes,

Genethliacus. qui inſpecto natiuitatis horroſcopo, futuram vitam prædicunt. Hi, ſcilicet genethliaci, & mathematici, locant ſub Mercurio, id eſt, hora naſcendi, qua Mercurius dominatur, Vates, id eſt, prophetas & poetas, & omnes prudentes, cautos, ac ingenioſos. Et ſub Ioue reges, magnateſque. Vnde ſecundum Homerum in Iliadæ. Honor autem ab Ioue eſt. Maiæ filius, id eſt, Mercurius, dat illis, ſcilicet vatibus ſub ſe natis Ingenium, & ita vult eos contentos eſſe debere ſua ſorte, dicens: Sorte tua contentus abi, ſine, id eſt, relinque, cætera, id eſt, diuitias, & opes, nobis. id eſt, qui ingenium, & carminis artem non habemus. Quid petis ergo carmen id ſubtilis obiectio. Non tibi ſurripio carmen, Callida quoque reſponſio. Nec Apollinis arma, citharam ſcilicet, cuius eſt inuentor, ac cætera inſtrumenta muſica, quia in medio reſidens complectitur,

plectitur omnia Phebus. est enim princeps musicorum. Horatius: Lyræ solers, & cantor Apollo. Vnde secundum Plinium Heroicum carmen oraculis Apollinis debemus. Et ideo Augustus illi ædem consecrauit, ad quam carmina Phœbo digna ferantur, de qua Persæus: Ad sacra vatum carmen offero nostrum, & iuue. Musarum, & Apollinis æde relicta. &c. Si gaudere. Rursus acris obiectio, & subtilior purgatio, sed subtilissima rursum reiectio. Carmina sunt auris conuiuia, caseus oris. Pulchrum, & prouerbiale, id est. Quæ res coniungit in vnum. Id verè dicit. Nam propter egestatem, & mutua auxilia, sunt inter varias nationes cõmercia. Iberos. i. Hispanos.

Sydera iungamus, facito mihi Iuppiter adsit,
Et tibi Mercurius noster dabit omnia, faxo,
Pileolum, virgam, citharas, nodum herculis, alas.
Syl. Vana supernacuis incusas plurima verbis.
Cand. Vana inquis, quæ damna tuis inferre videtur
Diuitijs, si vis nostras audire camœnas,
Erue sopitam de solitudine mentem,
Vult hilaros animos, tranquillaque pectora carmen.
Torpeo, vt esuriem patiens, & frigora milvus.
Iamdudum squamosa cutis, situs occupat ora.
Nec pecus in stabulis, nec in agro farra, nec aurum
In loculis, & vis positis me vivere curis?
Non facit ad nostros talis medicina dolores.
Fac alacrem, tege, pasce, grauis succurre senecta,
Iuuenius promptum versu, & cantare paratum.
Plena domus curas abigit, cellaria plena.
Plena pecu, pleniq; cadi, plenaq; lagena,
Horrea plena, greges læti, grauis ære crumena.
Tunc iuuat hybernos noctu vigilare Decembres
Ante focum, & cineri ludos inarare bacillo:

Torrere, & tepidis tostas operire fauillis
Castaneas, plenóque sitim restinguere vitro,
Fabellasq; inter nentes ridere puellas.
Tityrus (vt fama est) sub Mœcenate vetusto
Rura, boues, & agres, & Martia bella canebat
Altius, & magno pulsabat sydera cantu.
Eloquium fortuna dabat, nos debile vulgus,
Pannosos, macie affectos, farragine pastos,
Aonia fugiunt Musæ, contemnit Apollo.

Sidera iungamus, id est, Iouem cum Mercurio, id est, communia mihi dona Iouis, & communicabo tecum dona Mercurij. Faxo, id est, faciam vt Mercurius noster, id est, poëtarum pater, & ingenij largitor, det tibi pileolum, id est, galerum, qui Mercurio assignatur, quod semper ferè radijs solaribus quasi galero tectus sit. Virgam, id est, caduceum. Vnde Maro Æneidos quarto. Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco, Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit. Dat somnos, adimitq;, & lumina morte resignat. Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila. Id autem ex vltimo Iliados sumptum videtur, qui locus sic versus est: Tum virgam capit, hac oculos deus excitat ipse. Hac dulces suadet somnos, & lumina claudit. Macrob. liber. 1. Satur, dicit caduceum duobus draconibus ornatum fuisse, mare, & fœmina, in nodū obligatis inuicem parte media voluminis sui. Vnde Martialis liber. 7. Cyllenes, cœliq́ue decus, facunde minister, Aurea cui torto virga dracone viret. Citharas, quia tetrachordum inuenit, id est, quatuor chordarum, quum Apollo septem chordarum inuenisset. Vnde Horatius liber. 1. Carminum. Cureq; lyræ parentem. Nodum Herculis, id est, inextricabilem, qualem Hercules inuenit, qui, nec principium, nec initium habere videbatur, qui tamen dissoluerit, diues erat, hunc in caduceo iam ex draconibus consertum diximus. Alij Herculanum nodum dicunt non ab Hercule inuentum, sed à Mercurio. Verùm ab Hercule dissolutum, nō quidem

Faxo.
Pileolum.
Citharа.
Nodus Herculis.

quidem arte, sed vi, quod, & Alexandrum Magnum fecisse dicunt: Vterq; tamen, & Mercurius mercium, ac mercatorum deus, & Hercules diuitias, quibus fauent conferre dicuntur. Vnde Horatius, Diues amico Hercule. Et Persius: O si sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro Hercule. Antiquitas enim (vt scribit Diodorus) fabulata est Herculem dixisse, postquam ad deos translatus, erat qui sibi decimam bonorum dicarent, vitam fœlicem ducturos, quod Lucillus ditissimus, & alij Romanorum plurimi fecerunt, vtque adeo vt ex decimis illi templum egregium trans Tiberim ædificarint. Per nodum ergo intelligam difficultatem acquirendarum diuitiarum, quas vterq; confert? Mercurius quidem vaframento, & ingenio cato: Hercules vi, qua aurea mala abstulit. Alas, quibus à dijs ornatus mittitur, vt Æneid. 4. Hic primum paribus nitēs Cyllenius alis, Constitit. &c. Vult hilares animos. Vnde Ouid. Carmina proueniunt animo deducta Sereno. Squarrosa cutis. Squarrosi dicuntur quorum cutis exurgit ob assiduam illuuiem. Lucilius: Verorum ac rapidum squarrosa incondita rostra. Prompium versu, id est, ad versum. Videri potest datiuus antiquus. Plena domus, scilicet diuitiarū, curas abigit, quod tamen multis contra euenit. Nam vt dicit Iuue. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit, Horrea plena. Legam melius, hordea plena. Greges læti, id est, pingues, qui lætitiam afferunt dominis, aut bene curati, & ita reuera læti. Grauis ære crumena, id est, marsupium, vt quidam dicunt, ære, pecunia, quia ærea primum fuit. Vnde erarium, quem fiscum nunc appellant. Ludos inarare, id securi faciunt rustici, diuinare facientes quem sulcum tetigerint. Bacillo, paruo baculo, & dicitur in nominatiuo hoc bacillum. Tityrus, id est, Virgilius, Farragine, pulmentario ex farre facta. Aoniæ, quæ in Phocidis montibus, quos Aones olim habitauerunt, frequentes sunt.

Lucullus.

Squarrosi.

Crumena.

Ærarum.

Bacillum.

Farrago.

Aoniæ.

Syl. Si sperata mihi dederit fortuna, quod opto,
Candide, præsenti te solicitudine soluam,

Cand. O vtinam, Syluane, foret tibi tanta voluntas,
Quanta est hac etiam tibi tempestate facultas,
Non ego diuitias Cosmi, non serica posco
Pallia, non Tyrias chlamydes, non prandia regum,
Non patinam Æsopi fumeo, clypeúmne Miuerua.
Nil opus est regis laribus, cui ferrea nomen
Tradidit, aut si mens non fallitur, ænea barba.
Hac me iampridem memini didicisse sub Vmbro
Postulo vestitum, peto victum sub lare parno,
Certior istud opis toti non defore vitæ.
Sint mihi Pythagoræ mensa, Codriq; supellex.
Sæpe alios, qui spem dederint, iuuenimus ore
Magnificos, sed re modicos, tibi fidimus vni.
Tu mihi si fueris mendax, præcidatur omnis
Spes, vt solsticio fiam philomena reuerso,
Mutus, & elinguis, suspendere postibus arma
Tempus erit, clausoq; abigi spectacula circo.

Si scelerata, &c. Graphicè ostendit quod Ouidius dicit, quia pollicitis diues quilibet esse potest. Non ego diuitias Cosmi. Alij Cosmæ legunt, illius Florentini ditissimi. Sed, & Cosmi multi fuerunt diuites, congruumq; est diuitibus nomen. Nam Cosmos, dicitur ornamentum, & mundus. Cosmeo idem quod orno. Vnde, & Latini mundum pro ornamento accipiunt, dicentes mundum muliebrem, quæcunque ad mulieris ornatū faciunt. Nō serica posco pallia. Seres populi sunt circa Indiam, apud quos sunt arbores lanigeræ sine vermibus, quarum frondibus canitiem depectunt aqua perfusa, ex quo vellere vestimenta conficiuntur, quæ serica appellantur, vt auctor est Plinius. Vnde, & Mar. Velleraque vt folijs depectunt tenuia Seres. Errat autem seruius, qui serica à bombycibus confici vult, quum bombices non apud Seres, sed in Arabia, & insula Co peculiariter proueniant: Qui quidem.

Seres.
Serica.
Bombyces

quidem bombyces vermiculi sunt, telásque aranearum modo texunt, ad vestem luxumque fœminarum, quæ bombycina appellantur. Iuue. Quarum delicias pannus bombycinus vrit. Non Tyrias chlamydes, id est, vestes ex purpura dibapha, id est, bis tincta, vt apud Tyrum fiebat, & idcirco in magno erat pretio. Non prandia regum, id est, prædiuitum. Persius: In luxum, & prand. regum. Non patinam Æsopi, id est, qualem procurauit Æsopus, non fabulator ille Phrygius, sed Roma histrio, qui filijs ex quæstu histrionico ducenties sestertium reliquit, quas opes filij absumserunt. Vnde Horatius secundo sermonum, filius Æsopi, detractam ex aure Metellæ, scilicet vt decies solidum exforberet, aceto Diluit insignem baccam, id est, margaritam, seu vnionem pretio decies sestertium, aceto liquefecit, & absorpsit. Et ita filius hic notaretur, qui etiam Æsopus dici potuit. Literæ enim omnes diffamant patinam Æsopi. Vnde, & Beroaldus: Iam patina Æsopi cedat, iam luxus Apici. Et Ptolemæorum prodiga luxuries. Clypeumue Mineruæ. i. quanti æstimata est ægis in pectore Minerue, quæ prudentiam denotat, qua pectora sapientium muniuntur. Nil opus est regis laribus, id est, domibus, aut ædibus, cui ferrea, &c. Quidam? Pyrrum intelligerent, qui (vt seruius tradit, quum à patre vocaretur Neoptolemus, postea dictus est Pyrrhus, à colore pilorum, quia subrufus erat. Ego autem intelligo de Nerone, aut maioribus eius, qui æneam dicti sunt habere barbam, atque Ænobarbi vocati. De qua re sic dicit Sipontinus Ænobarbus, hoc est, rutilam quasi æneam barbam babens, fuit cognomen Domitiorum, ex qua familia Nero fuit. Auctorem autem originis paritérque cognominis habuerunt L. Domitium, cui rure quondam reuertenti iuuenes gemini augustiore forma apparuerunt, iusseruntq; nuntiari senatui, ac populo Romano victoriam, de qua adhuc incertum erat, atq; in fidem maiestatis adeò permulsisse malas, vt è nigro rutilũ æriq; asimilẽ capillũ redderent, quod insigne manfit, & in posteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt,

Bombycina.

Dibapha.

Æsopi patina.

Pyrrhus.

Ænobarbus.

runt. Vnde C. Domitium Neronis atauum, qui tribunatu suo pontificibus offensior fuerat, quòd alium quam se in patris sui locum cooptasset, ius sacerdotum surrogandorum à collegijs ad populum transtulerat, ac in consulatu Allobrogibus Aluernisque superatis, elephanto vectus fuerat, turba militum, quasi inter solennia sacrificij prosequente, Lucius Crassus orator dixit, non esse mirandum, quòd æneam barbam haberet, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Hæc ille. Quia ergo Neronem constat palatium sumptuosissimum extruxisse, estq; de Æ nobarborũ familia, de illo intelligendum putem. Vnde dicit Suetonius in eius vita, quod non in alia re damnosior, quam in ædificando, fuit. Nam domum à pallatio Exquilias vsque fecit, quam primo transitoriam, mox incendio absumptam restitutámque, auream nominauit. De cuius spatio, atque cultu sufficeret hæc retulisse: Vestibulum eius fuit, in quo Colossus ducentorum viginti pedum staret Ipsi effigiei tanta laxitas, vt porticus triplices miliarias haberet, item stagnum maris instar circumseptum ædificijs, ad vrbium speciem. Et reliqua quæ prosequitur. Tranquillus ibidem. Dubitat autem an ferrea barba illi nomen dederit, vel quod ferreus, i. durissimus esset, vel quòd os ferreum dictus est habuisse Domitius vel quòd rustico congruit de nominis causa dubitare, sicut ille: In medio duo signa Conon, & quis fuit alter? Descripsit radio totum qui gentibus orbem, hæc me iampridem memini didicisse Valla diceret, non esse dicendum, iampridem didicisse, quia persistentem actionem, & præsens tempus efflagitant, iam pridem, iamdudum, iamolim, aut olimiam. Verum, licet durius, posset dici. Iampridem memini. At Agretius negabit rectè dictum. Memini dixisse. Vult enim memini cum præsenti constituendum, sed Valla contrà sentit in Raudem. Vnde, & Persius. Nec mejn bicipiti somniasse Parnaso memini Sub vmbro, de quo prius dictum est. Id autem addit, ne contra decorum peritior haberetur pastor, aut vt præceptore suo ingratus non fit, quem nescio an Sipontinum dicã,

à quo

à quo plurima ſumpſiſſe videtur. Sint mihi Pythagoræ mẽſæ, qui carnibus abſtinuit, & ventri indulſit non omne legumen, quia etiam fabis abſtinuit, ſed herbis veſcebatur creſcentibus in hortis, vnde epulum poſsis centum dare Pythagoreis. Codrúque ſupellex, pauperis Poëtæ ac Philoſophi de quo Iuuen. Sat. 3. Lectus erat Codro procula minor viccoli ſex, Ornamentum abaci, necnon, & paruulus infra Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron,

Iamque vetus græcos ſeruabit ciſta libellos,
Et diuina opici rodebant carmina mures.

Pithagoras

Codrus.

Nil habuit Codrus, quis enim negat, & tamen illud; Perdidit infœlix totum nil. Hęc ille. Ore, id eſt, pollicitationibus: Magnificos, ſed re, id eſt, exhibitione pollicitorum, modicus, Tibi fidimus, id eſt, confidimus. Ego fiam philomena reuerſo ſolſticio, quia mutus, & elinguis, id eſt, nihil canam, ſicut nec philomena, quæ in vere præcipuè canit. Suſpendere poſtibus arma tempus erit. Arma, id eſt, fiſtulam, & plectra, & cætera inſtrumenta muſicalia: alludit tamen ad arma pugilum qui ad poſtem Herculis figebant arma ſua, quando eſſent emeriti, aut amplius exercere nollent, ſicut & cæterorum officiorum dijs ſua, quinque amplius vti nollent, ſuſpendebat arma. Et tempus erit abigi ſpectacula, id eſt, ſpectatores. Circo, id eſt, theatro clauſo.

Arma.

Circus.

Syl. Candide, vidiſti Romam, ſanctíq; ſenatus
Pontifices? vbi tot vates, vbi copia rerum
Tantarum, facile eſt illis diteſcere campis.
Cand. Deciperis, me velle putans diteſcere, veſci
Et lupus omne animal crudis exiſtimat eſcis.
Tuq; putas alios, quo tu pede, claudere paſſum.
Non ego ditari cupio, ſed viuere parvo,
Fac habeam tenuem ſine ſolicitudine victum,
Hoc contentus eam, Romana palatia vidi,
Sed quid Roma putas mihi proderit, ô Syluane?

Occidit Augustus, nunquam rediturus ab Orco,
Si quid Roma dabit, nugas dabit, accipit aurum,
Verba dat, heu Roma nunc sola pecunia regnat.
Exilium virtus patitur, sperare iubemur
Vndique, & in toto vates spe pascitur orbe.
Syl. Dic pugnas, dic gesta virum, dic prælia regum,
Vertere ad hos qui sceptra tenēt, qui regna gubernāt
Inuenies, qui te de sordibus eruat istis.
Cand. Inueniam qui me derideat, & subsannet,
Tempestate ista reuerentia tanta poësi,
Quanta lupanari, quid me Syluane lacessis?
Syl. Non decet obscœnis vatem prorumpere verbis,
Xerxes, *Cand. Non possum non vera loqui, si vera taceri*
Fortè velis, leuibus me parce lacessere dictis.
Syl. Vtile consilium præstare lacessere non est.

Candide vidisti Romam? Diserte describit morem auarorum, qui ne iuuent, aliò mittunt opem implorantes. Sanctiq; Senatus pontifices, id est, cardinales sicut canitur clarè: senatus apostolorum, quem cardinales repræsentant. Facile est illis diteſcere campis, vbi scilicet tot diuites sunt. Deciperis, me velle putans diteſcere. Non enim quæro diteſcere, sed victū, & vestitum, quibus contentus quis sit? vesci. Ordo est: Et lupus existimat, id est, censet, & iudicat omne animal vesci crudis, id est, incoctis escis, scilicet carnibus, quibus ipse
Sion. vescitur. Túq; id est, & tu putas alios claudere passum, id est,
Rompi. ingredi eo pede, quo tu, id est, moueri ea affectione, qua tu. Per pedes enim sæpe intelliguntur affectiones, hoc est, quia tu cupis diteſcere, censes omnes id cupere. Tenuem sine sol-
Purpur. licitudine victum. Non ergo affluentiam petit, sed securitatem, quam tamen Saluator sine solicitudine à se sperandam docet vetans ne soliciti simus quid bibamus, & comedamus. O Syluane. Spondaicus versus non ineptus, quia, & languorem animal loquentis, & pondus rerum habens. Augustus,

id

id est, beneficus in poëtis. Virgilium, Horatium, Tuccam, Varum, ceteróſque principes Nugas, pollicitationes inanes. Sola pecunia regnat. Horatius: Et genus, & formam regina pecunia donat. Quidius: Dat census honores, Census amicitias, pauper vbique iacet. Iuuenalis. Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. Et rursus Horatius: Hos solos aiunt sapere & bene viuere, quorum Conspicitur nitidis fundata pecunia villis. Et iterum Iuuenalis de Romanis loquens.

Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum
Maiestas, etsi funesta pecunia templo.

Nondum habitas, nullásque numorum ereximus aras. Vt colitur pax atq;, &c. Exilium virtus patitur. Idem Iuuenal. Aude aliquis breuibus Gyaris & carcere dignum. Si vis esse aliquid, probitas laudatur & alget, Criminibus debetur honos, &c. Vates spe pascuntur omnes, qua nihil recipimus. Dic pugnas, dic gesta virûm, Aliud subterfugium auari. Vertere, Imperatiue à vertor, id est, sis conuersus, & verte te ad hos, id est, ad eos qui tenent sceptra, id est, ad reges, & subsannet. Iterum spondaicus Versus consimili ratione compositus. Quanta lupanari, id est, prostibulo, aut prostitutis. Lupas vocabant olim prostitutas, vnde & prostibula lupanaria. Hinc fictum volunt Romulum à lupa nutritum. Non decet, per alium se castigat leuibus dictis, id est, non paruis, aut modicis, sed vanis, aut contumeliosis, sicut mulieres leues, quibus prostituta est pudicitia dicuntur, & mores leues, qui inconstantes. Me parce lacessere, Parce. i. abstine, vt Æneidos primo. Parce metu Cytheræa.

Cand. Consilij locuples ego, sed pauperrimus auri,
Qui pugnas, qui gesta virûm, qui prælia regum
Dicet inops vates, cui nec quo fistula possit
Aptius incidi, fieriq; foramina, culter?
Aspice, vt excussis laxata manubria clauis,
Vt dentata acies, veteriq; simillima serræ.

Hoc

Hoc leue, ſed mensæ graue & intolerabile damnum.
Vtile conſilium firmat, ſed inutile mentem
Frangit, & extenuat vireis, animumq; retundit.
Magnates dare parua pudet, dare magna recuſant,
Adde quod & noſtri curant ita carmina reges,
Vt frondeis aquilo, mare libs, vineta pruina.
Ipſi ad delicias reges & ad otia verſi,
Quod celebrãt, laudari optãt, hinc carmina manant
Perdita de ſtudio Veneris, de ſcurrilitate,
De ganea, de ſegmtie, de infamibus actis,
Qua caſtum, capitale nefas, celebrare poetam.

Conſilij locuples ego, ſed pauperrimus auri. Horatius etiam genetiuo conſtruxit, dicens: Horum Semper ego optarem pauperrimus eſſe bonorum. Qui, id eſt, quomodo, aut quo, id eſt quare dicet inops vates pugnas, &c. Cui nec, ſ. eſt culter, quo fiſtula poſsit aptius incidi, &. ſ. quo foramina poſsint fieri. Aſpice vt manubria, ſ. cultorum, id eſt, capuli quibus capiantur, & tenentur in manibus ſint. Laxata, id eſt, laxa & diſſoluta. Clauis, id eſt, clauiculis quibus compinguntur. Excuſsis, hoc dicens oſtendit cultrum ſuum, Et aſpice vt, id eſt, qualiter. Acies, ſcilicet cultri, id eſt, acuta eius pars. Sit dentata, id eſt, in modum ſerrę in dentes effiĉta. Vnde addit: veteriq́ue ſimillima ſerræ, quam Dædalum inueniſſe quidam volunt, ad ſimilitudinem maxillæ ſerpentinæ. Hoc damnum, ſcilicet de iuramentis, & veſtitu. Eſt leue, id eſt, tolerabile. Sed mentæ, id eſt, victus, eſt graue & intolerabile. Magnates dare parua pudet, quia vt dicit Horatius: Magnos magna decent. Sed hoc vaframento ſcimus nonnullos vſos, dicentes petentibus magna, indignos eſſe, qui magna recipiant, & exiguum quiddam orantibus ſe non decere tam exigua munera conferre. Vt frondes Aquilo, qui eas nihil facit, vt Libs, vētus libicus curat mare, in quod ſæpe ſæuit. Et vt pruinæ, id eſt, ros congelatus, aut gelu matutinum.

Manubria laxata.

Serræ inuentio.

Libs.

num. Curant vineta, id est, vites, quod etiam nihil est, quia etiam congelantur. Ipsi ad diuitias, Ordo est. Ipsi reges, id est præpotentes. Versi ad delicias, id est, delectationes & illecebras carnis. Et ad otia, id est, desidiam. Optant laudari quod celebrant, id est, oblectamenta sua. Studio Veneris, id est, a moribus impudicis. De scurrilitate, id est, inhonesta dicacitate. De ganea, id est, caupona, & gulositate. De segnitie, id est desidia. Dicuntur enim segnes teorsum ab igne, qui actiuissimus est, tepidi & ignaui. De infamibus actis, id est, priuatis, quum gesta ferè sint publica. Melius autè (auctore Valla) acta, quam actus in hac significatione dicimus. Quæ castum, capitale nefas, celebrare poëtam. Idem sanctè & catholicè sentit in opusculo contra impudicè scribentes, vnde explodenda est Catulliana sententia: Nam castum esse decet pium poëtam Ipsum: versiculos, nihil necesse est, qui tum denique habenti salem & leporem. Si sunt molliculi ac parum pudici. Cui tamen multi gentilium subscripserunt. Vnde ad voconiam poëtam Adrianus imp. Lasciuus versu, mente pudicus eras. Et Ouid. de se: Crede mihi mores distant à carmine nostro. Vita verecũda est, musa iocosa mihi. Et Mart. Lasciua est nobis pagina, vita proba.

Ganea.

Segnes.

Acta.

At qui dura manu gesserunt bella potenti,
Fortiter vtentes ferro, non molliter auro,
Dilexere graues musas heroica facta
Qui faciunt reges heroica carmina laudant.
Vt cessêre viri fortes, & mascula virtus,
Dicendum altiloqui nihil inuenêre poëtæ.
Occidit ingenium vatum, ruit alta poësis,
At si fortè aliquis regum gerit aspera bella,
Et decus armorum studijs belloq; parauit,
Nil genus externum, venturaq; secula curat.
Laude sua gentis satur, & præsentibus annis
Barbarus est, neque carmen amat, vel auarus in auro

Margitur

Mergitur, atque Midæ curis flagrantibus ardet.
Est & apud reges rudis, inuida, rustica turba,
Mimus, adulator, leno, assentator, adulter,
Histrio, scurra, quibus virtus odiosa, poëtas
Mille modis abigunt, vt quando cadauera cerni
Inuenêre, fugant alias volucresq́, feraſq́.

At qui dura. &c. At particula aduersatiua, locum habet vbi contraria nectimus iam dictis, vt dicto de Æ nea in fine tertij. Factoque hic fine quieuit, subdit de Didone in principio quarti: At regina graui iamdudum saucia cura. Pulchre ornat carmen epithetis, quæ sic construuntur. At qui gesserunt potenti manu dura bella fort. &c. Dilexere graues musas reges, qui faciunt heroica facta, laudant heroica carmina. Vt, id est, postquam. Viri fortes cessere, id est, è medio sublati sunt, quia fortes cedere nesciunt. Et masc̃ula, id est, virilis virtus. At si fortè, bene occurrit argumento, quod iam cuiuis in promptu est: Nam si heroica gerentes, heroicis gaudent carminibus, quæras cur ad illos non abeat, illoſque canant Candidus. Ad quod respondet, raros quidem esse qui heroicè viuant, & si qui sint, eos non habere curam de æterno nomine. Midæ curis, id est, auaritia, qua ductus petijt à dijs, vt quidquid contingeret, aurum fieret, quo impetrato, inedia absumptus est. Nam & cibus, & potus in aurum versus est. Est & apud reges. &c. Alia causa cur apud reges non sit poëtis locus, quia illic sum literarum, & probitatis hostes, vtpote rudis, & rustica turba, cum poëtæ sint pauci, vrbani, & eruditi. Minus, id est, gestu corporis morum imitator, cum poëta grauis rem more philosophorum seuerè narret. Adulator, cum Poëta sit seuerus. Leno, cum verus poëta, sit turpitudinis omnis hostis, & expulsor. Assentator, cum Poëta sit virtutis laudator. Adulter, cum nihil Musis sit magis contrarium, quàm adulterium, tum quæcunque poëtis optantur casta sunt, vt Pierides, Minerua, Daphne, fontes. Histrio, cùm poëtę suę dignitati consulant. Quibus, scilicet omnibus virtus

Mida.

tus est odiosa. Poëtas mille modis abigunt, quasi à præda inuenta, vt quando cadauera corui inuenere. Aptior esset similitudo, si honesti à rebus honestis abigantur per inhonestos, vt apes à floribus per araneas.

Sunt etiam vates quidam sine lege petulci,
Qui sine lege aliti, sine præceptoribus audent,
Quicquid amant reges, & amanti infamia solum
Scribere. Nam vates etiam dementia vexat.
His se nescio qua mentis leuitate poëtas
Esse volunt, postquam trivialibus ora cicutis
Applicuere, sibi applaudunt, sua carmina iactant,
Insulsi, illepidi, indociles, improuidi, inepti.
Qui solet his vacuas præbere ambagibus aureis,
Id vitium commune putat, doctisq; resistit
Vatibus, à verò indoctus discernere falsum.
Syl. Candide per superos, per olympica numina iuro,
Me tibi (si venti veniant ad vela secundi)
Laturum exilium, meliora in tempora vine.
Nec paulisper adhuc mecum sperare recusa.
Cand. Si mihi sic optas, tibi sit Syluane, quod optas.
Syl. Opto equidem, dictumq; fides non fera loquetur.
Cand. Vade malis auibus, nunquã rediturus auare.
Et facias subitò, quidquid tractaueris, aurum
More Midæ, quando virtus tibi vilior auro.

Sunt etiam vates, Docet tertiam causam, cur poëtis non sit apud reges locus, quæ est, quia multi versiculorum ineptorum factores, & turpes vitæ homunciones, sacrum Poëtarum nomen indignissimè sibi vsurpant, quod ægerrimè patitur Horat. dicens in arte: Descriptas seruare vices operumque colores. Cur ego, si nequeo, ignoroq; Poeta salutor Petulci, id est, petulantes, audentes, quæ non possunt. Nam

Vates

Vates etiam demẽtia vexat. Non equidem graues, sed leues & futiles. Triuialibus ora cicutis. Cicuta est herba fistulosa, qua pastores canere solebant. Maro: Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Idem: Non tu te in triuijs in docte solebas, Stridenti miserum stipula disperdere carmen, quod in compitis, & triuijs ab indocta rusticorum pube in compitalibus, & ambarualibus cantari solebat. Sibi applaudunt sibi placentes, sua carmina iactant existentes insulsi, id est, sine salibus sermonis. Illepidi, id est sine lepore, ac venustate sermonis. Indociles, quia discere nolunt, & ita incorrigibiles. Improuidi, quia non videntes se ad interitum tendere, & alios ducere. Inepti, id est, amusi, & ab omni aptitudine tum verborum, tum factorum abhorrentes. Ambagibus .i. verborum inculcationibus, cum artem veram non habeant. Id vitium commune putat, & ita reijcit bonos propter malos, à vero indoctus .i. nescius discernere falsum. Candide per superos. Videt Syluanus Candidum virtutis amatorem, verumq; poetam pollicetur operam cum iuramento, nihil tamen confert in eum. Per olympica. .i. per cœlestia. Nam prouerbiale, id est, si res prospicere mihi succedãt. & eueniant mihi, quæ opto. Meliora in tempora viue. Virg. Æneid. 1. Durate, & vosmet rebus seruate secundis. Paulisper, per paululum temporis. Fides non sera i non tarde faciens, quod dixi. Nam fides videtur, auctore Cicerone dicta, eò quod fiat dictum, siue quod dictum, & conuentum est. Candidus autẽ non contentus pollicitationibus, imprecatur in abeuntem omnia mala dicens: Vade malis auibus, id est, malo auspicio: quasi dicat in rem malam, nunquam redituris Auare, hoc autem videtur dicere in absentem, quasi obmurmurando, postquam se nihil recepturum sperauit. Et facias subito quicquid tractaueris. rurum More Midæ de quo iam diximus. Quando, id est, quandoquidem, virtus tibi vilior auro, scilicet est, cum tamen Horatius in epistolis contra dicat: Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

ECLO-

ECLOGA, SEXTA. DE CIuium, & rusticorum disceptatione, inscripta Cornix.

Ioannis Murmelli, Argumentum.

Cornix enarrat discrimina ruris & vrbis,
Et pergit varios stultorum carpere mores.

Cornix, & Fulica.

NIngit hyems, mugit boreas, à culmine pendet
Stiria, depositis bobus requiescit arator.
Dormit humus, clauso pastor tunicatus ouili,
Cessat iners, sedet ante focum fumosa Neæra,
Atque polenta coquit, prius intolerabilis æstas,
Nunc laudatur, hyems æstu lauata molesto,
Displicet, optatum damnat præsentia frigus.
Ful. Omne bonũ præsens, minus est, sperata videntur
Magna, velut, maius reddit distantia lumen.
Cor. Delicias habet omne suas, & gaudia tempus.
Aspice vt impexi, tritaq; in veste ligati,
Cede suum pueri exultant, inflatur in vtrem,
Immissis vesica fabis, sonat, & micat, acta
Nunc pede, nunc cubito, stricto nunc obuia pugno,
Si cadit, attollunt, cursu labor, atque recursu
Brumam abigit, glaciale gelu pila rustica vincit:
Nos tamen hic melius tepido sub stramine foci

Transigimus tempus, dum lac coit igne recoctum.
Ful. Pauperiem declarat hyems, improuida certè
Turba sumus iuuenes, securi æstate vagamur
Immemores hyemis: nostrum ast tibicinis omne est,
Vt redit è Scythia Boreas, nidosq; volucrum
Frondibus ostendit nudata cadentibus arbor,
Frigemus nudi scapulas, dorsum, ilia, plantas,
Stultitiam declarat hyems, sapientius vrbes
Congerie nummûm accumulant, & ad ilia vulpes
Melotasq; trahunt, maculosaq; tergora lyncis.

Ningit hyemis. Contentio est inter Cornicem pastorem, qui parteis rusticorum agit, & Fulicam, qui vrbanorum, de præstantia fortunæ vtrorumq;, occasione cuius multa quasi satyrice dicuntur in mores potius ciuium, quàm rusticorum Videntur autem tam Cornix quam Fulica, pastorum nomina. Vterque enim se rusticum profitetur, & masculino genere nominat. Hiems, id est, tempestas pluuiosa, & niuosa. Boreas, ventus frigidus à septentrionali plaga, quæ frigida est, flans. Mugit, mugitum imitatur flatu alto. Stiria, id est, glacies concreta. A culmine, à tecto, Dormit humus, sopitur niue & non exercetur. Pastor tunicatus, quia otiosus, vnde dictum est à poëta: Nudus ara, sere nudus, hyems ignaua colonis. Neæra. Neæra, coniunx rustica, famosa, quia ferè lingua viridia aut male ficca inurunt Atque polenta coquit. Ouidius. Polenta. Quod coxerat ante polenta. Reperitur tamen & fœminino, cum hoc solum inter latina primæ declinationis reperiuntur neutrum. Omne bonum præsens minus est, i. minoris æstimatur, quia nemo cõtẽtus sua sorte, vnde Hor. in principio Ser. Qui fit Mœcenas, vt nemo, quam sibi sortem, seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa contentus viuat, laudet diuersa sequentes? Veruntamen id contra vsum venit, vbi minime opus, quia bona terrena eò quod præsentia sunt,

sunt, plus nos delectant, quàm cœlestiæ quæ futura sperãtur. Aspice vt impexi. Docet exemplis non rerum, sed animorum esse discrimen. Nam pueri nudi etiam in hyeme oblectantur varijs, vt cæde suum, id est, porcorum, vt veficam habeãt, cuius agitatione brumale frigus superent, & rustici pilam magnam vento inflatam manibus pedibusque agitantes glaciale genu non curant. Pauperiem declarat hyems, id est, paupertatem Est tamen interdum damnum vt: Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Nos iuuenes sumus turba improuida, quia securi ætate vagamur. Noſtrũ æs, id est pecunia nostra, est tibicinis, scilicet canentis ad choream instituendam. Congeriem nũmum, id est, nummorum per syncopam, & ad illa, scilicet fouenda, & cooperienda, trahunt, id est, contrahunt. Vulpes, id est, pelles vulpinas, & Melotas, id est, pelles ouinas, grecum est. Cætera nota sunt. Melotes.

Cor. Desipiunt omnes, nec nos in crimine soli,
Imò ipsos vexat grauior dementia cunes,
Verùm illis mater, nobis fortuna nouerca.
Nos premit, infelix sors est dementia, fac sim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in vrbe,
Audiar, assurgent omnes, me vertice nudo
Vulgus adorabit, me plebes, me consulet omnis
Turba, magistratus etiam, populusq3, paresq3,
Ful. O Cornix, Cornix, non est fortuna, sed ipse
Quo sapiunt homines, animus, fortuna potentem
Non facit, imò deus, causam recitabat Amyntas,
Cor. Est fortuna deus, sed quid recitarit Amyntas,
Dic precor, in causis erat ingeniosus, & acer.
Ante tamen paulum pecus, & præsepia vise.
Vade, redi, calor est post frigora dulcior, ito,

Ful. Attingit nix alta genu, vix tecta resistunt
Tanto onere, sublimis apex in vertice furni
Pyramidem fecit, metáque assurgit acuta.
Cor. Da pecori cordum, stipulisq; foramina claude,
Si paries hiat, & rediens, latamine muni
Limina, nulla gregi grauior, quàm frigora, pestis.
Iam ne ades? oh quanã hoc solito properantia maior.
Ful. Solicitum me reddet hyems, in frigore, & igni
Maxima strenuitas fœno recubare calenti:
Absconditq; cauo accubitu post frigora dulce est.
Cor. Incipe, & enarra discrimina ruris, & vrbis

Desipiunt omnes, id graphicè docet Horatius. 2. Ser. nec mirum, quia stultorum infinitus est numerus. Nos, scilicet rustici, vnde se rusticos asserunt. Verum illis mater, id lepidè, quod Plinius de naturâ dicit, quæ nobis multa contulit magna, & sæua mercede, ita vt non sit facile existimare, parens ne melior, an seuior nouerca fuerit. Infœlix sors est paupertas, & tenuis fortuna est dementia, id est, reputatur demens quicunque pauper, vnde Horatius in Epist. Hos solos aiunt sapere, & bene viuere, quorum conspicitur nitidis fundata pecunia villis. Assurgent, id est, reuerentiam, & honorem assurgentes impendent. Vulgus adorabit, id est, corporis gestu honorabit. Nam adoramus etiam statuas, ac crucem domini, sed oramus tantùm rationem habentes, & sensum. Consulet, id est, consilium poscet. Non est fortuna, id verè, Iuuenalis. Sed nos te facimus fortuna deam. Est fortuna deus, id ex falsa opinione, & rusticè. Nam cùm deam neget nostra fides, etiam fortunam deum dicit. At id facit poëta, quod numina putabantur vtriusque sexus. Vnde de Venere Æneidos. 2. Descendo, ac ducente deo. Et de Alecto aut Iunone. 8. Nec dextræ deus erranti abfuit, vnde in Cypro erat barbaræ Veneris simulachrum, vnde dictum est:

Demens quis.

Adorate, Orate.

Fortuna.

Pollen-

Pollentémque deum Venerum. Videtur autem Cornix dominus, aut ſaltem maior quàm Fulica, quem mittit ad caulas qui abiturus dicit: Attingit nix alta genu. In vertice furni vbi minime conſiſtere poſſe videtur propter ignem, quod prunis in eo coqui ſolet. Pyramidem, id eſt, cumulũ ninis in Pyramidis formam. Eſt autem pyramis ſtructura, ex lapi- Pyramis.
dibus in morem ignis aſcendentis, cuius vertex acutus eſt extructus, quales in Ægypto leguntur miræ altitudinis fuiſſe, de quibus Martialis in principio. Barbara pyramidum ſileat miracula Memphis. Addit autem Cornix. Da pecori Cordum.
cordum, id autem dicitur fœnum quod autumno ſecatur, ſicut corda frumenta vocantur, quæ ſerò matureſcunt. Lætamine muni. i. ſimo. Iam ne ades, intelligendum eſt aliquantulum moræ interfuiſſe, & interea tacuiſſe Cornicem. Omnia autem faciliora ſunt quàm vt expoſitionis egeant.

Ful. Hoc igitur tantum ruris diſcrimen, & vrbis
Taliter exortum noſter recitabat Amyntas:
Principio rerum, primáq; ab origine mundi,
Cum muliere marem ſociali fœdere iungens
Cœli opifex (ſic namque deum appellabat Amyntas,
Nomen adhuc teneo) natos producere iuſſit,
Atque modum docuit, fieri quo pignora poſſent,
Accinxere operi, mandata fideliter implent,
Sicque vtinam de pomi eſu ſeruata fuiſſent.
Fœmina fit mater puerum parit, atque puellam,
Atque puerperio ſimili fœcunda quotannis,
Auxit in immenſum generis primordia noſtri.
Poſt tria luſtra deus rediit, dum pignora petit
Fœmina proſpiciens, vementem à limine vidit.
Adam aberat, ſecurus oues paſcebat, adulter
Nullus adhuc ſuſpectus erat, ſed multiplicatis

Connubijs, fraudata fides, sine cornibus hirci
Facti, & zeletypo coniunx suspecta marito.
Nam quæ quisque facit, fieri sibi furta veretur.
Erubuit mater, nimiæq; libidinis ingens
Indicium rata tot natos, abscondere quosdam
Accelerat, fœno sepelit, paleisq; recondit.
Iamque lares deus ingressus, saluere penates
Iussit, & hinc dixit, mulier tua pignora profer.
Fœmina matores natu producere mandat.
His deus arrisit, velut arridere solemus
Exiguis auium pullis, paruisque catellis.
Et primo latatus (ait) cape regia sceptra.
Rex eris, at ferrum, & belli dedit arma secundo,
Et dux, inquit, eris, fasces, populique secures
Protulit, & vites, & pila insignia Roma.
Iamque magistratus celebrer partitur in omnem
Progeniem, humanos tacitus voluebat honores.
Interea mater rebus gauisa secundis,
Euolat ad caulas, & quos absconderat, vltrò
Protulit, hæc dicens, nostri quoque pignora ventris
Hos aliquo pater omnipotens dignabere dono.
Setosum albebat paleis caput, hæserat armis
Stramen, & antiquis quæ pendet aranea tectis.
Non arrisit eis, sed tristi turbidus ore.
Vos fœnum, terram, & stipulas (deus inquit) oletis.
Vester erit stimulus, vester ligo, pastina vestra
Vester erit vomer, iuga vestra, agrestia vestra
Omnia, aratores eritis, pecorumque magistri,
Fœniseca, solifossores, nauta, atque bubulci.

Sed

Sed tamen ex vobis quoſdam donabimus vrbe,
Qui ſint ſartores, lanij, lixæ, artbcopiqúe,
Et genus hoc aly, ſoliti ſordeſcere, ſemper
Suadere, & toto ſeruire prioribus æuo.
Taliter omnipotens fatus repetiuit olympum,
Sic factum ſeruile genus, ſic ruris, & vmbris
Inductum diſcrimen ait Mantous Amyntas.

Hoc igitur. Apologo ruſticano diſcrimen vrbanorum, & ruſticorum commemorat à deo factum, ſicut, & mercedum nonnulli ſic dicunt inſtitutam differentiam. Nam quum mechanici à deo quantum mercedis exigerent, exquiſiſſet: aſſignaſſetque ſutoribus, crepidarijs, & pluribus alijs quotidiana mercede conducendis denarios binos, latomis autem, & fabris lignarijs, ac carpentarijs ſenos, diſquiſierunt priores, quantum poſſeſsionis ex tantula mercede compararent, reſpondit quantum ſatis eſſet ipſis, & liberis quotannis iugerum. At reliquis quantum compararent petentibus, reſpondit quotidie tantum terræ poſſe comparare, quantum per crura retrorſum bipenni proijcerent. Conati autem præ auaritia in longum proijcere, in podicem proiecerunt. Præterea dicunt ranas, & ſimias ſic effectas, cum muliercula, ſcilicet Eua, aut alia nimis fœcunda vereretur venienti deo omnes liberos prodêre, occuluit quoſdam in furno, & quoſdam ſub vaſe elixorio. Reliquis autem beneficio donatis, & negante plures habere, iuſsit deus qui in furno eſſent, in ſimias conuerti, qui ſub vaſe, in ranas ac buffones. Talem igitur apologum, ac fabellam anilem hic proſequitur auctor Modum docuit, dicens, Creſcite, & multiplicamini per coitum ſcilicet. Accinxêre operi, id eſt, operam dederunt diligenter liberis procreandis. Mandata fideliter implent, iucunda narratio, quia hodie quoque ad illud præceptum plus æquo inclinamur. Poſt tria luſtra, id eſt, quindecim annos.

Nemo autem sit mihi tam ineptus, vt historiã putet à poëta narrari. Hirci sine cornibus, id est hœdi adulteri. Nam quę quisque. &c. Prouerbialiter, & disertius quàm illud: Qui fuit in furno, socium sibi quęrit in illo. Saluere penates, id est, familiares, & omnes in domo habitantes. Tua pignora, id est, natos. Nam pignora natorum dicuntur, pignora rerum. His deus arrisit, id est, annuit, & blandus, atque affabilis fuit. Catellis, id est, canis fœtui, & primo scilicet omnium. Vnde ad primæ genituræ iura alludit. Fasces, qui erant ex virgis, in quibus securis erat colligata, ferebantur à lectoribus post eos magistratus, qui in corpus, & sanguinẽ animaduertere poterat. Securis, à secando dicta, quòd interfecat, vt collũ nocentium, & vites, quibus centuriones & cæteri duces militiei cadebant. Nam ex vite erat baculus, non ex alia arbore, ne seueriores haberentur, saltem in conciues. Nam alios virgis cædere licebat. Iuuenalis Satyra octaua. Nodosam post hæc frangebat vertice vitem. Si lentus pigra muniret castra dolabra. Et pila, quæ sunt Romanorum tela. Lucanus: Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis. Hæserat armis, id est, humeris. Stimulus, quo boues instigantur. Ligno, instrumentum rusticorum, vt pastinum, quod bifurcum est ferramentum, quo pastinatio, & repastinatio vinearum fit. Fœnisecæ, id est secantes fœnus. Persius: Fœnisecæ pingui vitiarunt vnguine pultes. Solifossores, fodientes terram. Est autem vna pars. Nam si duæ essent, soli secundam produceret, quam composita corripiunt in medijs syllabis, dummodo etiam in nominatiuo, id est habent. vt fœniseca, soli fossores: quid dico, quia quanticúnque à nominatiuo quantuscunque aut quantumcunque producitur, vt qualicunque à qualiscunq;. Fartores, qui farcimen faciunt, Lanij, id est, carnifices. Lixæ, aquam ferentes. Artocopi, panifices aut panem incidentes. Et genus hoc alij, sicut dicimus, id genus, pro eius generis: sic ponit hoc genus, pro huius generis. Mantous, id est. Mantuanus, sed Mantous dicitur à Manto nympha, matre Oeni, qui

Pignora.

Fasces.

Securis.

Vitis.

Pila.

Stimulus.

Ligo.

Pastinum

Fœnisecæ.

Soli fossores.

Fartores.

Lanij.

qui Mantuam à matre denominauit. De quo Maro: Fatidicæ Mantus, & Thusci filius amnis. Amyntas autem, is est de quo in Amynta visum est.

Cor. Mirabar, si quid recti dixisset Amyntas.
Ciuis erat, semper nobis vrbana iuuentus,
Cui nihil est præter stulta hæc commenta negoti,
Ludit, in agrestes semper iaculatur, & vrbis
Talia garrulitas, & vaniloquentia fingit.
At neque de superis pudet has componere nugas,
Iste iocus manifesta gerit conuitia secum.
Sed tu tam rudis es, tam pleno inflatus omaso,
Vt neque perpendas isto te scommate carpi?
Nos quoque paulisper mentem extendamus ab vrbis
Stultitia, ne forte putes sapientius illos
Viuere, qui splendent auro, qui murice fulgent.
His oculis vidi, tunicis plerósque superbis
Vestiri, atque foro regali incedere gressu,
Quos secreta fames premit, atque domestica egestas.
Stultius hic certè nihil est, opulentia ficta,
Paupertas, & segnities, & inertia vita
Vera, quid est aliud quàm desipientia vera?
Vidi etiam patres (ò rem indignam, atq; nefandam)
Dum segnes dormire volunt, & viuere lautè
Prostituisse suas vulgò cum coniuge natas.
Quid peius, quid perfidius, quid stultius vnquam?
Ful. Quid si vitam alio nequeunt traducere pacto?
Cor. Cũ totidẽ, quot nos, habeant animas q;, manusq;,
Dic cur vitam alio nequeant traducere pacto?

Mirabar, si quid recti dixisset Amyntas. Quasi dicat, iuuenis ille insanus amore, & rusticos odio habens. Cur nihil

 negoti,

negoti pro negotij, id est, otiosa Iuuentus, id est, multitudo iuuenum vrbanorum. Conuitia, contumelias. Omaso, id est, intestino pingui, tarditatem ingenij afferenti, vt Horat, & Persius attestantur. Isto scommate, id est, irrisorio dictario Te, qui rusticus es. Carpi, id est, reprehendi. Nos quoque, id est, vicissim. Qui murice, id est, purpura. Prostituisset, id est, ad turpem quæstum in lupanaribus, & prostibulis, statuisse quasi pro foribus, vbi luxuria perditos expectant. Quid, scilicet dicas, aut quid faciant, & est inanior desidiosorum purgatio, quàm vt refellatur. Vnde dicit Cornix: Habent ciues vrbani manus, & pedes, vt nos: cur non querunt sibi victum laboribus, & persimonia, vt nos.

Est etiam, cuius vecors industria vanas
Querat opes, vbi nullus opus inuenit ab æuo,
Æs lauat herbarum succis, & vertere in aurum
Æstimat, ac nigra semper fuligine pallet.
Est, qui dum tellure latens desiderat aurum
Dat magicis operam studijs, & tempora perdit.
Quid leuius, quid futilius, quid inanius vnquam?
Omma, ne veniant ad opus telluris, & agri,
Omnia pertentant, vt agant nihil, omnia versant,
Semper agunt, nunquam peragunt, ex fœnore victū
Infamem extorquent, vi, fraude, doliq; laborant:
Mille vijs opibus, mille insidiantur honori.
Nos capras, & oues armentáque pascimus, illi
Accipitres, catulos, & equos, & cercopithecos,
Rusticus, est ouium pastor, volucrúmque, canúmque,
Ciuis vitam melius, te iudice, nobilibúsque?
O Fulica, vtilitas vnde, & opulentia maior?
Ful. Si venit ex nostris operis opulentia maior?
Ciuibus vnde igitur tantarum copia rerum?

COR-

CORNIX. Ex vi, fraude, dolis, vi, fraude, dolisq; laborat.

Nónne vides, insane, vt nos crudeliter vrgent,
Quo capiunt astu? nos irretire loquendo,
Sacrum offerre putant, & opus sublime, piúmque.
Huc aures oculósque adigunt, huc ora, manúsque.

Est etiam, Adfert alia vrbanorum vitia, & ferè oppositа segnitiei, dicens: Est etiam, scilicet ciuis, cuius vecors, id est, peruersi cordis, industria quærit opes vanas, id est, vltrà quàm satis sit, & non iusta ratione, vt qui per artem vt [dicunt] alchimiæ, id est, adiuuaminis, adiuuando naturam, sperant æs, aut argentum vertere in aurum: qua via nullus inquit, hactenus inuenit opes, certum est multos inueniſſe pauperiem, dicunt tamen eius, rei studiosi, inuentos qui ad intentum peruenerint. Fuligine nigra, quia vapore fumeo: sed quomodo pallet? Nisi hoc ad anxietatem referamus, non cõstat. Est qui. &c. Alius error eorum qui magicis artibus, & characteribus nescio quibus, sperat posse inueniri thesauros absconditos. Omnia, ne veniãt ad opus telluris, & agri, omnia in quam pertentant. i. experiuntur ne fiant agricolę, quo nihil honestius, nec iustius. Semper agunt nunquã peragunt .i. perficiunt nihil eorum quæ incæptant. Ex fœnore, id est, vsura. Accipitres, aues ad prædam, catulos ad venationem, & equos ad venãdum, aut auibus, aut canibus cercopithecos. i. caudatas simias. Nam Cercos dicitur cauda, Pythecos simius aut simia. Sunt ergo quos catos marinos quidam vocant, capite, vt dicit Plinius, subnigro, & pilo asinino, quibus deformitas decori est, suntq; ob cautũ ingenium diuitibus in delitijs. Ciuis, est pastor volucrum, & canum, quia eos pascit. Quo astu. i. qua calliditate: ab Astu. i. ab vrbe, vbi astutiores sunt. Irretire, id est, in laqueos & retia illigare, hoc est circũuenire & decipere verbis putant. Sacrum offerre, id est, arbi-

Vecors. Alchimia. Astu. Iretire.

trantur

trantur se obsequium præstare deo, quando nos decipiunt. Huc, id est, ad hanc operam, vt nos decipiant. Adigunt, id est, applicant ora, id est, omnia quæ dicunt, & manus, id est, omnia quæ faciunt.

Ful. Vnde vrbanarum tibi tanta peritia rerum?
Cor. Hæc didici quondam, ductis in mœnia capris,
Quum lac vociferans ibam venale per vrbem.
Manso apud artocopum, sapiens, & ad oĩa prõptus
Furta erat, & crudum ferro subradere panem.
Ipse vt erat mores vrbis doctissimus, ista
Tradidit affirmans nihil esse nocentius vrbe:
Se quoque furari didicisse aiebat ab vrbe.
Sunt etiam qui parta ab auis patrimonia fundunt
In meretricum vsus, quid fœdius, improbiúsque?
Dic, vbi mœchandi ars, homicidia, seditiones:
Nónne inter ciues, atque intra mœnia regnant?
Quid reges, qui regna hominũ per vulnera quarũt?
In mortémque suos adigunt? quid pectora miles
Obiciens telis, per mille pericula vadens?
Pro stipe dat vitam, nulla est insania maior.
Gloria præfertur vitæ, quid gloria? quid laus?
Quid fama est? quid honor? voces, & opinio vulgi?
Omnia longa dies abolet, quum viuere cessas,
Omnia sic abeunt, vt lux cum sole recedit.
In patria stultus ventis qui credit & vndis,
Stultius, quis vt natis cumulet patrimonia, partis
Abstinet, & genium fraudat, stultissimus, & qui,
Quæ facere ipse potest, natis faciunda relinquit.

Vnde vrbanarum. Bona interrogatio, vt decorum seruetur, & verisimilis narratio. Artocopum, vt videtur, accipit

pro

pro panifice, seu [vt dicitur] pistore, qui Græcè dicitur artocopos, id est, artopœus, quia artos dicitur panis, & poieo facio. Sed artocopus dicitur, quasi labor panis. Nã copos Iuuenalis autem videtur accipere pro pane, dicens Satyra quinta: Salua fit artocopi reuerentia: Vbi tamen pro pistore accipi potest, vt sic maneat discretio panis, qualem artocopus fecerit, & ita obseruando eius iussum, fit ei reuerentia. Sed ad Poetam nostrum. Ipse vt erat mores vrbis doctissimus. Hoc exemplo conuincere possumus, participia comparari. Nam si nomen sit, doctissimus, non regeret accusatiuum: quocirca ego quidem morum potius dicerem. Hic tamen versus mores potius docet legendum. Neque tamen omnino inauditum, si superlatiua à participijs accusatiuum regentibus deducta, accusatiuum regunt, quum aduerbia à propositionibus orta id faciant: vt proxime Hispaniam Mauri sunt inquit Salustius. Sunt etiam. Aliam affert vrbanorum stultitiam, qui patrimonia ab auis parta cum meretricibus absumunt. Qui reges, Docet & reges & cæteros bella pro dominio aut inani gloria gerentes, vbes ferè incolere: stipendiarios autem, qui inuocati nomina sua dant etiam vrbanos esse & maximè insanire, quum pro modica stipe periculum vitæ subeunt: quod rustici non nisi coacti faciunt, pro libertate patriæ & coniuge ac liberis. Qui mare sollicitant. Rursus aliud genus stultitiæ [quod Persius quoque prosequitur, eorum, qui quum satis habeant, nauigant tamen cum periculo vitæ. Item stultus est, diuitiæ cui sunt & negligit, vti, vt auarus. Nam vt dicit Seneca: tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. Vnde de sene auaro. Horatius: Quærit, & inuentis miser abstinet, & timet vt. Et primo Sermo. Congestis vndique saxis Indormis inhians & tanquam parcere sacris Congeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis. Stultus, qui vt natis cumulet &c. Quia sæpe malè absumunt. Vnde Persius: vt tuus iste nepos olim satur anseris extis. &c. Vide Satyrã vltimã, vbi totũ est hoc argumentum. Et genium, Artocopus

Auarus.

Genius.

um, id est, naturam. Est enim genius deus naturæ, & loci natiui, quem qui alimentum naturæ debitum subtrahunt, defraudare dicuntur. Terentius in Phorm. Suum defraudans genium, Quæ facere ipse potest, quod per fabellam, seu apologum de calsita, pulchre recitat Gellius.

Qui numerant stellas, & se comprehendere fata
Posse putant, stultis, verum dementior istis,
Naturam quicunque dei scrutatur, & audet
Figere in immensam lucem tam debile lumen.
Nostra fides melior, cuius ratione coactus,
Difficile assertit, nudis nos omnia verbis
Credimus, & plures faculas accendimus aris.
Cuibus est infida fides, inquirere nunquam
Meme sinunt arcana dei, si numina scire
Esset opus, poterant nobis se ostendere. verùm
Quando latere volunt, quid vestigare necesse est,
Quæ nos scire negant ipsi, qui cuncta gubernant?
Nostra etiam pietas pietate potentior vrbis.
Nam q̃ viri qui sacra canunt, templis q̃ ministrant,
Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus?
Vidi ego quæsitas ex rure, in mœnia plenis
Puppibus inferri (pietas ea rustica) fruges.
Stultorum est aliud genus immedicabile quoddam,
Causidici, latratores, rabulaq̃ forenses.
Nummorum aucupium doctis, legumq̃ tyranni,
Aere patrocinium vendunt, producere causas,
Et lites pendere diu vindemia quædam est,
Sunt & equestre genus medici, qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quadam

Non

Non intellectis temeraria nomina morbis.
His, & si tenebras palpant, est facta potestas
Excruciandi agros, hominesq; impunè necandi.
Qui verò populis præsunt, hominesque gubernant,
Quo plus iuris habent, quantóque licentia maior,
Insanire solent tantò amplius, ô vbi sancti
Rectores, & iustitiæ, & pietatis amici,
Quos patres serò ante focum memorare solebant?
Omnia nunc abeunt pessum, spoliata queruntur
Templa, gemũt inopes, vidua lacrymantur, & huius
Quænam causa mali? quia stat pro lege libido.

Qui nunerant stellas, vt Astronimi, & se comprehendere fata, vt Astrologi, genethliaci, & Mathematici. Naturam quicunque dei scrutatur. Vnde ille: Mitte arcana dei. Et alius: Altiora te ne quæsieris, & vtroque maiori Noli nimis sapere, sed ad sobrietatem docens. Nostra, id est, rusticorum, cuius ratione coactus, id est, rationibus innitens. Plures faculas, id est, tædas, & cæreos tortes. Mente finunt, id est, desinunt. Poterant nobis se ostendere. Argumentum quo vero simile sit, deum non velle à nobis nosci, quum se non præbeat nocendum. Quid vestigare, id est, inquirere, necesse est ea quæ ipsi qui gubernant cuncta, scilicet superi. negant, id est, prohibent nos scire? Quasi dicat: Nihil. Quando, id est, quandoquidem. Nostra etiam pietas, id est, charitatis, vt dicunt, exhibitio in eleemosynis erogandis. Legunt, id est, colligunt. Stultorum est aliud. In pragmaticos, & causidicos inuehitur quasi Satyricè. Vnde aptè personam Cornicis assumpsit. Rabulæque forenses, id est, forum iudiciale, seu causas sectantes. Rabula secundum Festum dicitur multis intentus negotijs, paratusque ad radendum quid aut auferendum, vel quia est in negotijs agendis actior quasi, rabiosus. Secundum Marcellum autem, rabula à rabie dictus est, quę

Facula.

Rabula.

nunc

nunc aduocatum vel causarum patronum dicimus: Cicero non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum, atque perfectissimum quærimus. Sũt ergo rabulæ. [Vt iterum Nonius attestatur] litigiosi. Accupium, id est, captionem ab auibus capiendis. Comicus, hoc nouum est aucupium. Legumque tyranni, quia summum ius, summa malitia est. Æ re patroc. Enumerat causidicorũ vitia. Vindemia quædam, id est, lucrum, vt in vindemia, quæ est vini collectio: vt messis frugum. Sunt equestre genus medici. Et hoc quoque Satyricè. Equestres sunt, quia mulis ferè vehuntur medici. Venas illicitas, ad fœmora mulierum. Nomina temeralia, id est, rebus non conuenientia, quæ fingunt ne ignari deprehendantur. Et si tenebras palpant, id est, cæci & ignari sunt. Est facta potestas, à legibus, quæ medicis permittunt interficere, vt curent. Qui verò populis præsunt. In primores, & optimates, ac magistratus inuehitur. Insanire solent tanto amplius, quum tamen vel leue in alijs scelus, in illis maximum fit. Vnde Iuuenalis: Omne animi vitium tantò conspectius in se Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur. Abeunt pessum, id est, pessundantur & pereunt. spoliata queruntur; id est, comburuntur templa.

Ful. Ista tua ô cornix excandescentia fines
Transit honestatis, scelus omnibus obijcis omne.
Innocuos habitare homines & in vrbe memento.
Cor. Non habitãt colubri quædam Balearibus arua
Proxima (non memini nomen) neque noctua Cretam,
Nec nemus Ægerię sonipes, nec vir bonus vrbem.
Ful. Vir bonus est animal rarũ, paucáſq; per vrbeis,
Et per rura locos habet, est rarissima virtus.
Cor. Insanis Fulica, insanis, tot in vrbibus hostes
Sunt tibi, quot ciues, hi nos tondéntque, plántque,
Non habita nostri capitis ratione, coarctant.

Nos

Nos ad furta, ipsi mox ad suspendia mittunt.
Fas igitur, si quid nostris sese unguibus offert,
Radere, & insidijs, ac nostra indagine captos,
Deplumare leui tactu sensim, & pedepressim.
Si videt excusa, si sunt secreta, negato
Furta quod occultum est, non est iniuria furtum.
Quidquid habet, noster labor est, industria nostra est

Ista tua ô Cornix excandescentia, id est, vehemens ira, fines, id est, limites transit honestatis. Baleares insulæ sunt in Hispania, Græcis dictæ à fundarum iactu. Nam Ballo significat iacio, tollitur autem nunc l. Balearicos autem contra glires à senatu auxilium petijsse constat, quum in quibusdam aruis vicinis nunc polsint viuere serpentes: ea autem arua sunt in Eboso, quæ est insula inter Ophiusam & Pythiusam. Eboso enim terra serpentes fugat, omnium venenosorum animalium expers: eadem cuniculos gignit populantes messes Balearium. Dicit autem se nominis immemorem, vt decorum seruetur. Nam non congruit rustico longinquarum insularum nomina scire, sicut Maronianus rusticus oblitus erat nominis Geometræ, dicens: In medio duo signa Conon, & quis fuit alter? Descripsit radio totum, qui gentibus orbem. Neque noctua Cretam, scilicet habitat, cuius nomen non ignorat, quia sub Venetorum ditione est. Noctua autem, quæ in Creta negatur, plurima Athenis est vsque adeò vt in prouerbio sit, glaucas ses Athenas, id est, noctuas Athenas aut in Athenas. I fert, qui merces eò vbi abundant inutiliter transuehit, ac si aquas in mare vehat. Ægeriæ autem nemus est, vbi Numa Pompilius secundus Romano rex, colloquium cum Ægeria nympha vxore sua de rebus religiosis habuit, vbi sonipes negatur viuere. Est autem equus à sono pedum sic dictus, Æneid. 4. Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit. Nec vir bonis vrbem, scilicet habitat, sicut nec Albionem, seu Britanniam maiorem lu-

Pines. Baleares. Ballo. Eboso. Noctuas Athenas. Ægeriæ. Sonipes.

pus. Vir bonus est animal rarum. Maro. Vir bonus, & sapiens, qualem vix repperit vllum Millibus è cunctis hominũ consultus Apollo, Index ipse sui. Iuuenalis. Rari quippe boni. &c. Habet, id est, habitat, residet. Sunt tibi scilicet rustico,
Compilo. pilantque. Horatius compilo secunda longa posuit: Ne me Crispini scrinia lippi Compilasse putes, verbũ non amplius addam. Est autem notum Gallis vocabulum: quod si tractũ est à pilis, natura primam corripit. Inde aũt tractum voluit per apologum Æsopi, quo qui duas vxores habuit, alteram iuuenculam, quę canos decerpsit radicitus, alteram grandem natu, quæ vt sibi conformem haberet maritum, nigros capillos sustulit, caluus, & depilatus mansit, atque ita nudatus & priuatus intelligitur suis, quod efficere pilare est. Coarctãt id est, compellunt nos ad furta, quia exigunt quod sine furto nos habere non posse sciunt, & mittunt mox ad suspẽdia. Potuit nosse Candidus, quem alij ex agro Parmensi, alij ex Mantuano oriundũ dicunt. Nostris vnguibus. Argutè quia cornices & fulicæ vnguibus præripiunt, id est, imperceptibiliter, hoc est. paulatim, & pedepressim, id est, quasi presso pedo sine strepitu. Deplumare, quia aues, id est, auibus faciunt. Si videt, scilicet: quispiam furta excusat, dicens videlicet te iocari voluisse. Si sint secreta, negato. Furtum quod occultum est, non est iniuria: quia quidquid habent, scilicet ciues. Est noster labor & industria nostra. Hæc autem Cornici potius quàm bono pastori conueniunt dicere, qui furta nulli licita sunt, nec sua sibi vendicare sine superioris auctoritate permissum. Vnde dicit Fulica.

Ful. Iam longè egrederis metam rationis, & æqui.
Cor. O Fulica, improbitas vrbana coinquinat orbẽ,
Vnde tot in terras veniunt æstate procellæ,
Fulmina, venti, amnes grando? Vidisse recordor
Tellurem tremere, ac postes, & tecta labare,
Solem obscurari, noctu obtenebrescere lunam,

Cur

Cur ſegeti lolium, meſſi dominantur auena,
Vna in capreolos tranſit, caligine verni
Depereunt flores? mala parturit omnia nobis
Hæc ciuile nefas, pariet quoque plurima deinceps.
Vnde venit furor armorum, bellique tumultus,
Qui genus omne malum vehit? omnibus vrbs eſt
Fons, & origo malis: deſcendit ab vrbe Lycaon,
Deucalion Pyrrha cum coniuge ruſticus ille
Intulit illuuiem terris, hic abſtulit: ille
Abſtulit humanum terris genus, intulit iſte.
Si terra (vt perhibent) flammis adolebitur vnquam
Iſtud grande nefas vlla deſcendet ab vrbe.
Ful. O Cornix, iam pone modum ſermonibus iſtis
Audio iamdudum pueros de pulte loquentes.
Cætera, ſi quidquam ſupereſt, poſt prandia dices.
Pulti indulgendum monet vrbibus hora relictis.

Iam longe egrederis metã rationis, & æqui, quia vrbanos deplumare, ſi clãm fore ſperetur, conſulis. Coinquinat, contaminat, poluit. orbem. i. vniuerſum mũdum. Vnde tot in terras, dicit omnem tempeſtatem importunam, omnemque calamitatem propter vrbanorum ſcelera à deo demitti. Cur ſegeti. Virg. Grãdia ſæpe quibus mandauimus hordea ſulcis, infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ. Eſt aũt lolium de quo ſaluator. Nonne bonũ ſeminaſti? Vnde ergo habet zizania, inimicus homo ſuperſeminauit. Vita in capreolos. i. acidas quaſi chordulas, quibus ſeſe vites palis & ramis alligãt quibus etiam veſci ſolent diuites. Caligine, id eſt, aëre nebuloſo & obſcuro, atq; ita infecto. Parturit, pro parit. i. prouocat ciuile nefas. i. nefandum ciuium ſcelus. Deſcendit ab vrbe Lycaon, quem ob perfidiam Iuppiter in lycon, id eſt, lupum transformauit, & occaſione cuius ſceleris diluuium ſecundũ Ouidium ſuperinduxit. Deucalion Pyrrha cum coniuge i.

vxore rusticus. f. fuit, quia in montibus Thessaliæ habitasse, vbi inter saxa degens, ad sese profugientes tempore particularis diluuij benignè recepit, quocirca humanum genus iactis post terga lapidibus seruasse fingitur. Ille, scilicet Lycaõ, hoc est, scelus eius. ntulit illuuiem, id est, inundationem aquarum, hoc est, diluuium, terris, id est, in terras. Vt inseretq; deos Latio. Hic, scilicet Deucalion cum Pyrrha. abstulit f. illuuiem Ille, f. Lycaon abstulit, genus humanum terris. iste f. Deucalion. intulit. f. in terras genus humanum, quod secundum fabulas perierat, aut secundum historiam illic periisset, si non seruasset. Si terra, vt perhibent. Id dubitat rusticus aut ex Ethnicis sumptum, quibus non est fides habenda, nisi eadem in sanctis quoque literis habeantur. Nos autem credimus ignem conflagrationis diem iudicij præcessurum, Sed & Ouidius aliquando mundum igne periturum asserit Metamorph 1. Esse quoque in fatis reminiscitur affore tempus. Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli Ardeat, & mundi moles operosa laboret, &c. Istud grande nefas, scilicet propterea quod mundus ardebit, descendet ab vlla, id est, à quauis vna vrbe, & non ab agro. O Cornix, nam pone modum, id est, finem sermonibus istis, scilicet tuis improbis, & contumeliosis. Audio iamdudum pueros, id est, minores famulos, aut liberos, loquentes de pulte, id est, instare horam prandij. Si quicquam supereste, supra id quod satis est, esse. Hora. scilicet prandendi. monet indulgendum, id est, operam dandam esse, aut inuigilãdum, pulti, id est, cibo illi rustico, quo Romani diu vixerunt; vt bobus, id est, contumeliis de vt bibus relictis,

ECLOGA SEPTIMA, DE

Coniunctione Iuuenum ad religionem, quum iam auctor ad religionem aspiraret, inscripta Pollux.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Galbula pastores ad sydera laudibus effert,
Et canit, vt viso versus sit numine pollux.

Alphus, & Galbula.

GAlbula, quid sentis? Pollux doctissimus olim
Fistulicen, subito quodam quasi numine tactus
Destituit calamos, tunicas, armenta sodales.
Bardocucullatus caput, vt campestris alauda,
Quatuor ante dies in religiosa recessit
Claustra, ferunt illum, pecudes dum solus in agris
Pasceret, effigiem quandam vidisse deorum:
Catera non memini, sed tu quid Galbula sentis?

Gabula. Si friuolum non sit, dicam non sine ratione in hac septima ecloga agi de conuersione iuuenum. Nam septenarium numerum, qui ex primo impari, & proxime illum subsequente pari conficitur, constat habere nescio quid mysterij nun solum in sanctis literis, sed etiam apud poetas: vnde est illud: O terq; quaterq; beati &c. Nam te iam septima portat. Omnibus errantem terris, ac fluctibus æstas. Dicunt præterea, septimo quoque anno immutari nobis ætatem, vt

primis ſeptem annis ſimus infantes, proximis pueri, tertijs adoleſcentes, quartis iuuenes: quia a tate conſtituendum eſt nobis genus vitæ, quos, & quales nos eſſe velimus, in quo genere vitæ. Bene ergo, vt de cæteris ætatibus, quo pari ordine ſubſequuntur, taceam, in hac ſeptima Ecloga agitur de iuuenum ad religionem conuerſione, vnde hactenus adoleſcentiam ſuam [ſic enim inſcripſit opus] poëta cecinisſe putatur, deinceps canturus iuuentam, virilem ætatem, in duobus videlicet vltimis carminibus, quæ in religione compoſuit. Sed linquamus hæc argutioribus. Per Pollucem hoc loco intelligo poëtam. Fiſtulicen. i. canens fiſtula, vt noſtra ætate: ſicut tibicen, canens tibia grui, vt olim fiebat, & nunc quoque nonnunquam. Quodam quaſi numine tactus, quia ſpiritus vbi vult ſpirat, Bardocucullatus caput. i. habens caput capiti tegendo apta. Bardi item dicebantur olim ſtulti apud Bardocucullatum. Bardocucullus, veſtis eſt Gallica groſſioris villi, facta compoſitione ex bardis qui poëtę erant Gallicani, & cucullus. Cucullus enim veſtis eſt groſsior, apud Gallos, vt poſsis accipere bardocucullum veſtem fuiſſe Gallicam ſtultorum, & vilium hominum. Vnde Martialis in diſtichis, Gallia Santonico veſtri bardocucullo. Cercopithecorum penula nuper erat. Bardus ad hoc, auctore Feſto, ſtultus à tarditate ingenij appellatur: Græcè autem berdes dicitur. Præterea, vt idem inquit, bardus Gallicè cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente bardorum. De quibus Lucanus. Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi. Nonius autem dicit bardum eſſe propria vi, & ingenio tardum. Nam Græci bardos, tardos dicebant. Plaut. in Perſa. Nimis equidem pro barda, & ruſtica res habitam eſſe. Ex his, & alijs multis, v de alpibus patet Gallicam quoq; linguam immutatam eſſe. Nam multa nunc aliter, quàm olim dicebantur, à Gallis dicuntur. Vt campeſtris i in campis verſari ſolita. Alauda. i. auis cucullata, & plumeam criſtam habens. Effigiem quãdam vidiſſe deorum [vt in proceſſu patebit. Videtur autẽ diuinam

Fiſtulicen.
Tibicen,
Bardocucullatus.
Bardi.
Bardus.
Bardum.
Alauda.

diuinam virginem intelligere, aut quæ Herculi occurriſſe à Cicerone memoratur, de qua ſuo loco dicam. Cætera non memini. Id enim, & ruſtico conuenit, vt iàm ſæpe diximus, & œconomiæ, atq; argumento huius eclogæ. Nam intendit narrãdo duo facere, colligere videlicet laudes paſtorũ, & perfectionẽ religionis, potiſsimũ Carmelitanæ, quæ prima eſt.

Gal. Vt dixêre patres, faciens primordia rerum
(Magna canã, nobis quæ quondã tradidit Vmber)
Inſtituit deus agricolas, decoriſque magiſtros:
Primus agricultor rudis, immanſuetus, & aſper,
Qualis humus ſegnis, lapidoſa, rebellis aratro.
Aſt ouium primus paſtor mitiſſima proles
Inſtar ouis, quæ bile caret, quæ lacte redundat,
Mitis erat, nullis vnquam paſtoribus aſper.
De grege ſæpe ſuo ſacrum ponebat ad aras.
Nunc oue, nunc pingui vitula faciebat, & agno
Sæpius, & magna diuos ambibat honore.
Sic proficit apud ſuperos, ſic numina flexit,
Vt fuerit primo mundi naſcentis ab ortu
Tempus ad hoc, cœlo pecoris gratiſſima cura,
Aſſyrios quoſdam (ſed neſcio nomina, curæ
Diminuunt animum) deus ex paſtoribus olim
Conſtituit reges, qui poſtea murice, & auro
Conſpicui, gentes bello domuêre ſuperbas.
Quam Paris Iliacã tria numina vidit in Ida,
Aut Paris, aut alius, puerum qui obtruncat ad arã,
Paſtor erat, quando cœleſti exteritus igne,
Vemit ad oſtentum pedibus per paſcua nudis.
Paſtor erat Moſes, Moſes à lumine tractus.
Exul apud Graios Amphriſia paſtor Apollo

Rura

Rura peragrauit, posito deitatis honore.
Cœlestes animi Christo ad præsepia nato,
In caulis cecinêre deum pastoribus ortum.
Et noua diuini partus miracula docti
Pastores primi natum videre tenantem.
Et sua pastores infans regnator Olympi.
Ante magos, reges q; dedit cunabula scire.
Se quoque pastorem deus appellauit, oueis q;
Mitibus ingenijs homines, & mentibus æquis.
Et ne vana putes hæc somnia, nuper ab vrbe
Rus veniens, picto perlegi hæc omnia templo.
Sunt pecudes pictæ, parui sub matribus agni.
Int ellure cubant, ingens equitatus ab alto
Monte vémt, radiant auro diademeta diuûm,
Et suspensu tenent vaga lumina prætereuntem.
Non igitur mirum, noster si numina Pollux
Vidit, amans villas, & oueis, & ouilia diui.
Simplicibus præsens deus est, ostenditur astu.

Vt dixere patres. Vt probet vero simile esse, pastor numen visum, altius orditur laudes pastorum, docétque quod verum est. Abelem primum iustum fuisse pastorem multosque reges, vt Abraham, Dauid, & similes fuisse pastores. Christum ad hoc se appellasse pastorem dicentem. Ego sum pastor bonus. Et recens natum primò à pastoribus agnitum atque visum, & multa id genus alia, quæ legendo patebunt. Vt dixere patres. Virgilius. Arunci meminêre senes. Rustici enim non ex libris, sed ex maiorum relatu historias sciunt, Deus faciens primordia rerum, i. in prima hominum genesi instituit agricolas, Vt Adam, & primogenitum Cain, pecorisque magistros, vt Abelem, quia autem dicendo primordia rerum visus est altius ordiri bonam facit parenthesim, dicens

Magna

Magna canam, nobis quę quondam tradidit Vmber, cui totam doctrinam ſuam vbique acceptam fert. Primus agri cultor, ſcilicet Cain, ac ouium primus paſtor. 1. inſtar Abel, id eſt, in ſtatum, & morem, ac ſimilitudinem, quod Valla negat, quæ bile, id eſt, cholera amaritiem animo adferente. Sacrum ponebat ad aras. Hiſtoria patet in principio Geneſios. Vitulo faciebat, ſcilicet rem ſacram. Sed Facio, & Operior per ſe poſita, de rebus ſacris intelligũtur. Nec dicens: Faciam vitulam, quia id tauri eſt, ſed vitula, aut vitulo, ſubaudiendo rem diuinam, vt in Bucolicis Maro: Quum faciam vitula pro frugibus ipſe venito. Diuos ambibat, id eſt, ambientium more venerabundus adorabat Sic, id eſt, vſqueadeo, numina vexit, vt cura pecoris fuerit à primo ortu mundi naſcentis ſcilicet vſque ad hoc, id eſt, noſtrum tempus, gratiſsima, id eſt, acceptiſsima, cœlo, id eſt, cœleſtibus. Aſsirios, vt Abraham, Loth, Iacob, & cæteros patriarchas. Quum Paris, Alexander, qui & Paris, paſtor fuit. Nam cum Hecuba ipſa grauida viſa eſſet geſtaſſe catellum facem geſtantem, qua tota Troia incendebatur, idque ad Priamum retuliſſet, & ille ad ſomniorum, & phantaſmatum interpretes, reſponſum accepit filium geſtare qui Troiæ eremandæ occaſionem daret, quo circa pater quicquid pareret, interfici iuſsit. Mater autem non interfecit, ſed exponendum feris dedit, vbi à paſtoribus inuentus, ab illis quoque educatus, in virum creuit atque ab Oenone nympha adamatus, indiciumque inter tres deas dediſſe fertur. Quum verò optimus eſſet athleta, & cum Hector congreſſus eum viciſſet, ab eo interemptus fuiſſet, niſi frater agnitus, tãdem pro Helena promiſſa in Græciam profectus, fatalem attulit prædam. Vnde Statius in Achilleide: Soluerat Oebalio paſtor de littore claſſem Dardanus Paris ergo aut alius, quia de nomine, vt ruſticus dubitat. cùm vidit tria numina, ſcilicet, Iunonem, Palladem, & Venerem de præſtantia formæ concertantes, in Ida, id eſt, ſylua ſic dicta, Iliaca, id eſt, Troiana Quod additur, ad diſcre-

Bilis.

Facio.

Operior.

Paris.

Hecuba.

Iliaca.

tionem Idæ Cretenſis, erat paſtor, puerum qui obtruncat ad aram. ſ. Abraham, qui id facere voluit, erat paſtor. Paſtor erat
Moſes. Moſes, quando cæleſti exterritus igne, ſcilicet in rubo, qui nõ conburebatur, venit ad oſtentum .i. miraculum aliud portendens, vt virginitatem diuæ genitricis CHRISTI. Pedibus nudus, quia iuſſus eſt calceamenta exuere Moyſes in quam, à flumine tractus. ſ. à filia Pharaonis regis Ægypti, quum eſſet in ſiſcella ſuper aquas natans, vnde nomen accepit, Apollo ſpoliatus diuinitate pauit Admeti regis armenta
Nomius. nouem annis, vnde Nomius .i. paſtoralis, eſt dictus: pauit autem apud Amphryſum fluuium Theſſaliæ, ſpoliatus dico
In caulis. diuinitate propter interfectos Cyclopas vnde in principio. 4. Georg. dicit Virg. Et te memorande canemus Paſtor ab Amphryſo. Ideo hæc ſecundum Macrob. lib. 1. Stat. finguntur, quia Apollo ipſe eſt ſol, qui omnia paſcit. Deitatis, Latinius diceretur diuinitatis, ſed carmen id non accepit Cœleſtis animi. i. ſpiritus. Vnde: Qui fecit angelos ſuos ſpiritus. In caulis. i ſeptis paſtorum, vbi faciebant vigilias ſuper gregem ſuum, vt Lucas præclarè memorat. Ante magos, id eſt, ſapientes Perſarum, & Iudeorum: quia ea nocte qua natus eſt, quum ipſis ad minimum decimotertio die primum viſus ſit. Dico, ad minimum, quia controuerſia eſt, an eodem anno, an alio. Ante magos, regéſque. Vnde magos pro regibus accipimus, propter illud. Reges Tharſis, &c. Se quoque paſtorem deus appellauit, dicens. Ego ſum paſtor bonus. Ouéſque, addens: Agnoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ, id eſt, miti ingenio prædíti homines. Picto legi hæc omnia templo. i. in parietibus fani. Vbi pictura eſt rudium ſcriptura, & ideo dicit, perlegi Mato in. 6. Qui protinus omnem perlegeret. Magna enim eſt conuenientia pictoris, & ſcriptoris. Vnde eos Flaccus æquiparat, dicens: Pictoribus atque poëtis. Quidliber ardendi ſemper fuit æqua poteſtas. Sunt pecudes, ſ. paſtorum, qui Chriſtum viſerunt. Ingens equitatus, ſcilicet trium regum. Diademata diuum, aut regum, aut angelorum

angelorum Christi,& parentum eius, hoc est,matris veræ, & patris legalis,ac nutritij,& naturalis à quibusdam putati. Et suspensa tenent vaga lumina i. oculos prætereuntium, hoc est cogunt præterire volentes immorari, donec picturam perspexerint.Amant villas i.domos rusticas,& oues,& ouilia diui. Simplicibus præsens deus est.id sanctè,& moraliter.

Alph. Vera refers,pecori si sint innoxia nostro
Pascua,vidi asinum,vidi præsepe,bouémque,
Iam meminis turba venientis,& ora videre
Indica iam videor,regum sua dona ferentum,
Vnum oro,qua nam Polluci occurrit imago
Galbula,si nosti,ne sit labor omnia fari.
Galb. Et noui,& memorare libet, res digna relatu,
Res digna auditu,pia sancta,imitabile factum.
Durus,& immitis pater,atque superba nouerca,
Pollucem graniore iugo pressêre iuuentæ
Tempore,quum dulces animos noua suggerit ætas.
Et quum iam inualidæ,longo sub pondere vires
Deficerent,nullâque odium mansuesceret arte,
Constituit tentare fugam,res vna volentem
Ire diu tenuit,nimis impatienter amabat.
Error enim communis amor iuuenilibus annis.
Res est fortis amor,violentia fortior,iuit:
Et tales abiens(mihi namque solebat amores
Enarrare suos,mœsto dedit ore querelas:
O virgo,lachrymane tuis soluentur ocellis,
Quum te tam charo cernas ab amante relictam?
Vllâne discessu duces suspiria nostro?
Túne mei crudelis eris fortè immemor vnquam?
Vsque adeóne tuum poterit frigescere pectus,
Pectus,quod toties tot lumina fluctibus implet?

Túne

Tûne trahes crebros gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lachrymas, cerno anxia corda
Virginis, heu tantum qua dissimulare dolorem
Fas erat arte? dolor duplex mea pectora torquet,
Illius, atque meus, sed fas mihi flere, quod illi
Non licet: occultus longè magis æstuat ignis.
Incolumem mihi vos diui seruabitis illam,
Vt quando exilio repetam mea rura peracto,
Fiat amor fœlix saltem semel ante senectam,

Vera refers, Approbat Alphus, vidi asinum, & bouem, & præsepe, scilicet domini, qui in eo ante asinum, & bouem est positus. Vidi, inquit, de pictura intelligens. Iam memini turbæ venientis, & ego videor mihi nunc videre ora Indica, id est, Indorum regnum, ab India venientium, & videor videre ora regum ferentum, id est, offerentium dona, scilicet, aurum, thus, & myrrham. Et noui, & memorare libet, quia res est digna relatu, id est, vt referatur, & recenseatur, & factu, scilicet Pollucis, est imitabile. Durus, & immitis pater, Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca. Videtur autem hæc vera vitæ ipsius Poëtæ descriptio. Grauiore iugo, quia nimis rigidi, & seueri erant, vt in prima ecloga docuimus, Et quum inualidæ. Est enim ea ætas imbecillis, & inops consilij. Nullumq; odium, scilicet parentum. arte, scilicet filij. Constituit tentare fugam, id est, discedere clam à parenti ·us tam duris. Error enim communis. Vnde prius; Semel insaniuimus omnes. Res est fortis amor, violentia, fortior scilicet O Virgo. Querulosa discessio ob amica crudelis, quæ amantem non redamat. Mar. Ah crudelis Alexi nihil mea carmina curas. &c. Quod lumina, Legendum videtur tot, vt sit, pectus, inquam, quod implet toties lumina tot fluctibus. Dolor duplex, illius atque meus, illius scilicet virginis quam occulto æstuantem putat amore, & se qui manifesto

nifesto absumitur igne. Exilio peracto, quia in exilium voluntarium, vt patris sæuitiam, & nouercale odium deuitet, abscedere destinauit. Fiat amor felix, vt potiatur amica saltem semel. Id amatorie, & modestè.

Talia pergebat memorans, volutq; reuerti:
Tantus amor iuuenum, vis tanta furoris agebat.
Sed iam iacta fuga cunctis erat alea nota.
Fronde sub Herculea sessus mœrore sedebat,
Ecce puellari virgo stipata corona.
Ora, manus, oculos, habitumq; similima Nymphæ,
Et talis affata est puerum sermone dolentem:
Chare puer, quò tendis iter? vestigia verte.
Nescis, heu nescis, quò te via ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil insidiarum
Per campos ratus herbosos, nihil esse pericli?
Omnia tuta putas, & quod placet, vtile credis
More iuuentutis stolidæ, collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber sub graminis vmbra,
Est facile incautos offendere, parnulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,
Nec nisi iam læsus, vireis intelligit ignis.
Hac regio intrantes aditu consuenit amœno
Fallere, delicias offert, & gaudia. verum
Ingressis, quum triste nihil superesse putatur,
Mille parat laqueos, & mille pericula profert.
Trames hic, vt collem gressu superaueris illum,
Ducit in vmbrosam syluam, crudele ferarum
Hospitium, loca tetra, situ, & caligine opaca.
Quisquis eò deceptus abit, remeare vetatur,
Et piceis primum velatur lumina vittis.

Deinde

Deinde per omne nemus, dumeta per aspera tractus
Transit in effigiem monstri, dum voluere linguam,
Atque loqui tentat, mugit: dum attollere sese
Credit, humi graditur quadrupes, neq; suspicit astra.
Ima tenebrosa vallis lacus aquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet vndis.
Huc tracti in Stygios latices, altumque barathrum,
Precipites dantur, rapidaque voragine mersi,
In Styga, & aeternas Erebi rapiuntur in vmbras.
Heu quot pastores istis ambagibus acti,
Cum gregibus periere suis, ego sedula semper
Monstro iter, hic ad opem vigilo indefessa ferendam.

Talia pergebat memorans. Commemorat quæ virgo visa sit polluci, quum iam fugam facere decreuerat. Eam autẽ, quia in Carmelum ire suadet, & virginum coronam secum duxit, nõ ineptè putaueris diuam virginem Mariam, cuius protectione, & numine insignitur nunc Carmelita religio, quam auctor noster professus est. Quin adeò eclog. 8. id manifestè docet. Alludit tamen ad eam quæ, Herculi apparuisse dicitur vnde dicit apparuisse iacenti. Frondesub Herculea, respicit quoq; ad biuiũ Pythagoricæ literæ, de quo in opusculo Maroniano abũdè diximus. Vt verò sciamus quæ Herculi apparuerit, audiamus Ciceronem. 1. officiorum ita differentem: In primis constituẽdum est, quos nos & quales esse velimus, & in quo genere vitæ, quæ deliberatio est omniũ difficillima, ineunte etiam adolescentia, cui inest maxima imbecillitas cõsilij, tũc id sibi quisq; genus ætatis degẽdę cõstituit, quod maximè adamauit. Itaq; antè implicatur aliquo certo genere cursuq; viuendi, quàm potuit, quid optimũ esset iudicare. Nam Herculem Prodicus dicit, vt est apud Xenophontem, dũ primũ pubesceret, quod tempus à natura ad deligendũ, quam quisq; viam viuendi sit ingressurus, datũ est,

exisse

exiſſe in ſolitudinem,atq; ibi ſedentem,diu ſecum multũq; dubitaſſe,quum duas cerneret vias,vnam voluptatis,alteram virtutis,vtram ingredi melius eſſet,hoc Herculi Iouis ſatis edito, potuit fortaſſe contingere, nobis non itidem.&c. Hæc Cicero. Aiunt aũt inter dubitãdum duas acceſsiſſe matronas, Virtutem & Voluptatem, quarum Voluptas prius ingreſſa, accuratiſsimè erat ornata,& omneis delitias poſt ſe trahebat reſpectans aliquando, cum faſtuq; omnia oſtẽtans, & multa etiam plura pollicens, ſecum trahere Herculem tentauit. At virtus aſpera,& dura, ſeuereq; intuens contra; Non polliceor,inquit,aliquã voluptatem,aut quietẽ,ſed laborem pericula,ſudores infinitos,terra,mariq; tolerandos,ſed horum prẽmium erit te deũ fieri. Quod audiens Hercules, grauibus verbis voluptatem repellens,virtutem ſequutus eſt. Cuius,vt inquit. Maro,primus ingreſſus difficilis videtur. Nã via virtutis dextrum petit ardua callem, Difficilemq; aditũ primũ ſpectantibus offert. Sed requiem prẽbet ſeſsis in vertice ſummo. Sed ad auctorẽ. Voluitq; reuerti. I. ad virginẽ, quã conſtituerat deſerere, quia nihil inconſtantius amante. Sed alea erat iacta. i. iam perfricuerat frontem,hoc eſt,periculum infamię non amplius timuerat,& ita erat extra aleam,per quã ſignificatur omnis incertus euentus,& omne periculum, vt alea belli.&c. Erat autem iacta fuga. i per fugam quum parauerat. nota cunctis,id eſt,omnes ſciebant quod fugere cõſtituerat,& hoc animo ſedebat feſſus mœrore,amore lãgues & mœrore confectus. ſub fronde Herculea,id eſt, ſub populo quæ plurima creſcit in ripis Padi. Vnde Ouid. Populiferq́ue Padus.&c. Ea aũt arbor dicatur Herculi,vnde in Buc. Populus alcidæ gratiſsima, qui eius fronde coronatus, ad inferos deſcendit,ac redijt. Significat autẽ virtutem,quæ intrinſecus viret,& extrinſecus pallet, vt ipſa frons populea. Ora, manus.&c. Synecdoche eſt,vt Æneid. 4. Omnia Mercurio ſimilis,vocemq́ue, coloremq́ue. &c Per campos herboſos,id eſt,virides & ita adoleſcentiam notat, Sæpe latet. Maro. Frigidus,

gidns, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba. Paruulus infans, Alludit ad Moſen, qui relicto auro, carbonem ardentem in os ſuum intulit, quo ſe innocentem adhuc declarauit

Aditus. Aditu. i introitu, amœno, delectabili, & voluptuoſo. Trames hic, ſcilicet tam amœnus. Pronomen hic, anceps eſt vnde hoc loco corripitur, aduerbium autem, ſemper produci vult. Crudele hoſpitium, appoſitorie, ſicut Æneid. 6. Itur in antiquam ſyluam ſtabula alta ferarum. Situ. i. mucore, & ſanguine immunda. Remeare vetatur, Maro. Facilis deſcenſus auerni. Noctes atque dies patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradum, ſuperáſq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor eſt, pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens quos vexit ad æthera virtus. Dijs geniti potuere. Piceis virtus. i. caligine ignorantiæ & deſperationis, velatur lumina. i. habet oculos

Vitta. velatos: Eſt enim Græca locutio. vittis, faſcijs, quibus ligari ſolent decollandorum oculi. Tranſit. i. transformatur in effigiem monſtri. Docet qui metamorphoſes poetarum ſibi volunt, quibus Vlyſsis ſocij in feras, & pecudes verſi finguntur: quia homo voluptati deditus, fit beſtialis, animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus dei, vnde neque ſuſpicit. i. ſurſum inſpicit aſtra, ima occupat, ſemper verſatur in limo carnalium deſideriorum. Mons plurimus. i. difficultates, & pericula, quæ in luxurioſa vita ſunt, latices ſtygios. i obſcœnas aquas triſtitiæ infernalis, altumque. i. profundum barathrum. i. voraginem in Styga. i. locum infernalem, à triſtitia dictum. Declinatur autem, hæc Styx, huius Stygos: Vnde hanc Styga accuſatiuus. Erebus ferè à do-

Stygius. Barathrũ. ctis ſine h ſcribitur, diciturque lacus obſcurus. Nam Ereuennos obſcurus dicitur. Ego ſcilicet virtus aut bona inſpiratio, indefeſſa. i. inde fatigabilis. Multa prætereo, quia nota ſunt etiam pueris.

Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinqua
Atria, ſecreti tutam pete litoris oram.

Qua

Qua contra Idalios fluctus mihi tollit in altum
Aëra Carmelus viridi caput arbore cinctum.
Primus hic antiquis patribus ſpelæa, domóſque
Præbuit arboreas intra nemus ilice denſum.
Ex hoc in veſtros deducta cacumina montes
Relligio venit, ſicut de fonte perenni
Flumina, & ex vno multi genitore nepotes,
Illius in ſyluis, abies vbi plurima ſurgit,
Pinguis vbi picea ſuadet liber, & terebinthi,
Innocuum poſtquàm feliciter egeris æuum?
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis.
In loca te tollam meliora virentia ſemper.
Immortalis eris, diuûm comes ire per aſtra
Inter Hamadryades, & Oreades, atque Napæas,
Flore coronatas caput & redolentibus herbis.
Fas erit, ac ſuper, & ſubter cognoſcere cœlos.

Tolle moras. Proſequitur verba virginis quæ Polluci apparuit, blanda atria montis propinquæ, quia dicunt in bonis dies ſuos. & in puncto deſcendunt ad inferna. Et alibi: Stulte, hac nocte rapient animam tuam, tutam ôram. ſ. montis Carmeli, qui contra Idalios fluctus, id eſt, Cyprum protenditur mihi, aut diuæ virgini, aut ſanctæ inſpirationi. Nam omnis religioſa profeſsio Heliam, & Heliſæum, cæteróſque filios prophetarum habet auctores, etiam Hieronymo cenſore. Hic. ſ. Carmelus, præbuit primus antiquis patribus. Ciam dictis. Spelæa. i. ſpeluncas, & domos arboreas. i. ſub arboribus intra nemus denſum ilice i. in nemore ilicibus pleno. Vnde dixit: caput eius cinctum viridi arbore. Religio venit deducta ex hoc cacumine, id eſt, ex hoc vertice Carmeli in veſtros montes, qui ſcilicet in Europa ſunt. Nam duce diuo Ludouico, primum in Galliam tranſlati ſunt, ſicut flumina

mina. ſ. deducuntur de fonte perenni .i. per totum annum, & in perpetuum fluente. Flumina enim ferè in montibus fontem habẽt pro capite. Illius in ſyluis. Ordo eſt: Poſtquàm egeris feliciter æuum innocuũ in ſyluis illius. ſ. Carmeli, vbi, id eſt, in quibus ſurgit plurima abies, & liber i. cortex interior piceæ, ſcilicet arboris pinguis, qui picem exudat, & liber terebinthi ſudat, ſcilicet reſinam, & picem. Allegoricos vult illic trãquillam, & ſine penuria eſſe vitam, quia qui cĩa derelinquunt, Chriſtum ſequentes, centuplum recipient, & vitam æternam poſsidebunt. Mutatis annis ſ. in æternitatem qui erant tranſitorij. Ire per aſtra inter Hamadryades, id eſt, Nymphas arborum, & Oreadas .i. nymphas montium, & Napæas, id eſt, nymphas florum. i. inter cœtus virginum, fas erit quia & ipſa virgo. Hi ſunt qui ſequuntur agnum quocunque ierit. &c. Ac ſuper, & ſubter, quia in medio erit.

Liber.

Sic effata, leues virgo diſceſſit in auras.
Tum ſua iurauit Pollux mutata repente
Pectora, & exemplo victum expiraſſe furorem.
Non aliter quàm flamma cadit, ſi ardentius agris
Æſtuet, & totas praceps Padus euomat vndas.
Sic abijt crudelis amor, qui ſæpe pharetram
In iuuenem, dum principijs obſtaret amandi,
Dum tener ac timidè inſanit, conſumpſerat omnem.
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia venit.
Alph. Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus vltro,
Sunt quibus infenſi ſine cauſa, & crimine dij ſunt.
Galb. Quod nos in pecudes, in nos id iuris habent dij.
Hoc rus ſcire ſat eſt, ſapiant ſublimius vrbes.
Sic docuit rediens aliquando ex vrbe ſacerdos
Ianus, & in magno dixit ſibi codice lectum.
Al. Sol cadit, & Baldi vix ſumma cacumina tangit.

Nos

Nos quoque iam ſerò cum ſole recedere tempus,
Galbula, ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum,
Pera leuis, leuis eſt cantharus, omnia paruus
Ferre labor ſerò, graue manè, ſed vtile pondus.
Ipſe pecus ducam, mihi pars erit iſta laborís.

Sic effata. Bene effata, quia ſic dicuntur oracula. Virgo, aut virtus, aut diua virgo, diſceſsit in leues auras .i. euanuit. Tum ſua iurauit Pollux. Ideo iurauit, quia difficile creditu. Simile dixo Thomę Aquinati contigiſſe dicunt, quia accinctus lumbos, poſtea Venereum ardorem non ſenſit. Et extemplo, id eſt, illicò, è veſtigio. Tractum ab auguribus volũt, qui deſignato templo, dicebant extemplo: quo dicto ſubitò abſceſſerant. Furorem. i. amores. Non aliter. ſ. vt aqua extinguit ignem. Qui conſumpſerat in iuuene omnem pharetram. i. omneis vireis ſuas, dum principijs obſtaret i. obſtare vellet, aut deberet iuxta illud: Principijs obſta, &c Dum tepet. i. dum animus in dubio eſt, facili momento huc, aut illuc impellitur. Ac timidè inſanit. i. adhuc timore, & pudore afficitur, & nondum conſentit in illecebras. Sic etiam Pollux in clauſta ſilentia venit. Vbi impeditam habet veniam, ne liberè canat. Sunt quibus aſpirent, quia ſpiritus vbi vult ſpirat. Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dij ſunt. Id impiè, niſi ruſticè, quia conſilia dei ſæpè occulta ſunt, nunquam autem iniuſta. Videtur autem dij infenſi bonis, & inſontibus, quando maximè amici ſunt, hoc eſt, quando eis tribulationem, vt meliores euadant, immittunt. Nam virtus infirmitate perficitur. Quia ergo ruſtici id non animaduertunt, videntes bonos affligi, dicunt deum eis infenſum, quum minimè ſit, Verumtamen ſi ſit, nõ tamen iniuſtus eſt, quia non habet præſcriptã legem. Vnde dicit Galbula. Quod nos in pecudes. Ordo eſt, dij habẽt id iuris in nos, quod nos, ſ. habemus in pecudes. Hoc ruſsicire lat eſt, ſ. ruſticos, ſapiant ſublimius, vrbes .i. vrbani. Sic docuit rediens, id eſt, veniens

Extemplo

quam illic habi tant ferè prædicatores, & Ianus dixit sibi lectum in magno codice, scilicet decretorum, aut Bibliorum. Sol cadit. Pro more suo finem parat eclogæ, docens esse discendi tempus. Galbula sarcinulas, Ordo est O Galbula, ne sit tibi molestum, id est, graue ferre. i. inferre & colligere, sarcinulas .i. paruas rerum pastoralium sarcinas, pera scilicet nostra, in qua panis, & cætera edulia ferri solent, est leuis. Vnde dicitur Æ sopum cum alijs accinctum ad iter libenter subijsse reticulum panis, licet ponderosus esset, quia nouit in itinere imminutum iri. Cantharus. i. poculum quo Silenus vti dicitur in Buc. Virgilij: Et grauis attrita pendebat cantharus ansa, Cantharus ergo leuis, quia exhaustus. Paruus labor est ferre omnia, scilicet cibi & potus repositoria. Serò, id est, vesperi, & graue pondus, sed vtile ea omnia ferre manè. Ipse, scilicet ego, ducam pecus. i. gregem nostrum.

sarcinula.

ECLOGA OCTAVA, DE religione, Rusticorum inscripta Religio.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Ille canit monteis, rura hic campestria, nymphæ
Polluci visa laudes & festa canuntur

Candidus, & Alphus.

HOrrida solstitio tellus sitit Alphe reuerso.
Ad solitos montes, vbi ros in gramine, & æstas
Mitior, hæc armenta monet deducere tempus.
ALPHVS. Aërios montes, & summa cacumina longè

Prospicio,

Prospicio, quid sint montes (tibi vera fatebor)
Nescio. Semper enim campestria rura, lacusq;
Incolui. Mantanus ager qua fruge redundat?
CAND. O rude, & illepidum ingenium, prope flumina semper
Versatus, fulica in morem, limosa per arua,
Halat vbi cum ex stygia excrementa lacuna,
Sunt vbi ranarum, culicum, pulicum, cimicúmque
Lustra, inter salices, vluas, viridésque papyros,
Irridere laudes, & nauci pendere montes?
Vnde fluunt amnes, templis vbi tanta locandis
Marmora caduntur, fulgens vbi nascitur aurum?
Qua parit antennas tellus? medicamen ab herbis
Dic quibus est nisi montanis de vertice Baldi
Sæpe melampodion legi: medicina capellis
Nulla magis præsens quondam Valsasinus Ægon
Tradidit hoc, dum vere sues castraret, & agnos.
Tradidit, & dixit, solus medicamen habeto.
Dic vbi castanea plures? Vbi copia maior
Glandis? in excelsis fontes, & pascua vidi
Montibus, artocreas & pingue polenta comedi.
Sunt populi fortes, illic robusta iuuentus,
Lata pedes, calloſa humeros, neruosa lacertos,
Hispida, dura manus, moli indefessa ferenda.

Horrida solsticio tellus sitit. In hac ecloga, quæ inscribitur de religione pastorum, habentur primo laudes montium, quas Candidus, nactus occasionem ex calore solstitiali, quo vrgente montes petere suadet, accumulat, non immemor [si recte sentio] Carmeli sui, quem incolere iam ani-

mo constituerat, & cuius laudes prosequi intendit. Solsticio, scilicet æstiuali, non brumali. Est enim duplex. Alterum quo sol stare dicitur, quod altius assurgere in epicyclo suo nequit, alterum, quia profundius descendere non potest, vt in bruma. Ad solitos, scilicet Candido, & gregi eius. Nã Alphus

educere. montes ignorat. Ordo est. Tempus mouet deducere, diceret, perducere, aut producere. Mam deducere in altum inusitatum est. Hæc armenta ad montes solitos, vbi ros est in gramine, & æstas mitior, id est, temperatior, quia in sublimibus montibus tempore æstiuo frigus opacum est. Montanus ager qua fruge redundat. Ex hac quæstione nanciscitur occasionem montium describendorum. O rude ingenium, versatus. Constructio ad rem respiciens, non ad vocem, sicut a-

Cimex. pud Comicum. Scelus qui me perdidit Pulicum, primam cõmunem habet hæc vox. Cimicum. Cimices sunt vermes fœtidi, parietibus, & lectis inhærentes, & vbicunq; vapor est aquarum frequentes, vt culices, pulices, muscæ, & id genus bestiolæ. Lustra, potius ferarum sunt. Inter salices, quæ in lo-

Illustre. Illua. Papyrus. cis humidis nascuntur, vluas. i. herbas palustres, & papyros. i. arundines, quæ in Ægypto tantæ nascuntur, vt ex singulis internodijs faciant nauiculas. Habet autem membranam tenuem, in qua olim scriptitabant. Vnde nunc abutuntur vocabulo, papyrum pro chartis dicentes. Et nauci pendere, id

Nauci. est, non pluris facere, quàm nauci, quod aut putamen est nucis, v Priscianus, & tortellius sentiunt, aut granum fabæ quũ se aperit, vt seruius vult: aut nonnulli, mucor nucis priusquam condensatur in nucleum. Ponitur autem pro nihilo, aut re minimi pretij, & valoris. Vnde fluũt amnes, quia ferè in montibus ortum habent. vbi tanta marmora cæduntur

Attenuæ. locandis, id est, constituendis templis, id est, ad constituenda templa. abtennas, id est, malos transuersos. Sæpe melampo-

Melampodion. dion. Melampodion genus nigri ellebori à Melampode quodam, qui eo vti in diuinationibus solebat. Dictũ autem à pastore eiusdem nominis, qui primus hanc herbam inue-

niſſe

aſſe dicitur, dum capras eo purgari animaduertit, datoque eorũ lacte furentes Prœditas ſanari. Vnde Maro dicit Georg. 3. Inuentæque nocent artes, ceſsêre magiſtri, Phillirides Chiron, Amythaoniuſq; Melampus. Interprætatur autem melampus, nigri pedis. Vocant enim Melan nigrum, & Pous dicitur pes. Fuit, & alius Mantes .i. vates inſignis. Medicina capellis nulla magis præſens .i. præſentius, & citius ſanans, Quandam Valſaſinus Æ gon. Ni contra decorum medicinę peritus cenſeatur, dicit ſe accepiſſe ab Æ gone paſtore, quem Valſaſinum à loco nominat. Dic vbi caſtaneæ plures, videlicet quàm in montibus. q. d. nuſquam. Artocreas, id eſt, panem cui caro includitur, Paſtillum vulgo vocant, Artos enim dicitur panis, & Creas caro. Lata pedes, id eſt, habens latos pedes calloſa humeros habens humeros calloſos ex labore, aut pupoſos Neruoſa lacertos, id eſt, habẽs lacertoſos neruos. Hiſpida, id eſt, piloſa, moli ferendæ, id eſt, ad molem ferendam, id eſt, quoduis onus portandum, indefeſſa, id eſt, indefatigabilis.

Malemp.

Mantes.

Artocreas

Paſtillum

Artos.

Vallibus ex illis, onera vt naualia curet
Confluit huc, nullum eſt hominum genus aptius vrbi,
Siue velis caſtrare pecus, ſeu ſcindere fagos,
Siue ſimum ferri è ſtabulis, haurire cloacas,
Latrinas curare, viamq; aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenio callent, & duro robore pollent,
Sed quid opus multis? Subeunt opus omne, popinis
Inſeruire, focos lignis cumulare, verúque
Artifici verſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum ventres ad flumina ferre.
Verrere humum immundam ſcopis doctiſſima gens eſt.

Quòdque magis miror, ſemper ſub pondere currunt.
Cotibus in duris oriuntur, & ardua viuunt
Per iuga, cum capreis habitant ſpelæa ferarum.
Adde quod in cœlum brevis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput vſque ad nubila tollunt.
Nubila tranſcendunt aliqui, puto ſydera tangunt.
Eſſe locum memorat, vbi ſurgit ab æquore Titan,
Qui (niſi dedidici) contingit vertice lunam,
Et vixiſſe illic hominem, ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ, quod ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſervaret nulla tonanti.
Hinc diui, ſanctiq; patres in montibus altis
Delegêre domos tacitas, Carthuſia teſtis,
Carmelus, Garganus, Athos, Laureta, Lauerna,
Et Sina, & Soractis apex, vmbroſaque vallis,
Et iuga Nurſini fato ſenis inclyta, & altis
Abietibus turrita caput Gamaldula ſanctum.
Cætera prætereo. Nec enim ſermonibus iſtis
Omnia complecti ſtatuo, montana frequentant
Culmina cœlicolæ, ſed anas, & mergus, & anſer,
Ibis, onocrotalus, milui, fulicæque paludes.

Vallibus ex illis, id eſt, inter montes ſitis, aut loquitur de planitie quę eſt in montibus. Enumerat autem ſordida miniſteria, ad quæ ferè aptiores ſunt in montibus orti, ſicut ad omnem laborem. Vnde Iuuenalis Satyra ſecunda. Et illud audiret poſitis montanum vulgus aratris poſſet tamen videri loqui de implanitie, & conuallibus natis, vt illis det honeſta miniſteria, his ſordidiora. Sed de his qui in montibus naſcuntur, totus eſt ſermo, quia dicit; Collibus in duris oriuntur.

otiuntur. Credam de illis loqui, qui in Franciain veniunt purgaturi cloacas,& fumaria,idque quaſi Satyrico morſu,vt neſcias an laudet,an verius irrideat eos, niſi quia ruſtico dat partes laudandi,cui etiam vile miniſterium dum ſtrenuè fit laudabile videtur. Ex illis igitur vallibus, quæ ſunt ſub vertice montium,inter montes tamen. Confluit huc,id eſt,ad hæc plana loca,ſubauditur,ex ſuperioribus rebuſta iuuentus vt curet opera naualia,id eſt, nauticum expleat munus. Caſtrare,id eſt,emaſculare,aut excolare,ſeu ſcindere,id eſt,incidere,& amputare fagos,arbores Glandiferas,à Phagin,id eſt, commedendo,dictas. Non autem intelligo,vt torcumata faciant,aut cœlaturas,ad quas fagus apta,vnde eſt. Tibi pocula ponam Fagina,cœlatum diuini opus Alcimedontis. Cloacæ ſunt cryptæ ſubterraneæ, per quas ſordes in fluuium demittuntur. Sordibus coactis,id eſt, congregatis, & compactis vt æquæ ductus claudantur. In altos puteos, eorum purgandi gratia. Popinis, id eſt,culinis. Dare libera fumo ſpiramenta, id eſt,purgare fumaria,vulgus caminos vocat. Ventres ad flumina ferre,aut ſordes aluorum,aut inteſtina pecorum macatorum,ſemper ſub pondere currunt, quod in vallibus ortis non congruit,& multo minus quod ſequitur. coribus in duris oriuntur,id eſt,inter cautes,& ſaxa aſpera. Spelæa,id eſt ſpeluncas, ſed Græcum eſt. Adde quòd in cœlum. Id ſcommate non caret,aut ruſticana ſimplicitate,quaſi verò animæ ſpatio ferantur in cœlum. Nubila tranſcēdunt aliqui. Athos enim eſt vltra mediam regionem aëris, vſqueadeo, vt in eo neque nubes, neque venti fint, ſed cineres ex ſacrificijs derelicti, reperiantur anno peracto indiſperſi. Eſſe locum memorant, ſcilicet paradiſum terreſtrem, quem quidam ſub lunari globo ponunt. Quòd ſcilicet omnia poma. Id quoque paſtorali ioco non caret. Hinc diui,ſanctique patres. Hoc videtur principaliter intendiſſe, vt tandem Carmelum laudet. Carthuſia, non longe à Gratianopoli, in Delphinatu prima domus Carthuſianorum, virorum profectò cœleſti-

Cloacæ.

Popinis.

Spelæa.

um, quibus, vt solidis tibicinis. Christiana fulcitur religio. Carmelus antiquitate omnes excellens, & obseruatione cãdidæ religionis, cęteris non inferior. Garganus, diuo Michaele mons insignis. Athos mons Thraciæ in confinibus Macedoniæ, miræ altitudinis, in quo est Potidea religione insignis, quia cineres in aris derelicti, illic disturbari negantur. Laureta, vbi diua virgo habet ædem excellentissimam, & miraculis, ac donarijs clarissimam. Lauerna, dea quæ à furibus colebatur, cui ædes erat iuxta Lauernalem portam, quæ in Christianum conuerta est vsum. Et Syna, mons est vt dicitur Gala. 3. in Arabia, sepulchro diuæ Catharinæ religiosus, & præceptis Moysi datis olim iam illustris. Apex Soractis, Appolinis obseruatione olim præclarus. Vir. Summe deum, sancti custos Soractis Apollo. Nunc quoque quod illic sub Constantino nondum conuerso, delituit Syluester Romanorum pontifex insignis, & vallis dicitur embrosa, in qua ille delituit. Et iuga Nursini fato senis inclyta, à Nursis oppido in mõtibus posito. Æneidos. Septim Et te montosæ misere in prelia Nursæ. Vines, insignem fama, & fœlicibus aruis. Et Gamaldula turrita caput sanctum, id est, habens sanctum caput. Turritum, id est, quasi turribus insignitum. Abietibus, quæ arbores in montibus nascuntur, iunique quos sappinos vocant: Est autem non longè à Florentia. Cœlicolæ, vt Michael, & cæteri angeli in Sina auditi. Anas, auis immunditia aquarum gaudens, & mergus ad imum tendens, & anser, etiam illuuie aquarum pastus, & ibis, vt ciconia, cui similis est, serpentibus nutrita. Onocratalus etiam obscœnitatem amans, ea ab Onoo quod est inquino, deduci videtur. Milui, aues rapaces, & obscœnis viuentes. Fulicæ, aues circa litora turpem victum quæritantes. Frequentant, scilicet paludes.

Athos.

Alph. Inter montana tantos religionis honores,
Cur de messe nihil est, de palmite dictum?

Hac

Hæc tamen humanæ duo ſuſtentacula vitæ
Maxima, monticolæ veniunt è rupibus ad nos
Hordea mercatum, torui, fuligine tincti,
Setoſi, & macie affecti, laceri, ac ſituoſi.
Indigenæ oſtendunt, quæ ſit natura locorum.
Sed quod montanis de relligionibus inquis:
Retulit in mentem, quæ de Polluce feruntur.
Quæ dea, ſi noſti, viſa eſt, qua Candide Nympha?
Dic age. Nam cœptum certamen inutile nobis,
Vtilior ſermo de relligione tenendus.
Cand. Galbula, qui ſolitus pecudes in paſcua tecum
Ducere, te ſatis hoc potuit docuiſſe, quod optas.
Al. Plura quidem Polluce ſuper narrata, ſed ipſam
Nec docuit Nympham, nec me queſiſſe recordor.
Nunc ſubijt mentem, quum relligionis oberta eſt
Mentio, & illarum viſa eſt mihi maxima laudum.
Ca. Non erat illa Dryas, neq; Libetrhris, nec Oreas
Venerat è cœlo ſuperûm regina, tonantis
Mater, anhelanti pacem latura iuuentæ.
Huic Tethys, huic alma Ceres famulantur, & ipſe
Æolus, aquoreis ventos qui frenat in antris.
Hanc deus aſtrorum flammas ſuper, atque volantes
Solis equos, ſuprà fulgentem Caſſiopeiam
Extulit, & ſacram biſſeno ſydere frontem
Cinxit, & adiecit ſubter veſtigia lunam.

Inter montanæ. Obijcit Alphus nullam eſſe mentionem factam de frugibus, quas vberiores in æquore, ſeu planitie naſci contendit. De meſſe, id eſt, de frugibus, de palmite, id eſt, vitibus. Mercatum, ſupinum à mercor, id eſt emptum.

torui,

torui, quia immiti fere sunt fronte vsque adeò, vt immites dicantur in cotibus orti. Vnde Maro in Bucolicis. Nunc scio quid sit amor, duris in cotibus illū Ismarus, Aut Rhodope, aut extremi Garamantes. Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt. Fuligine, id est, pingui fumo, Setosi, id est, hirsuti. Iuuen. Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ. Promittunt atrocem animum. Situosi, Valla docet situosum esse in vsu. Licenter autem hic vsurpatur situosi, quia per regulam fieret sitosus. Indigenæ, inde geniti, hoc est, vt hic accipitur, incolæ. Sed quod tendit ad principale quod est, declarare diuam virginem esse visam Polluci, hoc est, poetæ, eiusque laudes accumulare, & poetę in religione vitam paucis significare. Galbula, de quo in Pulluce satis dictum est, videtur per diminutionem dici à Galba, de quo Iuuenalis: Nec vilis Galba tuliſſet. Pollucę super, id est, de Pollucę. Est enim anastrophe. Super autem accipitur cum ablatiuo pro de, vt Æneidos primo. Multa super Priamo, rogitans super Hectore multa. Nunc subijt mentem, id est, venit in mentem. Non erat illa Dryas, id est, dea arborum, & præcipuè quercuum, vt diximus. Neque Libethris, id est, vna Musarum quæ Libethrum incolunt, nec oreas, id est, dea montium. Nam Oros mons dicitur. Tonantis, id est, veri Iouis, cuius est tonare, hoc est, IESV CHRISTI filij dei, mater, scilicet Maria. Inuentæ anhelanti, id est, laboranti in periculo vitæ, pacem, id est, tranquillitatem mentis. Tethys, id est, magna dea maris, vxor Oceani, facitque Tethyos in genitiuo, & vtramque producere potest, vt in Georgicis: Teque sibi generam Tethys emat omnibus vndis. Ceres, dea frugum dicta regina Siciliæ, alma, quia nos suo inuento alit. Et ipse Æolus, rex vētorum dictus, quod illorum visum mari fecit abscissa sylua, quæ impedimento erat. In antris æquoreis, id est vicinis æquori. Æneidos primo; Æoliam venit loca fœta furentibus Austris. &c. Frenat. ibidem: Illa se iactet in aula, Æolus, & clauso ventorum carcere regnet. Deus extulit

Setosi.

Indigenæ.

Galbula.

Dryae.

Libethris.

Oreas.

Tethys.

Ceres.

Æolus.

tulit hanc, scilicet diuam virginem super flammas astrorum Vnde canitur. O gloriosa domina, excelsa super sydera, quia assumpta es Maria ad æthereum thalamum. Atque volantes, id est, pernices: equos solis, quos Ouid. in principio secundi Metamorpho. ponit, vt alibi diximus. Supra fingentem Cassiopeiam, quæ est in circulo artico, effigies tamen corporis ad æstiuũ circulum peruenit, quam capite & dextra manu tangit, quam prope mediam diuidit circulus lacteus, non longè à Cephei circulo locatam, vbi occidit cum scorpione, exoritur cum sagittario. Hanc Euripides, & Scophocles, & alij multi scripserunt gloriatam olim fuisse, quod Nereidas corporis pulchritudine superaret, propter quod in filiquastro conspicitur sedens, & vertente se mundo resupinato capite ferri videtur. Bisseno sydere, vt Apocalipsis duodecimo Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius.

Alph. Candida mira canis, nullis pactoribus vnquã
Cognita. quid Tethys? quid fulgens Cassiopeia?
Æolus aquoreis ventos quis frenat in antris?
Qui sunt solis? magna atque ignota recenses.
Candi. Sydera sunt partim, partim sunt noĩa prisca
Omnia quæ Pollux mihi quum narrasset, in ædem
Duxit, & ista sacer paries, ait, omnia monstrat.
Pictus erat paries signis, & imagine multa.
Omnia non memini, mens est mihi debilis, ista
Vix tenui, dum sæpe animo voluo, atque reuoluo,
Sæpe recordari, medicamine fortius omni.
Ista potest nigro depellere nubila cœlo,
Ista potest siccis fluuios dare frugibus imbres,
Quum volet, ista nouos duris emittere campis,
Quum volet, emissos poterit restingere, fontes:
Qui modo sunt steriles, & nudi gramine campi,

Si

Si volet in pingues poterit conuertere glebas.
Frigida Saturni quum sydera suscipit atro
Scorpius hospitio, non aufert hordea grando,
Nec domus ardebit. Nam nunc hæc omnia cælum
Dicitur iratis in terram effundere ab astris.
Si volet, hæc nobis, custodiet omnia virgo.
Si fauet hæc nobis complebunt horrea messes,
Adyciet q3 gregi semper fœtura gemellos.
Si pecus infelix erit, & sine vellere, solo
Ipsa potest nutu dare lac, dare vellera, & agnos.
Et curare greges, omnem q3 auertere morbum.
Nil opus est modò Pana sequi, neq3 cætera ruris
Numina, quæ veteres frustrà coluisse feruntur,
Vidi circum aram nymphę pendere capellas,
Plaustra, boues, & oues: hic Iani vidimus hircum.
Et memini inscriptam versu hoc legisse tabellam:
Votum pro saluo Ianus breue reddidit hirco.

Candide mira canis, Necontra decorum maiora, quàm quæ pastoribus conueniant, ceciniſſe putetur, castigat poeta dicens se à Polluce didiciſſe. Sydera sunt partim, vt Cassiopeia, & ista sacer paries, scilicet qui erat in æde sacra. Sepe recordari, subaudi est fortius omni medicamine. Fluuios imbres, id est, effluentes & abundantes. Nouos fontes emittere, quod vsu veniſſe varia loca prædicant. Frigida Saturni, Id enim prognosticon est futuriæ calamitatis, id est, culmorum per grandinem deiectionis. Vnde dicit Maro Georgi. 1. Hoc metuens cœli menses & sydera serua, Frigida Saturni sese quo stella receptet. Quia vi auctor noster interpretatur, dum in Scorpium venit, grandinem generat Saturni, sydus: sed diua virgine intercedente, non aufert hordea grando, nec domus ardebit, id est, comburentur fulmine,

Fœtura,

Fœtura, id est, fœcunda productio fœtus. Maro: Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto. Adijcite, scilicet ad gregem, gemellos, id est, geminos fœtus. Si pecus infelix, id est, morbidũ & miserabile fuerit: bene autem conuertit sermonem ad rem pastoralem. Solo nutu, solo indicio capitis. Pana, deum pastorum. De quo Maro: Pan curat oues, ouiumque magistros. Cætera numina, vt Palem, Apollinem, Faunos, Sylua nos, Ægipanas, Satyros, Cererem, Bacchum. &c. Nymphæ, id est, diuæ virgines, æterni patris sponsæ. Capellas, id est, capras cereas, hircum Iani, quem Ianus putarat amissum, quũ à puero in vepribus alligatus esset, vt prius vidimus. Est autem artificiosè hoc dictum. Nam sic prius dictam veram historiam asserit. Erat autem hircus cereus, aut depictus, vt patet ex carmine, Moris est autem Italorum, in tabellis votiuis depingere casus suos, & miraculosas liberationes, aut re cuperationes. Vnde & Amasius poeta:

Pan.
Nympha.
Capella.

Nunc dea, nunc succurre mihi. Te posse medeti,
Picta docet templis multa tabella tuis.

Dumq́ ea perlegerem, Pollux hæc carmina supplex
Ante aram gemmis positis in marmore, dixit:
O dea, quæ seruas vrbeis, & rura, precamur,
Ne pãdus exundet, ne strix nocturna per vmbras
Hauriat infantes, nec eant per compita larua.
Diua, faue agricolis, talpas occide, malignam
Aggeribus pestem, gelidis sata læta pruinis,
Quando bruma venit, conspergere diua memento,
Ne tineæ rodant anno frumenta sequenti.
A Borea flatu pingues defende mariscas.
A gruis ore fabas, & ab anseris arma Palustri,
A serpente boues, à vulpe, & fure cohortem,
A bruchо erucas, à bruma, & grandine vites,

A vi, & fraude lupi pecus, à rubigine fruges,
A rabie catulos, à flamma, & fulmine villas,
A murum insidijs petasonem, à milite pernas,
A campe, & pigris, pigris, heu catera nescit
Mens oblita sequi, numerus me in verba reduxit
Sæpius, in numerum rediens, obliuia forsan
Mente abigam, retrò gradior numerumq; recurro?
A murum insidis petasonem, à milite pernas,
A campe & pigris viridis limacibus hortos.
Alphe, videnque vis numeri? iam catera cerno,
A tonitru roboante cados, à frigore fœtas,
A grauibus vitulos ecstris, à gutture porcos
Aginoso, operas pubes ne rustica perdat.
Adsis ô dea, nec ledant examina fuci,
Neu milium furentur aues, neu vellera sentes
Succida, neu lappas apprendat lana sequentes.
Diua gubernatrix hominum, custodia vatum,
Diua laborantum requies, medicine dolentum,
Et tutela gregum, nostris precor annue votis.
Talibus orabat Pollux, ego postibus harens,
In baculum pede porrecto, recitata notabam,
Altius, ac memori condebam singula mente.

Dumque ea perlegerem. Ostendit Pollucem in religione memorem pastorum, atque orare pro rerum rusticarum conseruatione. Vnde carmen eius deprecatorium recenset. Perlegerem, scilicet oculis, non ore. Nã, vt dixi, picturæ sunt indoctorum libri, ea scilicet quæ depicta dixit, in marmore, super marmor pauimentitium. Ne Padus exũdet, quia sæpe vt Maro dicit, fluuiorum rex Eridanus campoſque per omneis, Cum stabulis armenta trahit, ne strix nocturna, id ex

rusticorum

rusticorum superstitione, qui putant striges, & lamias noctu volare, quæ infantes auferant edendos: quod dictum est ad terrorem puerorum, ne noctu vagentur. Auctor est Porphyrio ad illud Horat. in arte poëtica. Lamiæ.

Ne quandocunque velit, poscat sibi fabula credi,
Ne prænsæ lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Perottus autem dicit de strigibus sic: Striges non à stringendis infantium corporibus, vt quidam falsò existimant, sed à stridore nomen habent, fabulosumq; est, quod eas tradunt vbera infantiũ labris immulgere, aues sunt nocturnæ. Lucan. Quod trepidus bubo, quod strix nocturna querantur. Constat tamen & in male dictis iam esse, & etiam apud vetustissimos fuisse, accipique pro maleficis mulieribus, quæ noctu gradientes, infantium corpora sanguinem sugendo exhauriunt. Hæc ille. Hauriat igitur, id est, exhauriat sanguinem sugendo, nec laruæ, id est, cacodæmones, ac lemures, hoc est, nequam, spiritus qui vagari putantur, & dum innocui sunt, lares dici, talpas, appositorie malignam pestem, aggeribus. i. cumulis terræ. Ne tineæ, scilicet niuales, aut alij vermiculi, vt limaces, bruchi, tineæ, blattæ, mariscas, id est, ficus, anserе palustri. i. indomito, in paludibus versari solito, à serpente boues, quia in aluum immitti solent, cohortem. i. gregem, à brucho i. vermiculo caules, & erucas, quæ salaces sunt harbæ, depascere solito, à bruma .i. brumali frigore, à rubigine, infesta pluuia quia rubiginem inducit, catulos, id est, catellos, villas, id est, domos in agro, petasonem, id est, anteriora crura suum: à milite, id est, stipendiario. Franci arcitenentem francum appellant, à campe, id est, vermiculo illo, hortenses maximè herbas, & arborum frondes erodere solito. Vnde Columella: Nec solum teneras audent erodere frondes, Implicitus conchæ limax, hirsutáque campe. Fingit autem rusticum, oblitum carminis, vt decorum seruet. Quæ vis. i virtus, numeri .i. rythmi & metri, quia metra iuuant animos. i. memoriam. Vnde ille: Numeros memini si verba Larua. Mariscus. Bruchus. Bruma. Petasso. Campe.

Cadus. Fœta. Oestrum. Angina. Opera. Examens. Milium. Sentes. Lappa.

tenerem: à tonitru reboante cados, i. vasa vinaria, in quibus per vehemens tonitru vina obuerti solent, & in vappam mutari. Fœtas, i. grauidas oues œstris, quos Latini asilos vocant. Maro Georg. 3. Cui nomen asilo Romanum est, œstrum Graij vertere vocantes. Vitulos ardente sole nimium exercuciant, & in fugam quasi furentes vertũt, à gutture anginoso. Is enim suibus peculiaris est morbus, operas, i labores diurnos, fuci, vespæ sunt inutiles, apes aut muscæ non mellificantes, sed mella furantes. Vnde dicit Maro de apibus, Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Examina autem sunt apum, seu apium fœturę. Iuuen, Examémque apium longa consederat vua. Milium, legumen, vt quidam volunt, à mille dictum, quod millesimum reddat: tamen primam corripit, vt Georg. 1. Et milio venit annua cura, vellera succida, i. cum lana nondum lota. Sentes, id est, spinæ, & vepres hirsuti. lappas, i. nodulos hirsutos in lappa herba crescentes. Memori mente, vt vero simile faciat.

Alph. Candide, Polluci pro sollicitudine tanta,
Pro precis officio, pro religione putásne
Dandum aliquid? Nobis pietate peculia crescunt,
Cand. Quid ni aliquid dandum est? Opus est persoluere crates.
Alph. Rusticus es, crates etenim pro gratibus inquis.
Cand. Crates, & grates paruo discrimine distant,
Dandum aliquid, ne his detur, sine pascha reuerti,
Quando sacerdotes commissa piacula soluunt. (agnũ.
Alp. Quid dabimus? Vituli grauis est iactura, vel
Vel leporem, pietas etiam laudabilis anser.
Cand. Dona docet tempus, lepores brumalia dona,
Quando niue hyberna currendi erepta facultas.
Anser ad autumni finem, nonasq; Kalendas

Pertinet

Pertinet æstatis, coryli, noua poma, racemi
Munera, lactentes hœdi sunt veris, & agni.
Tunc si de cordis aliquem conspexeris agrum
Ac tenuem, qui nec vendi, nec viuere possit,
(Munus erit solenne satis) donabimus agnum.
Ipse mihi, quum iam regredi post prandia vellem,
Carmina de Nympha solennibus eruta fastis
Tradidit, & dixit: si quando granabere curis,
Hæc cane: pro mentis medicamine carmen habeto.

Candide, Polluci. Ostendit poëta hoc figmento pastorum animum ad gratitudinem: vt ad eam inuitet, non immemor professionis suæ pietate. i. eleemosynis piè exhibitis, peculia. i. possessiones. Opus est persoluere, crates, vt risum excitet, facit rusticum erates pro grates dicere. Dandum aliquid, sed nobis detur, sine. i. permitte pascha reuerti. Piacula, id est, peccata expiatione digna, soluunt. i. absoluunt. Iactura i. amissio, etiam anser est pietas. i. eleemosyna laudabilis. Dona docet tempus. i. pro tempore danda sunt dona, quia habent & obsonia sua tempora. Vnde lepores etiam debent dari in media hyeme, quando nix alta impedit aufugere. Anser ad autumnum, & Kalendas Nouembris pertinet. Coryli. i. auellanæ & noua poma, & racemi sunt munera æstatis. Hœdi & angeli lactentes. i. adhuc lac sugentes, sicut munera veris. i. verni temporis. De cordis. i. sœno autumnali, qui nec vendi, &c. Morem rusticorum satyricè describit, qui donant, quod retinere non possunt. Carmina scilicet frequentia, de Nymphę solemnibus, eruta fastis, id est, fastorum libris. Peculia. Coryli. Fasti.

Quando Molorcheo Titan descendit ab astro,
Pronus, & astræa iam limina virginis intrat,
Virgine lætetur pubes, & cana senectus,

Transit ad superos, & olympica regna petiuit.
Octauas vt toto iam tertia fluxerit orbe,
Festa dies iterum, natalia virginis aras
Ignibus illustrant, offert noua liba sacerdos.
Libra redit, noctes properans æquare diebus.
Exultat Picenus ager, vehit Adria puppes
Illyricas, & Chaonias, cum mercibus adsunt
Thusci, vmbri, Veneti, Siculi, Laurotica templa,
Cum donis turmatim adeunt, votisq; solutis,
In sublime iugum lati, ad commercia tendunt.
Et quum Thessalicas cursu breuiore sagittas
Sol subit, & frigent vrentibus arua pruinis,
Clausa gynæcæi sacris penetralibus, hausit
Corde deum toto, propios oblita parentes,
Et quum semiferi fugiens Chiromis ab arcu,
Languet, ad kyberm glacialia limina capri,
Induat ornatas, & mas, & fœmina, vestes,
Lætitiaq; diem celebret, quo semine sacro
Coniugis anno sui grauidam pater imbuit aluum.
Illa dies etenim sancta primordia nymphæ
Fecit, & in nostras vetuit descendere sordes.

Quando Molorchæo. Docet quibus temporibus agantur solennia festa diuæ virginis, vt festum assumptionis in medio Augusti, quando sol dereliquit leonem, & ingreditur virginem. Vnde idem in Parthenice Mariana: terga feræ titan Nemeæ extrema tenebat. Fulgentem cratera inter, claramque coronam, Sequitur autem in hac re opinionem Nigidij qui hunc leonem tradidit à Luna iussu Iunonis in terra Arcadica, & regione Nemeæ educatum, & deinde in exitium Herculis demissum, quem Hercules iussu Euristhei clava, quam a Molorcho hospite acceperat, interfecit. Itaque

postea

postea clava pro gladio, pelle pro scuto visum Hercule fuisse. Leonem verò à Iunone inter sydera relatum, qui ad occasum spectans, supra caput hydræ constitutus est. Quando igitur Titã, id est, sol, descendit pronus ab astro Molorchœo, id est, à leone clava Molorchi interempto. Est autem longè petitum epithetum, & intrat iam limina virginis Astreæ, id est, iustitiæ virginis, quæ Astræa dicta cælum petijt, sed vt dicit Virg. Vltima cælestum terras Astræa reliquit, tunc scilicet pubes. i. iuuenes pubescentes, & senectus cana i. senes canescentes, lætetur virgine. S. Maria, quia scilicet tunc transijt ad superos, & petiuit regna olympica, id est, cælestia. Ogdoas, describit festum natiuitatis D. virginis, dicens: Vt, id est, postquam, tertia ogdoas, id est, octaua aut tertius octonarius numerus. Est enim Ogdoas ados numerus octonarius, quo ter replicato post assumptionem, habetur natalis virginis, fluxerit iam toto orbe, iterum scilicet, est festa dies, quia natalia virginis illustrant aras virginis, ignibus scilicet luminibus. Sacerdos offert noua liba. i. libamina. Libra, scilicet signum redit properans, id est, festinans, æquare noctes diebus, quia paulò post est æquinoctium autumnale Maro: Libra die noctisque pares vbi fecerit horas, ager Picenus exultat, scilicet festo solenni. Adria, id est, mare Adriaticum vehit puppes Illyricas & Chaonias, id est, Epiroticas, id est, vehentes Illyricos & Chaones, seu Epirotas Lauretum visentes. Thusci adsunt cum mercibus, id est, rebus venalibus Vmbri, &c. In sublime iugum, vbi ædes est diuæ virginis. Et quum Thessalicas, describit festum præsentationis eiusdem virginis, quod celebratur quum sol subit cursu breuiori, quia tunc bruma est, sagittas Thessalicas, id est, sagittarium signum. quod Chiron Thessalicus constituere dicitur: quia tunc clausa sacris penetralibus, scilicet templi gynœcei, id est, secreti virginum. Est enim gynæceon, id est, gynæceum, locus vbi mulieres versantur, vbi clausa hausit deum toto corde, oblita propries parentes, quia contemplationi diuinæ vacabat, Molorchus. Gynæceū

vacabat, nil terrenum sapiens. Hoc autem festum celebratur vndecimo Kalendas Decembres. Et quum semiferi fugiens Chironis, &c. Describit festum conceptionis eiusdem diuæ virginis, sequens ordinem Kalendarij, non rei gestæ. Quia prius concepta, quàm præsentata fuit. Et quum sol fugiens
natatur. ab arcu Chironis, scilicet sagittarij, semiferi. i. centauri. Centauri enim sunt populi Thessaliæ, qui primi equos illic ascenderunt, vnde procul visi, crediti sunt vmbilico tenus equi. Vnde fabula orta, vt inferne equi, superne homines dicantur Languet, quia parum habet caloris ad limina glacialia. i. ad ingressum frigidi capri. i. capricorni hiberni. i. hibernalis signi, tum scilicet & mas & femina induat ornatas vestes. i. ornent se, & celebrent, lætitia, scilicet quum lætentur, diem, quo pater, scilicet Ioachim, vt potior est sententia, annosus. i. vetulus. imbuit semine sacro. i. præuento ob originali macula, Aluũ coniugis, scilicet Annæ grauidã. Etenim illa dies fecit primordia. i. conceptum sanctę Nymphæ. i. sponsæ altissimi patris, & venit descendere in nostras sordes, scilicet originalis peccati, in quod omnes de viri semine nati descendunt.

Quum volat imbrifera lampas phœbea sub vrna,
Ad vernos reditura dies, iam proxima veri,
Ite nurus omnes, sacros altaribus ignes,
Thura focis, faculas manibus date, ducite pompam.
Attulit in templum noua dona puerpera virgo.
Quando gregis princeps aurato vellere fulgens,
Incepit Zephyris aperire tepentibus annum,
Et dare maiores luci, quàm noctibus horas,
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem,
Et noua miranti referat mandata puellæ,
Festa dies Thuscis populos de collibus omnes
Cogit, & Arnicolas vocat ad Florentia templa.
Tum quoque, sed tenui virgo prius interuallo

Nupsit,

Nupſit, & hæc teneris lux eſt celebranda puellis.
Quando ſub extrema cancri teſtudine phœbus
Voluitur, & renehit vicina canicula morbos.
Thure piam celebrare diem: redit hoſpita macer
In proprios à matre lares, altaria circum
Primitias Cereris geminæ ſuſpendite matri.
Iſta dedit Pollux, vigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudum caulas, dum nocte ſerena,
Militiam cæli, ſparſoſq; examinat ignes.
His quoque plura dedit, ſed carmina plura referri
Non ſinit extremum deponens veſpera ſolem.

Quum volat. Docet quando celebrandum eſt feſtum purificationis, aut verius præſentationis, & apparationis Chriſti, quo præſentatus eſt à diua virgine in templo. Ordo eſt. Quum lampas Phœbea, id eſt, ſol, volat ſub vrna imbrifera, id eſt, ſub aquario adhuc exiſtens reditura ad dies vernos, qui incipiunt in Martio, iam proxima veri. O nurus, i. nuptæ omnes, ite, date ſacris altaribus ignes date focis thura, date manibus veſtris faculas, ducite pompam, id eſt, lætas ſupplicationes, ſeu proceſsiones: quia virgo puerpera, id eſt, quæ virgo permanens, puerum peperierat, attulit in templum noua dona, quia puerum, qui datus eſt nobis, hoc eſt, deum incarnatum, & de virgine natum, quæ duo maxima ſunt noua, nec prius viſa, nec deinceps videnda. Quando gregis princeps. Deſcribit feſtum Annuntiationis, & incarnationis dominicæ, quod in Martio celebratur, ſole exiſtente in principe gregis, id eſt, ariete. Paranymphus, id eſt, pronubus Gabriel [archangelus, aliger] quia alati pinguntur angeli, Miranti, quia turbata eſt in ſermone eius, Lucæ primo. Noua mandata, quia Ecce concipies in vtero, & paries filium. Arnicolas, id eſt, Arnum amnem colentes, cuius accolas quidam fluentines volunt appellandos: Vnde non ſemel

Paranpmphus.
Aliger.
A. nicola.

pro Florentia Fluentia, & pro Florentinis Fluentini leguntur. Id autem festum Florentini præcipuè celebrant. Non est autem legendum aruicolæ, quasi arua colentes, quia illi vbique sunt, Arnicolæ in Thuscia tantum. Tum quoque. Tangit festum nuptiarum, quia prius nupserat. Nam quum esset desponsata, missus est angelus, &c. Tenui .i. modico, interuallo i. spatio temporis. Est autem spondaicus versus, & hæc lux, scilicet nuptiarum: puellis teneris, nubere sperantibus. Quando sub extrema caneri. Diserte docet festum quod visitationis nomine celebratur sexto nonas Iulias potius dicendum reuersionis, quia statim vt concepit, abijt cum festinatione in montana, & mansit illic menses tres, vtque post natiuitatem diui Ioannis præcursoris domini. Quando igitur Phœbus, i. Sol. Voluitur sub extrema testudine caneri i. extrema parte quæ testudinata videtur, & canicula, scilicet cœlestis. Vicina .i. mox oritura reuehit morbos, celebrate diem piam. i pij officij thure, quia mater. i. prægnans virgo, quæ etiã ab Elizabet mater vocata est quia dixit: Vnde mihi hoc, vt mater domini mei, &c. quod de ea potius quàm de alia prægnante dicitur: qui per eum quem gestabat, certa erat etiam partu futura mater. Hospita, scilicet Maria, redit à matre, scilicet Anna in proprios lares. i. suas ædes, suspendite ergo circum altaria geminæ matri scilicet Mariæ, & Elizabet, quia à quibusdam vocatur festum Elizabeth. Primitias Cereris i nouas fruges, quæ nunc maturæ sunt Ista dedit Pollux, &c. dum examinat ignes, id est, dum virtutem scrutatur astrorum, vesperа .i. vesperus, aut vesper, & hesperus, & ve perugo, stella illa vespertina, quæ manè Lucifer dicitur.

ECLOGA NONA, DE MORIBUS Curiæ Romanæ, poſt religionis ingreſſum edita, inſcriptaque Falco.

Ioannis Murmelij argumentum.

Fauſtulus expertus Romani frigida tractus
Paſcua, paſtorum mores exponit iniquos.

FAVSTVLVS, ET CANDIDVS.

CAndide, quo caſu patrijs procul actus ab oris
Hæc in rura venis? hic paſcua nulla, nec amnes,
Nec liquidi fontes, nec ouilia tuta, nec vmbræ,
Et tamen aſſiduos gregis hæc paſcuntur in vſus.
CANDIDVS, Fauſtule, me noſter Ceridon, qui plurima quondam
His armenta locis habuit, magnamq́ peculi
Congeriem fecit, pecori me credere adegit,
Eſſe ſalutares actis in montibus herbas.
At poſtquam ſegnes agros, & inertia ſaxa
Vidimus, & ſiccis arentem fontibus vndam,
Pœnituit longæq́ viæ, patriæque relictæ.
Fau. Poſtquam te incolumem ſaltus intrare Latinos
Contigit, antiqui potes hæc mea tecta ſubire

Iure sodalitij, sunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca, meæ vix sufficientia vitæ.
Quidquid, id est, commune puta, tibi forsitan vlla
Prospera sors aderit, fortuna simillima vento est.
Caricea succede casæ, dum præterit æstus,
Dum grex in gelida procumbens ruminat vmbra.
Pone pedum, discumbē parum, recreabere potu.
Potu opus est, potu iste grauis compescitur æstus.
Pocula prende, fluet melius post pocula sermo.
Gand. Pocula quis tanta demens æstate recuset?
Fau. Vina situm minuunt, animiq; doloribus ostāt.
Vina vt amicitias, vireis ita corporis augent.
Cand. Hæc parit ora bonos (si patria vina) racemos
Fau. Funde iterum: potare semel, gustare, secundus
Colluit os potus, calefacta refrigerat ora
Tertius: arma siti bellumque indicere quartus
Aggreditur, quintus pugnat, victoria sexti est.
Septimus (œnophili senis hæc doctrina) triumphat.

Candide, inscribitur hęc quod composita est in gratiam Falconis Sinibaldi patritij Romani, protonotarij, apostolicique fisci custodis, de quo in epigrammatis mentio frequēs, estq; de moribus curiæ Romanæ. Inducitur autem Candidus persuasus à Corydone cum pecore Romam profiscisci, relictis patrijs pascuis, cuius incœpti eum fere pœnitet. Occasione cuius multa dicūtur in detestationem auaritiæ Romanæ curiæ. Hæc in iura, i. Romana. Præteribo enim quæ nota sunt, Iure antiqui sodalitij, id est, sodalitatis, & hospitalitatis. Fortuna simillima vento est, id est, maxime incerta, & incōstans. Caricea casæ, id est, tectæ carice quæ est herba acuta Maro: Et carice pastus acuta. Pone. i. repone, aut depone, vt quiescas. Pedum. i. virgam pastoralem, qua pedes ouium capiunt,

Carex.
Pedum.

piunt,& diriguat. Inuitat autem ad potandum, nec abnuit Candidus: vt ſi qua petulantius in curiam Romanam dicta ſint,à potis dicta cenſeantur. Animiq́ue doloribus obſtant, Vnde Bacchus Lyæus,quod cura ſoluat,& Liber,quod ab eis liberet,dictus eſt. Vina vt amicitias, quia compotãdo trahitur magna familiaritas. Comicus: Quia compotrix eius eſt. Salomon,& Cicero cõparant vina,& amicitias in hoc, quòd vtraque quò veteriora, eò meliora putentur. Hæc ora, id eſt, regio, parit bonos racemos, ſi hæc vina ſunt patria, id eſt, in hac patria nata. Vnde Fauſtulus potui magis,quàm verbis intentus,inquit: Funde igitur,quia potare ſemel eſt guſtare, id eſt,pitiſſare duntaxat. Secundus potus,id eſt hauſtus. colluit,id eſt,irrigat penitus os. Tertius refrigerat ora calefacta. Quartus aggreditur indicere ſiti adhuc prædominanti bellum. Quintus pugnat. Victoria eſt ſexti,ſcilicet hauſtus. Septimus triumphat,ſcilicet deſit. Hæc doctrina eſt ſenis Oenophili,id eſt,amatoris vini,vt prius docuimus. Bacchus.

Can. Res eſt conſilij ſecura fidelibus vti:
Vtile,doctrinis prabere ſenilibus aures.
Victa ſitis,mens agra manet,curaq́ue ſuperſunt.
Fau. Vt ſedata ſitis,ſic mens ſedabitur agra.
Funde merum,bibe,cardiaco medicina doleri hac.
Vtitur ad curas iſto medicamine Roma,
Can. Omne opus,atq; labor vult interualla,quieſcat
Obba parum,contra muſcas impone tabellam.
Non madet imbre dies,nec habet nox humida roreꝫ,
Creſcere nec duris poſſunt in cotibus herba,
Importuna fames,labor improbus,aëris ardos
Confecere gregem macie,vix debile corpus
Spiritus ager egit,vacua cute porrigit oſſa
Clunis,& exilis cana contrahit ilia venter.
Hic aries,qui fronte lupos,cornuq́ue petebat,

Nunc

Nunc oue debilior, pauidoque fugacior agno est:
Hæc mihi, sed nimiùm me ardentia vota ferebant.
Omnia diuino prædixerat omnia cornix:
Vix egressus eram limen, cum tristia portans
Auguria à dextra venit, tegetisqúe sinistra
Culmine consedit, pressoqúe minaciter ore
Vociferans, iter auspicio prohibebat aperto.
Heu pecus infœlix, quod lacte, & prole solebas
Affluere, in nostris licuit dum pascere campis:
Gramina dum quæris, succi plus perdis eundo,
Quam referas pastu, simul hic tabescimus ambo,
Tu tenui victu, curis ego victus amaris.

Res est consilijs, Graphicè doçet quid curæ valeant, quia victa sitis, scilicet est, mens ægra manet, curæque supersunt. Ad quod. Faustulus: Sedata vt sitis est, sic mens sedabitur ægra Cardiaco medicina dolori hæç, Hæc medicina, scilicet frequens potus, est medicina dolori cardiaco, id est, cordis, quem qui patiuntur, nimium sitiunt. Vnde Iuuenalis Cardiaco nunquam cyathum missurus amico. Dicitur autem Apo tes Cordias, quæ Græce dicitur cor. Quiescat obba, i. lata fundo. Vnde à Persio dicitur sessilis obba. Impone tabellam contra muscas, tege ne à muscis inquinetur. Importuna fames, quæ importuna est de via fessis. Labor improbus, id est, assiduus, & ita improbandus. Maro: Labor omnia vincit. Improbus Et odor aëris confecêre gregem macie, id est, emacerauerunt: sed plus est confici macie, quàm emacerari: quia quod conficitur, deficit. Venter exilis, quia vacuus Diuino omine, id est, â dijs portento, aut diuinandi vim habente. Maro: Sæpe malum hoc nobis, si mens non læua fuisset, De cœlo tactas memini prædicere quercus. Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix. A dextera venit, Cicero tamen lib 1 de diuin. scribit coruum à dextra, à sinistra cornicem facere ratum.

Cardiacus

Obba.

ratum. Vnde hic potius videtur dicendum, à læua, verum addit, tegetisque sinistæ Culmine consedit, vbi scilicet visa est Et quia sola, infausti est augurij, vt Plin. docet: Teges dicitur tugurium. Vociferans, est enim infœlicis garrulitatis auis. Auspicio aperto, id est, manifesto. Prohibebat iter, id est, profectionem. In nostris, scilicet Mantuanis, quã referas pastus, id est, è pascendo, est enim nomen. Simul hic tabescimus ambo tu, scilicet infœlix pecus tabescis, scilicet tenui victu, id est, pœnuria victus, & inedia. ego, scilicet tabesco, victus curis amaris.

O nostræ regionis opes, ô florida prata,
O campi virides, ô pascua lata, feraxque,
Et nunquàm sine fruge solum, currentia passim
Flumina per villas, riui per rura, per hortos.
Hinc pecus, hinc agri pingues, sub sydere cancri,
Cùm trituta sonat passim, cùm Iulius ardet,
Arua virent, textæ lento de vimine sepes
Poma ferunt, redolentq; ipsis in vepribus herbæ.
O nemorum dulces vmbræ, mollesq; susurri,
Quos tecum memini gelidis carpsisse sub vmbris.
Turturis ad gemitus, ad hirundinis, ac philomenæ
Carmina, cùm primis resonant arbusta cicadis.
Aura strepens folijs nemorum veniebat ab Euro,
Et baccata super tendebat brachia cornus.
Ipse solo recubans, pecudes gestire videbam,
Atque alacres teneris luctari cornibus agnos.
Post somnos, per gramen humi nunc ore supino,
Aut flatu implebam calamos, aut voce canebam
Pectore nunc prono rutilantia fraga legebam.
Fau. Viuere tum fœlix poteras, diciq; beatus,
Sed bona, quòd nondum fueras expertus acerbam,

Vilis

Vilis erat tibi, teque ideo fortuna reliquit.
Quando iterum veniet (veniet si forsitan vnquam)
Sicut capreolis rursum nitentibus harent
Stipidibus vites, stringuntque tenaciter vlmos.
Sic illam tu prende manu, neu desere prensam.
It, redit, effigiem mutat, nec imagine constat
Par lamys, quas nocte ferunt errare per vmbras.
Mobilis vt facies, ita mens deludere gaudens,
Quod dederat, tollit: pensi nihil, omnia casu,
Qui minimum metuunt, sapiúntue, repellit, & odit.

O nostræ, Continua sunt verba Candidi. Nam Faustulus se latinum significauit, atque in sua patria esse. Omnia autem vsqueadeo facilia sunt, vt vel minima expositio videatur inanis; nihil tamen est abiectius dictum, quàm huic stylo congruat. Arua vitent, Virg.

Vt quantum longis carpent armenta diebus:
Exiguus tantum gelida ros nocte reponat.

Sepes poma ferunt, Miram narrat fertilitatem, sed non raram Italiæ, vbi in vnis hortis, poma, vites, fruges, & legumina non semel vno anno colligas. Redolent ipsis in vepribus herba, id quoque verum, quia rosæ nascuntur. Molleſq; fusurri, scilicet fontium, & apum. Maro: Sæpè leui somnum suadebit inire susurro. Est autem susurrus raucum, & lene murmur. gelidis sub vmbris, Idem: Hic inter flumina nota. Et fontes sacros frigus captabis opacum. Turtutis ad gemitus, quia eius cãtus est gemitus. Idem: Nec gemere aërea cessabit turtur ab vlmo, ad hirundinis ac Philomenæ Carmina, Hæ enim auiculæ dulciter canunt. Maro: Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras, quod de philomena intelligi posse docet Seruius. Cum primis, Idem: Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis. Ab euro. i. oriente, cornus baccata, aut brachia baccata. i. baccis ornata, hoc est, cornis. Idem: Victum

Susurrus.

Baccatus.

infœlicem

Infœlicem baccas, lapidoſaqúe corna dant rami. Et in eodē. 3 Æneid. Baccatamqúe iugis Naxon. Sole recubans, Idem Recubant ſub tegmine fagi. geſtiri. i. geſtu alacritatem prodere aut voce. Idem: Nec calamis ſolum æquiparas, ſed voce magiſtrum. Rutilantia, quia matura fraga. Viuere tum, fœlix poteras, dicique beatus, ſed bona fortuna erat tibi tū yilis, & nondū fueras expertus acerbam. Id vero verius eſt, vnde dici ſolet: Dulcia non meruit; qui non guſtauit amara, & ſic: Dulcia non ſapiunt cui non guſtantur amara. Et ideo quia deſpecta tibi fuit fortuna, reliquit te. Id quoque moraliter, quo ſuadet præſenti vti fortuna, quia multis dilatio nocuit. Vnde Lucan. Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis. Quando iterum veniet, ſcilicet fortuna, veniet ſi forſitan vnquam, bona parenthesis, quia incertitudinem fortunę ſignificat. Sicut vites hærent ſtipitibus, i. paſsi: hoc eſt, ad palos, capreoli. i. chordulis quibuſdam ad hoc natis. nitentibus, id eſt, tendentibus ſurſum. Sic prende manu illam, ſcilicet fortunā neu. i. neue, deſere prenſam. i. ſemel comprehenſam. Fortuna, it & redit, & mutat effigiem, nec conſtat imagine. i. nec ſeruat ſemper eandem imaginem, par. i. ſimilis, lamijs, id eſt mulieribus, quæ ſe trāsfigurare dicuntur, penſi. i. excogitati & deliberati, nihil, ſcilicet habens, omnia, caſu, ſcilicet faciens, repellit, & odit, qui nimium metuunt, vnde dictum à Marone: Audaces fortuna iuuat, aut vt alij legunt audentes. Ve, pro vel, qui minimum ſapiunt, quia vt Philoſophus docet, quanto plus eſt ſapientiæ, tanto minus fortunę: quia ſapientes ſunt prudentes, omnia proſpicientes priuſquàm eueniant, & ita pauca eis à caſu, & fortuna obueniunt.

Capreolus

Par.

Penſi.

Can. Delitias patrij quoties reminiſcimur agri,
Ferre tot arumnas animo non poſſumus æquo.
Sed quò mente feror, caſu afflictatus acerbo?
Vnde magis crucier, fœliſſima tempora voluo?
Maius adeſt, florent vites, humileſque geniſtæ,

Iam

Iam ſpicata ſeges, malus iam punica multo
Flore rubet, redolent ſepes albente ſabuco
In patria, per rura Padi, per paſcua Minci.
Hæc verò necdum incipiunt pubeſcere montes.
Quòd ſi vere ſolum torpet, quid frigora bruma,
Solſtitiumque feret, gelidis quum terra pruinis
Albicat, et rapido cum cœlum incanduit æſtu?
Sunt tamen hic armenta, quibus cutis vnida, cernix
Non ſignata iugis, gemino frons ardua cornu,
Luxuriansq; toris pectus, niſi pabula carpant.
Non erit hac tanta humectum pinguedine corpus.
Fau. Hæc armenta quibus caput à tellure leuatur
Altius, & cui ſunt longa internodia cruꝛum,
Cuncta vorant, herbas primùm, mox ore ſupino
Arboreas frondes, ſummaq; cacumina ſylue.
Hoc imbelle pecus, quod humi naſcentia tantum
Gramina decerpit, vacuis ieiunat in aruis.
Can. Quid verbis opus eſt? cũctis animãtibus vna eſt
Conditio ſemper, maiora minoribus obſunt,
Agna lupo, mites aquilis ſunt prada columbæ,
Innocuos delphin venatur in æquore piſces.
Vnde fit hoc? Certè res prodigioſa videtur.
Hæc loca ſi procul hinc videas è rupibus altis,
Pingue ſolum, & multo veſtitum gramine dicas,
Quò magis appropias, tanto magis omnia ſordent.
Fau. Hoc eſt Roma viris, auibus quod noctua: trũco
Inſidet, & tanquam volucrum regina ſuperbis
Nutibus à longe plebem vocat. Inſcia fraudis
Turba coit, grandes oculos mirantur, & aures,
Turpe caput, roſtriq; minacis acumen aduncum,

Dumque

Dumq; ſuper virgulta agili leuitate feruntur
Nunc huc, nunc illuc, alijs veſtigia filum
Illaqueat, retinent alias lita vimina viſco.
Prædaq; ſunt omnes verubus torrenda ſalignis.

Delitias patrij. Permanet querulus Candidus, vt tandem perueniat ad mores curiæ notandos. Vnde magis crucier, quia ſummum infœlicitatis genus eſt, fuiſſe fœlicem. Maius, ſcilicet menſis floribus. Iam ſpicata. i. in ſpicas formata, Malus Punica, id eſt, quæ aurea mala fert. Albente ſabuco, ſcilicet floribus, cum acinos nigerrimos habeat. Per paſcua Minci, pro Mincij per apocopen aut ſynæreſin. Pubeſcere, id eſt, frondeſcere. Quòd ſi vere, id eſt, verno tempore, de quo dictum eſt: Nunc omnis parturit arbos. Torpet, conſtrictum frigore iacet, quod frigora; brumæ ſcilicet ferent? Quid ſolſtitum, ſcilicet æſtiuale feret? Bruma, inquam, gelidis quum terra pruinis albicat, ſolſtitio autem, rabido quum cœlum incanduit æſtu, cutis vuida, id eſt, glabra, & nitida. Horatius. Vuida. Me pinguem & nitidum & bene curata cute viſes, ceruix non ſignata iugis, id eſt, quæ nondum portauerat iugum. Luxuriánſque toris pectus, quod indicium bonum indicat Virgilius Maro. Allegoricòs autem vult diuites omnia ingurgitare, vt docet manifeſtè Fauſtulus, vnde addit Candidus. Semper Maiora minoribus obſunt, agna eſt lupo præda. Mites columbæ ſunt præda aquilis, delphin, qui balenas & cete alere dicitur, quia intrat eorum ora, & egreditur, cum ſequentes piſciculi in aluum balenæ demittantur. Vnde quidem latronem appellant, venatur. i. inſidijs capit, quia nihil eſt perniciosius eo. Multa autem per allegoriam dicũtur. Hoc eſt Roma viris. i. captatrix. Oſtentat enim ſe placidam & opulentam, & aduentantes inedia confici ſinit. Quod noctua auibus, quæ admirationi eſt eis, & ita circumuolantes capiuntur aut viſco, aut reti. Lita, id eſt, illita, à lino, vimina, id eſt, virgulæ, aut perticæ paruæ, ſunt præda torrenda ve-

ribus, alij verubus legunt. Sed & Maro veribus dixit: Pars in frusta secant, veribusque trementia figunt. Salignis autem. i. ex salicibus, quia talibus vtuntur rustici.

Salignus.

Cand. O bellum hoc, poterit dici nihil aptius vnquã
Sed procul en coluber tortos in puluere gressus
Flectit, & exertis sitiens ferit aëra linguis.
Fau. Candide, quę moneo memori sub pectore serua,
Quando inter syluas graderis, defende galero
Lumina. Namque rubi prætendunt spicula longis
Dentibus, & curuus discerpit pallia mucro.
Nec depone pedum, multaq; armare memento
Cote sinum, ne te subitò nouus opprimat hostis.
Et perone pedem tegito, spineta colubris
Plena, hominum vitæ morsu insidiantur amaro,
Et nunc longa dies æstu facit acre venenum
Mille lupi totidem vulpes in vallibus istis.
Lustra tenent, & quod dirum, ac mirabile dictu est.
Ipsi homines (huius tanta est violentia cœli)
Sæpè lupi effigiem, moresq; assumere vidi,
Inq; suum sæuire gregem, multaq; madere
Cæde sui pecoris, factum vicinia videt.
Nec scelus exhorret, nec talibus obuiat ausis.
Sæpè etiam mirę apparent monstra figuris,
Quæ tellus affecta malis influxibus edit.
Sæpè canes tantam in rabiem vertuntur, vt ipsos
Vincant cæde lupos, & qui tutela fuerunt,
Hostiles ineunt animos, & ouilia mactant.

O bellum hoc. Assentatorum more, vt Persius indicat, laudat dictum Faustuli, quod tamen hic amice fieri potest, verum ostendit colubrum insidiari cantantibus, Exertis linguis.

guis,ab ex & fero. Maro, & linguis micat ore trisulcis. Defende galero .i. largo pileo rustico. Curuus mucro.i.pugio spinarum. Ne depone pedum .i baculum pastoralem. Multa cote.i.duris lapidibus. Nouus hostis.i.improuisus,& inexpectatus serpens. Et perone.i calceamento rustico, crudo corio crura ambire solito. Spineta.i.loca spinis & vepribus consita. Maro: Nunc vrides etiam occultant spineta lacertos. Sę è lupi effig. Maro in pharmaceutria. His ego sæpe lupum fieri.& se condere syluis Mœrin,& c. id autem Arcadibus dictum est euenire solitum, sed sic intelligo lupos fieri, vt socij Vlyssis facti sunt & vrsi, & leones, ac porci, quod eorum mores assumpserunt: vnde furaces,& rapaces significat, sed ad fabulam quoq; respicit, iam effigiem dicit & mores. Augustinus docet in Italia visum esse quibusdam quòd in asinos essent versi, & ita subire onera à coniugibus imposita more asinorum. Malis influxibus.i.malis influętijs. Acri profecto aceto conspergit Rom. quasi verò cælũ id faciat. Canes ouilia infestant. Nota allegoria in prælatos, qui subditos spoliant.

Galerus. Pedum. Peto. Spinetum.

Fama est Ægyptum coluisse animalia quædam
Et pro numinibus multas habuisse ferarum,
Ista superstitio minor est, quàm nostra ferarum
Hic aras habet omne genus, contraria certè
Natura res atque deo, qui dicitur olim
Præposuisse hominem cunctis animantibus, atqui
Sæpè etiam morbosa æstas, & pestifer annus
Ingruit, & passim languens pecus omne per arua
Sternitur, extinctæ dum balat ad vbera matris
Agnus, obit: moritur duro sub pondere taurus,
Nec modus est morbo, non est medicina veneno,
Sed vicina domus vicino à limite mortem
Haurit, & assiduè sumunt contagia vires.
Ista feras raro pestis rapit, vtile semper

Fert pecus, extinctas caulas epulantur atroci
Dente lupi, nostraq; fera iactura opulescunt.
Can. Heu heu quā præceps miserū me insania traxit.
Credere fallaci grauis est dementia famæ.
Romuleos colles, Tiberim, Romanaq; tecta
Audieram, & studio mens est accensa videndi,
Ducendiq; bonis in tot præstantibus æuum.
Accessi cum parte gregis: tentoria demens,
Totum penè larem cum pastoralibus armis,
Trans iuga summa tuli, mulctralia, cymbia, ahena,
Et cacabos, & quo formatur caseus, orbem
Fagineum, impensam, atq; operas amisimus omnes.

Fama est Ægyptum. Docet omne genus ferarum habere aras suas Romæ. i. omne genus vitiosorum esse in honore, & pretio. Quod Iuuen. Satyra. 1. graphicè docet asserens, non nisi flagitiosis exilio & carcere dignos sublimari, & ideo inquit: Aude aliquid breuibus Gyaris, aut carcere dignum. Si vis esse aliquid. Fama est Ægyptum. Idem docet Iuuen. Sat. 14. Quis nescit Voluci Bythynice, qualia demens Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat pars hæc, illa pauet saturam serpentibus ibin, &c. Multas ferarum, id est, multas feras Ista scilicet Ægyptiorum superstitio. Superstitiosorum & delirantium religio minor est quàm nostra, id est, Romana Quia ferarum hic aras habet omne genus. Præposuisse, vt in paradiso. Gen. 1. Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quę mouentur super terram. Sæpè etiam morbosa æstas, hoc quoque verum. pecus omne, id quia pastor dicit, sed & homines plurimi pestilentia absumi illic quotannis solent. Dum balat, id proprium est ouis, vt boare bouis, & mugire tauri, moritur duro sub pondere taurus. Hæc omnia nimis graphicè habentur Georg. 3. Ecce autem duro fumans sub vomere taurus. Concidit, &c.

Balare.
Boare.
Mugire.

Nec

Nec modus .i. finis est morbo, non est medicina veneno. i. infectioni venenosæ. Ibidem: Quæsitæque nocent artes, cessere magistri Phillyrides Chiron, Amythaoniusq; Melampus. Ista feras rarò pestis rapit, id quidem verum, & tamen non ita multiplicentur, vt pecudes. Opulescunt. i. opolentæ, & diuites fiunt, vt feræ sit nomen. Nam si feræ scribitur, refertur ad lupos. Credere fallaci grauis est dementia famæ. Prouerbiale, sensus autem est, se tractum fama, quæ erat, omnes, qui Romam accederent, ditari, illuc cũ pecore commigrasse, & cum armis pastoralibus, quæ graphicè enumerat. Mulctralia, vasa in quæ lac trahitur & mulgetur. Cymbia vasa in morem cymbarum, in quę transfunditur. Ahena, id est, lebetes ex æræ factos, & cacabos, aliud genus vasis, quidam caldaria vocãt. Et quo formatur caseus orbem, id est, vas rotundum quo imprimitur. Vnde à forma formaginem vocat Apuleius, vnde Gallicum vocabulum, hunc vt charum ostendat, fagineum. i. ex fago commemorat tornatum. Impensam, scilicet pecuniam. Atque operam amisimus omnes, quæ erat vox corui aliquando Romæ vænum expositi.

Quid faciam? Quo me vertam? Sperata negantur
Pabula, tot casus, tot vbique pericula, cogor
In veteres remeare casas, & sæpta fateri
Consilijs egressa malis, iterumq; per æstus,
Et montana, pati longos per saxa labores.
Heu pecus infœlix, ô læuo sydere pastor
Huc auecte. Fuit multo præstantius istud
Ignorasse solum, patrioq; in limine tutos
Consumpsisse dies, gelidis senuisse sub antris,
Atque Padi circum ripas, Athesisue per agros,
Aut vbi per virides campos, & pascua nota
Mincius it, vel quà vitreo natat Abdua cursu,
Consedisse, gregem pauisse salubribus herbis.

Fau. Te tua credulitas, & me mea fallit in horas.
Vidi ego supremæ qui prosperitatis habebant
Culmina, dum laudata petunt, cecidisse, nec vnquam
Emersisse malis, facit experientia cautos.
Hi prius explorant, & non laudata sequuntur.
Omnia laude carent, quæ sunt meliora, fuerunt
(Non nega, quæ famam retinent, ac nomina seruãt)
Cuncta suis pollent vicibus. Luna. Adria, Troia,
Saluia, quas nobis memorabat sæpius Vmber,
Nomine sunt solo: deleuit cætera tempus.
Si minor est patriæ forsan modo gloria nostræ,
Res tamen est melior: laudatæ gloria Romæ
Quanta sit, in toto non est qui nesciat orbe.
Fama quidem manet, vtilitas antiqua recessit.
Illi, prisca quibus maduerunt pascua fontes
Nunc humore carent, venis aqua defuit haustis,
Nulla pluit nubes, Tiberis non irrigat agros.
Tempus aquæ ductus veteres contriuit & arcus.
Et castella ruunt, procul hinc procul ite capellæ.
Hic ieiuna fames, & languida regnat egestas.

Quid faciam, Desperantis vox, & cœpta fateri Consilijs egressa malis, quod summè dolendum innuit Virgiliana Iuno Æneid. 1. Me ne incœptis desistere victam, ò læuo. i. sinistro, & inimico sydere, pastor huc auecte, potius quàm aduecte dicit, quia à bonis pascuis ad sterilia migrasse dolet istum, scilicet sterile & sceleratum. Patrioque in limine tutos consumpsisse dies, repetere, fuit multo tutius. Athesisúe per agros, qui fluit ex Tridentinis alpibus, Tridentum alluit, & Veronam diuidit. Mincius, fluuius Mantuanus, non longè à Mantua in Padum fluens, sæpe commemoratus. Abdua, qui à Strabone Adua dicitur, fluuius ex Vrbano lacu

Leuus.

Athesis.

Mincius.

Abdua.

ortus,

ortus,in Padum quoq; incidit,Vrbanus autem,vt Larius, & Benacus,ex alpibus ortum habet,atq; incrementum.Conſediſſe,à conſido .i. locum habitationis cepiſſe, vt Æneid. 1. Vultis & his mecum pariter conſidere regnis?regem pauiſſe repete,vt dixi,fuit multò ſalubrius. Te tua credulitas, docet non facile credendum eſſe.in horas,& non in oras,legendū. Sed ſecundum Vallum, quia non ponitur nota excrementi, potius diceret in horam.Vidi ego,à certitudine argumentatur,quia plus valet oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. Ordo eſt:Ego vidi eos qui habebāt culmina i.ſummitatem ſupremæ,i.ſummæ proſperitatis.Alludit ad rotam fortunæ. Cecidiſſe dum petunt laudata, quia ſæpè quæ bona & læta verturtur in peius.Vnde dici ſolet:dij bene vertant. Nec vnquam.ſ.poſtquam ſemel inciderant,emerſiſſe malis.i. caput extuliſſe è malis quibus obruti erant.Facit experiētia cautos, & ideo ſenes difficiliter inducuntur ad credendū, quia multā experientianm fraudis habent.Hi ſcilicet cauti.Explorant.i. exquirunt,& examinant prius,& nō ſequuntur omnia laudata,ſed quæ compererint bona,quia ſæpe laude carent quæ ſunt meliora.ſ.laudatis.Non nego.i.fateor.Fuerunt.ſ.multa,quæ retinent famam,ac ſeruant nomina,quum nihil habeant rei.Sed cuncta pollent ſuis vicibus,.i.viciſsitudinibus, vnde Comicus:Omnium rerum viciſsitudo eſt.Luna,Adria, Troia,Saluia,hę vrbes quas imber.I. doctus ille, cuius ſæpe meminit,memorabat nobis,hoc ſemper ne contra decorum plus quàm vt paſtori competat,ſapere dicatur. Sunt, ſcilicet nunc ſolo nomine,quia tempus deleuit cætera, quia omnia ſenescunt, & labaſcunt in tempore. Vnde; Tempus edax rerum,&c. Luna ciuitas olim Hetruriæ ad Macram fluuium, de qua Lucanus:Hoc propter placuit Thuſcos de more veruſto Acciri vates, quorum qui maximus æuo Aruns, incoluit deſertæ mœnia Lunæ.Interijt enim nunc, ſed religio adhuc Lunenſis nominatur.Adria quoq;,vrbs Italiæ fuit,quę mari cui vicina eſt,nomen dedit,quod Adrianum ſen Adriaticum Luna. Adria.

dicitur,& interdum etiam Adria genere masculino, mare ipsum quod superum vocant, quia orientem versus, in qua ora Venetiæ sunt. Troia notior est, quam vt de ea quidquam dicendum sit. Deleta est Salnia, vt aliæ multæ, vt Saguntus in Hispania, Carthago in Africa, Corinthus in Peloponeso. &c. Si minor est patriæ forsan modo gloria nostræ. Ergo,& Faustulus se Mantuanum indicat, quia ait. Res tamen est melior. Illi prisca,&c. Per fontes, beneficos in poëtas intelligit. Vt Mecænatem, Augustum. Messalam, Pollionem, & similes aquę ductus veteres, manifesta allegoria. Hic ieiuna fames & languida regnat egestas, selecta,& apta epitheta. Nam ideo fames, quia ieiuna,& ideo languidus quis ferè, quia egenus. Egestas enim lãguorẽ parit, sicut,& inedia, vt patet in apologo, quẽ Liuius recitat de mẽbris quæ in ventrẽ coniurauerũt

Troia.

Hic tamen, vt fama est, & nos quoque vidimus ipsi,
Pastor adest, quadam duceus ex alite nomen,
Lanigeri pecoris dives, ditissimus agri,
Carmine qui priscos vates, atque Orphea vincat,
Orphea, qui traxit syluas, & saxa canendo.
Hic alios omni tantum virtute Latinos
Exuperat, quantũ Tiberim Padꝰ, Abdua Macrã
Lenta salix iuncum, tribulos rosa, populus algam.
Credimus hunc illi similem, cui Tityrus olim
Bis senos fumare dies altaria fecit.
Hic ouium custos, ipso vigilantior Argo.
Daphnide nec solum, sed eo, qui dicitur olim
Admeti pauisse greges per Thessala rura,
Doctior, omne pecus Solymi curare magistri
Dignus, & antiquo dignus succedere patri,
Qui fuit Assyrij pecoris post retia pastor.
Ipse potest seruare gregem, depellere morbos,

Humectare

Humectare solum, dare pascua, soluere fontes,
Conciliare Iouem, fures arcere, luposque
Si fauet iste, mane, quòd si negat iste fauorem,
Candide coge pecus, meliora que pascua quare.

Hic tamen, vt fama. Huc tendit principale institutum, vt videlicet Falconem Sinibaldum à largitate laudet, aut ad eá inuitet, cuius gratia videtur tota ecloga composita, vt fama est, quæ sæpe mendax. Vnde Maro: tam ficti prauique tenax quàm nuntia veri. Ideo addit. Et nos quoque vidimus ipsi. Pastor adest. Aut quia etiam imperatores vocant pastores, vt sermo pastoralis: aut quia datarius, & vt dicunt eleemosinarius est, & ita multorum pastor. Quadam ducens ex alite nomen. Dicitur enim Falco, quod & auis notæ nomen. Lanigeri pecoris in dives. Maro in Bucolicis: Quàm dives niuei pecoris, quàm lactis abundans. Ditissimus agri, Idem Æneidos primo: Huic coniunx Sichæus erat ditissimus agri Phœnicum. Carmine qui priscos vates atque Orphea vincat, More Maroniano principem ab exercitu seperat, vt egregiũ Orpheus, significet. Nam Orpheus vnus priscorum est vatum, sicut Æneidos primo: Reliquias Danaum, atque immitis Achilli: vbi Achilles non excluditur à Danais sed excellere atque egregius esse significatur. Orpheaque in medio posuit, syluasque sequentes, Et saxa, quod Amphioni attribit Horatius, dicens in arte Poetica: Syluestres homines, sacer interpresque deorum, Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus. Dictus ab hoc lenire tygres rabidosque leones. Dictus, & Amphion Thebanæ conditor vrbis, Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda, Ducere quo vellet, &c. Tiberim Padus, Padus. Est enim padus longè maximus fluuiorum Italiæ, quinque ostijs in mare Adriaticum prorumpens Vnde Georg. 1. Fluuiorum rex Eridanus. &c. Abdua, fluuius latus, de quo iam Abdua. dixi. Macrã, fluuium exiguum, cuius meminit. Luc. dicens: Macra. Nullasque vado qui Macra moratus Alnos Macri aũt campi

ſunt in medio Bononiæ,& Rauennæ,& aliarum ciuitatum, per quas itur Romam. Lenta ſalix iuncum ſcilicet exuperat
ga. Populus, arbor frequens ad padum. Algam herbam,quam proijcit aqua,quæ ad populum ſæpæ iacitur. Maro proiecta vilior alga. Credimus hunc illi,ſcilicet Auguſto Cæſari. Cui Tityrus,id eſt,Maro Bis ſenos,vt in prima Ecloga:Hic illum vidi iuuenem Mœlibœ quotannis,Bis ſenos cui noſtra dies
rgo. altaria fumant. Ipſo vigilantior Argo,cui tamen centum erant oculi,quorum bini duntaxat ſomnum acceperunt. Verum falco quoque peruigil eſt auis. Vnde in Epigrammatis alludit de eo ad ſummum pontificem:Ducere ſopitis paſtor potes otia curis. Falco tuas Argi more gubernat oues Daphnide,quem tamen Theocritus, & Maro doctiſsimum,& diuinandi peritum inducunt. Nec ſolum ſcilicet Daphnide doctior, ſed eo ſcilicet Apolline Nomio, qui ob interfectos Cyclopes nouem annis ſpoliatus diuinitate, pauit armenta Admeti regis Theſſaliæ iuxta Amphryſum,vt alibi diximus per ruta ergo Theſſala,id eſt,per Amphryſum. Omne pecus, id eſt, totam eccleſiam catholicam. Magiſtri Solymi, id eſt, Hieroſolymitani, videlicet Petri, & dignus ſuccedere patri, ſcilicet Petro Papæ, qui pater dicitur, qui ſcilicet pater fuit paſtor pecoris Aſſyrij, id eſt, Iudaici, & totius eccleſiæ, quæ prima fuit in Aſſyria,Poſt retia,id eſt relictis retibus factus eſt piſcator hominum. Conciliare Iouem,aut deū, aut ſummum pontificem. Si fauet iſte, mane. Omnem ergo ſpē in Falcone collocandam cenſet,quod vt ſignificet. Hoc argumentum excogitauit.

Eclogā

ECLOGA DECIMA, DE FRATRUM obſeruantium, & non obſeruantium controuerſia, poſt religionis ingreſſum, inſcripta Bembus.

Ioannis Murmelij argumentum.

Munc veræ, & falſæ diſcrimina relligionis
Narrat, oueſque pias Carmeli ſeperat hœdis.

Candidus, Bembus, Batrachus, & Myrmix.

MAxima paſtores agitat diſcordia Bembe,
Qui Solymos colles, Galilæaque rura colebant.
Batrachus hinc, Myrmix illinc certare parati,
Iudice te paucis, ſi non audire recuſas,
Et niſi te reuocant maiora negotia, dicent.
Tu pater es vatum, tu ſcis componere lites,
Iurgiaque, & blandis conuitia tollere verbis.
Te quoque Pierios fama eſt potaſſe liquores,
Et vidiſſe deas, quibus eſt cuſtodia ſacri
Fontis, & Eurotæ campos, ac Phocidis arua,
Ipſe vbi fronde ſua tibi tempora cinxit Apello,
Dona dedit, citharam, neruos, & eburnea plectra.
Bem. Dicite, quandoquidē tepidos admouit ad ignes
Nos hiberna dies, dum non ſinit ire per agros
Bruma gregem, flatu Boreas dum ſæuit acuto.

Dum

Dum riget omne ſolum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent ſub aquis glacialibus amnes.
Otia damnantur, quæ nulla negotia tractant.

Maxima paſtores, Hac vltima celoga, quam vt ſuperiorem in religione compoſuit, agitur Carmelitarum fratrum obſeruantum, quorum partes Batrachus agit, & non obſeruantium, quos Myrmix defendit, controuerſia, fictis non abre contẽdentium vocabulis. Nam Batrachos rana dicitur cui ferè ſimilem habent Carmelitæ de obſeruatione interiorem tunicam, quia piceam, aut vt dicunt, griſeam. Myrmix autem formica, quæ nigra eſt, vt non obſeruantium tunica, Mar. It nigrum campis agmen. Preterea, vt in fabulis eſt, ranæ elegerunt regem, vt obſeruantes ſub vno comiter viuunt patre. Formicæ autem in vna quidem domo multos habent magiſtratus, vt non obſeruantes diuerſas habent culinas. Litem proponit Candidus, per quem ferè auctorem intelligo. Paſtores, id eſt, Carmelicolæ, aut fratres, de Carmelo profectos, Solymos, id eſt, Hieroſolymitanos. Tu pater es vatum. Fortè Generalem ordinis hoc nomine appellat, qui pater eſt vatum, quia Carmelitarum, qui filij olim erant prophetarũ, & prophetæ, qui, & vates dicuntur. Tu ſcis componere, id eſt finire, vt: Ante diem clauſo componet veſper olympo. Et in Bucolicis: Non noſtrum inter vos tantas componere lites. Vnde qui pacto litem terminant, ſe compoſuiſſe, aut compoſitionem feciſſe dicunt. Pierios liquores. i. hauſtus muſicos, quibus poeta euaſerit. Et vidiſſe deas i. Muſas, quibus viſus, & ab eis ad Hippocrenen ductus Heſiodus, poeta euaſit. Vnde Ouidius.

Batrachus.

Myrmix.

Solym.

Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi
Viderat, Aſcræas quum ſequeretur oues

Neutro autem modo dicit ſe Perſius euaſiſſe poetam in principio ſic: Nec fonte labra prolui caballino, Nec me in bicipiti ſomniaſſe parnaſſo Memini, vt repentè ſic poeta prodirem.

rem. Et Eurotæ campos. Eurotas fluuius eſt Laconiæ laurifer. Vnde illic Phœbus fingitur docuiſſe lauros. In Bucolicis Maro: Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus Audijt Eurotas, iuſsitque ediſcere lauros, ille canit. Eurotas.

Ac Phocidis arua, in quibus Parnaſſus eſt mons, totus Muſis conſecratus. Ouidius: Seperat Aonios Actæis Phocis ab aruis Terra ferax. Et paulò poſt.

Mons vbi verticibus petit arduus aſtra duobus:
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.

Fronde ſua. i. lauro. Maro in Bucolicis: Phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri, dona dedit ſcilicet ſuam citharã, quam à ſe inuentam Orpheo dedit. Neruos. i. chordas, & eburnea plectra. i. Lyram heptacordem, quam inuenit, cum tetracordis Mercurij dicatur, Horatius in arte: Ne forte pudori, Sit tibi muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo. Dicite. Sic Palæmon Maronianus: Dicite, quandoquidem in molli cõſedimus herba, Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Quod hic ex induſtria mutat, quaſi per legem amebœi carminis contrarium dicens, Tepidos admouit. Perſius: Admouit iam bruma foco te Baſſe Sabino. Boreas ventus ſeptentrionalis, dictus rex Thraciæ, quòd illinc vbi regnat, ad nos veniat: flatus eſt acuti. Vnde Maro: Et boreæ penetrabile frigus adurit. Dum riget, ſcilicet gelu. Stiria, gutta in longũ congelata. Torpent, ſtagnantium more. Otia damnantur, quæ nulla negotia tractãt. Vnde Cicero, principio tertij Officiorum. Publium Scipionem dicere ſolitum ſcripſit Cato, nunquam ſe minus otioſum eſſe, quàm quum otioſus, nec minus ſolum, quàm quum ſolus eſſet. Magnifica verò vox, & magno viro, ac ſapiente digna, quæ declarat illum, & in ocio de negotijs cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum. Vbi ſcies otioſum dici, qui muneribus publicis vacuus, operam dat rerum cognitioni. Vnde poëtica ſtudia otia vocantur. Non ergo otioſus nihil agit, ſicut ceſſator.

Myr. Paſtores genus infœlix, æſtate vagamur

Pro

Pro grege ſolliciti, ſed nos quum frigidus imber
Continet in ſtabulis, lites, & iurgia ſurgunt.
Bat. Qui veteres audent ritus mutare, ſuoque
Arbitrio, & nullis ducunt ſub legibus æuum,
His ſunt ô Myrmix, qui bella domeſtica gignunt.
Bem. De veteri ritu, de conſuetudine patrum,
Rixa agitur vobis? leges, moreſque parentum
Batrache dic, cur noſtrum veniſtis in orbem
Ex Phœnice ſolo, nos paſcua vidimus illa.
Vidimus herboſos filici vligine campos,
Vertice Carmeli vitreis vberrimus vndis
Fons cadit, & rauco denſum nemus irrigat amne.
Vidimus, & Iordanis aquas, vbi maximus olim
Paſtor oues mergens, ſcabiem reſecauit auitam,
Amnis hic à Libano veniens, Galilæa per arua
Tranſit, & ampla lacu conſurgit in æquora magno,
Vnde coit rurſum, rurſum mare fundit apertum,
Vrbs vbi Romani de nomine dicta Tiberi.
Vnde coit rurſum, tandem Ierichunte relicta,
Intrat in infames Aſphalti gurgitis vndas.
Hinc ſatis eſt, nos oram omnem vidiſſe probatam,
Dicite, & hic tandem veſtras demergite lites.
Myr. Batrachus audaci ſemper ſeſe ingerit ore,
Et mihi ſe præfert magno temerarius auſu.
Bat. Non ego me ingeſſi, proceſſi à iudice iuſſus.

Paſtores genus infelix. Proponit Myrmix litem deteſtans, eò quod qui de obſeruatione non ſunt, quia molliorem ducunt vitam, vellent in ſuo ſtatu fine controuerſia, & moleſtia permanere, contrà de obſeruatione, vellent omnes

nes ſui ſimiles eſſe. Æſtate vagamur pro grege ſoliciti, allegoricôs pro victu. Sed quum nos frigidus imber Continet in ſtabulis. Maro Georgio primo. Frigidus agricolam ſi quando continet imber. Non exire autem ſtabulis tunc dicit ibidem ſic: Quum proprius ſtabulis armenta tenerent, Lites, & iurgia ſurgunt. Arguta quaſi in odium iurgiorum litem refugit: Vnde Batrachus: Qui veteres audent ritus mutare. &c. Hi ſunt ô Myrmix, qui bella domeſtica gignunt, Quaſi dicat, non nos ſumus in culpa, qui velimus in pace ſine iniuria viuere, ſed qui ordini, & profeſsioni noſtrę iniuriam inferunt per nouos ritus. Interloquitur autem Bembus, ſignificans ſe peritum locorum, & obſeruationis veteris, vt idoneus comprobetur iudex arbitrarius. Leges, moreſqúe parentum, id eſt, parrum, & maiorum tuorum ad quos reuocare vis. Dic cur noſtrum veniſtis in orbem, id eſt, Europã Ex Phœnice ſolo, id eſt, ex Gelilæa, quam Phœnices ſecundũ Strabonem habitant, & quæ eſt in Phœnicia. Nos paſcua vidimus illa. Vt paſtoralem dicere rem videantur, & non impertinentem ad Bucolicum carmem, dicit paſcua, non clauſtra. Fœlici vligine. Vligo, inquit Seruius, eſt naturalis terræ humor, ab ea nunquam diſcedens: vnde vliginoſus ager ſemper humidus eſt: humidus, aliquando ſiccatur. Vertice Carmeli vitreis vberrimus vndis Fons cadit, id eſt, defluit. Vbi maximus olim paſtor. Non tam de Heliſæo, qui illic Naaman Syrum à lepra mundauit, quàm de diuo Ioanne Baptiſta loqui videtur, qui ſcabiem auitam, id eſt, originalẽ maculam reſecauit baptizando. Amnis hic, id eſt, Iordanes à Libano veniens? per duos fontes, qui dicuntur Ior, & Dan, vnde Iordanis nomen. Rurſum mare fundit apertum, ſcilicet Tiberiadis. De quo Ioannis ſexto. Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis. De nomine dicta Tiberi, pro Tiberij, ſcilicet Tiberias, tandem. Ierichunte relicta. Declinatur, hæc Ierichus, huius Ierichuntis, ſicut Amathus Amathuntis, & multa alia. Intrat in infames Aſphalti gur

git.

Asphaltus. gitis vndas. Asphaltus est quod mare mortuum vocant, in quod vrbes illæ quinque infames absorptæ sunt igni & sulphure propter abominabile crimen, quod ab illarum vna Sodamiticum vocant. Hinc, id est, ex his, quæ dixi, satis probatum est, nos vidisse omnem oram, id est, regionem illam. Dicite ergo & demergite, id est, obruite, & sopite, hoc est, finite tandem hinc, id est, de hac re vestras lites. Et mihi se præfert magno tempore. Volunt enim de obseruatione, vt sunt præstantiores haberi. Processi à iudice iussus, dixerat enim iudex Bembus, Batrache dic. &c.

Bē. Pone pedū Myrmix, et tu quoq; Batrache, nō est
Orandum armatis manibus, sed mentibus aquis.
Batrache dic, Myrmix animi compesce furorem,
Interea, vt venias magis ad responsa paratus.
Qui furit, insanit, qui verò insanit, amaro
Impatiens animo, nec corda, nec ora gubernat.
Quidquid ait, vanum est, quidquid molitur, ineptū.
Bat. Bembe, genus nostrum, generisq; exordia dicam.
Venimus Assyrys, vt Candidus inquit, aboris:
Est pater Helias nobis, qui sustulit armis
Pastorum genus omne malum, qui traxit Olympo
Flammigeros ignes, qui ascendit in æthera curru.
Bem. Nobile, & antiquū genus hoc, et clara propago
Bat. Pastores alij, quotquot per rura vagantur
Omnia, sunt riui nostris à fontibus orti.
Nos dedimus leges, pascendi ostendimus artem.
Quò magis hi peccant, qui quum sint ordine primi,
Primatum amittunt, studia inconsulta sequendo,
Nos radix, alij rami: sed pos quoque rami
Auerteri radice patrum iam ætate caduci.
Tradidit Helias certam pastoribus artem,

Qua

Quæ curare greges, quæ noxia pabula fas est
Discere, & occultos imbres, ventósque latentes:
Quinus salutaris foret, & qui pestifer annus,
Signa dedit, nihil omisit quod ouilia tangat.
Sed fons ille fluens Carmeli è rupibus altis,
Tam nitidus quondam, tam dulci lympidus vnda,
Tramite mutato (patet id) modo cursit in Austrum
Sed prius (extat adhuc vetus alueus) ibat ad ortum.
His cursus fecêre nouos, liquêre priores,
Quos dederat riuo veterum prudentia patrum.

Pone pedum Myrmix. Quia acris his est, ne ex verbis ad verbera prorumpant, monet tela deponi pro quibus pastores pedum habent, & tu quoque Batrache Bona phantasia priorem compellat eum, qui de obseruatione non est, quasi ardentior sit ad arma. Non est orandum .i. causæ non sunt ab oratoribus dicendæ coram iudice armatis manibus. Id enim vetant leges, sed mentibus æquis. Quia disturbatis animis, facile veritas læditur. Batrache dic. Repetit & confirmat quod supra dixit, vt venias magis ad responsa paratus Bona admonitio, quia ardentes ira, raro se purgant, vt decet, intenti ad ingeronda potius conuitia, vt patet apud Virgilium Maronem in Palemone, nec corda nec ora gubernat Vnde Horatius. Ira, furor breuis est, animum rege, qui nisi paret, Imperat, quidquid molitur .i. cum molimine & difficultate conatur attentare. Bembe, genus nostrum. Vt gratiam, & beneuolentiam iudicis captet, compellat eum proprio, polliceturq; exequi ipsius iussa. Venimus Assyrijs, vt Candidus inquit, ab oris. Dixerat enim, Qui solymos tolles, Galilæaq; rura colebat, Iudæa enim in Assyria est, cuius caput olim Babylonia Est pater Helias nobis, Thelbites, de quo 3. & 4. Regum abundans mentio fit, qui sustulit armis. Nescio an legendum sit, aruis. Quòd si legendum est armis, intelli-

gam de armis zeli, aut de iguibus cæli, quibus armatus, duas quíquagenas sustulit, qui traxit Olympo flamigeros ignes, vt. 4. Regum primo: Si homo dei sum, descendat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Idem. 1. Regum. 18. Inuocauit ignem, qui deuorauit holocaustum. Qui ascendit in æthera curru, vt habetur. 4. Regum secundo. Nobile, & antiquũ genus hoc, & clara propago. Quia monasticæ vitæ princeps est Helias, & sanctis literis perquàm illustris. Propago autem quando progeniem significat, primam corripit, quando vitem producit. Pastores alij. Id, vt dixi, diuus Hieronimus quoque sentit. Nos dedimus leges, quia primi fuerunt qui religiosorum more simul viuerent & monasticam vitam in Carmelo agerent, pascendi ostendimus artem .i. normam simul viuendi. Quo magis hi sunt qui noua institutæ appetunt, & vetera, quæ digniora, & meliora sunt immutare volunt, primatum amittunt, quia dicunt se vltimos mendicantium approbatos, quum primi sint, quia iussi sunt in solido statu permanere sequendo studia inconsulta, id est, inconsultorum, quibus nouitas placet, sed nos quoque rami à veteri radice .i. pullulauimus à patribus nostris, sed alij quasi per imitationem collateraliter, nos per progagationem ex vera radice, eaduci ætate, id est, antiquitate à prima professione decidentis, quod dicit, propter non obseruantes. Tradidit Helias certam pastoribus artem, id est, formam recte viuendi exemplo vitæ suæ reliquit. Qua curare greges. Vt rem pastoriam, vt dixi, agere cæteatur, omnia ad pastores refert, ostendens officia pastoris ouium, quum allegoricôs intelligat animorum. Pastorum enim est curare greges, vitare pabula noxia, quia certis diebus saltẽ abstinent carnibus, & occultos imbres, id est, infectiones, & ventos latentes, murmura, ni fallor, intelligit. Maro autem in Georgicorum primo, dat verorum ventorum prognostica, nihil obmisit. More suo positione in obmisit primam produ-

cit,

ert, quum Horatius, & fere alij, omiſit prima breui ſcribant. Sed fons ille fluens, allegoricos vita religioſa, tam lympidus, id eſt, purus & clarus. Tramite mutato, patet id, modo curris in auſtrum, id eſt, meridiem, qui animantibus, in Italia præſertim, eſt peſtifer, quia corrumpit etiam obſonia. Inuenalis: Tamen hic properat velut vrgeat auſter. Horatius: Prætentes auſtri coquite horum obſonia, & cætera Allegoricos vult bona inſtituta eſſe inuerſa, atque depraua ta, ſed prius ibat ad ortum, ſcilicet ſolis, id eſt, ad orientem, quia Eurus, & Boreas ſalubres ſunt venti. Allegoricos intelligit ad cælum. Extat adhuc vetus alueus, per quem, ſcilicet fons ille fluere ſolebat, id eſt, adhuc reperiuntur reliquiæ veteris religionis. Extare enim eſt, ſuperſtitem eſſe, aut ſuperſtare, dum reliqua ceciderint. Hi, ſcilicet noui, qui non obſeruant.

Lympidus.

Extare.

Myr. Quid tibi, ſine nouo currat, ſeu tramite priſco,
Dummodo fœcundis humectet paſcua lymphis?
Et quid de cœli quereris regione? per auſtrum,
Solis iter, melior vitis, qui reſpicit auſtrum,
Et melior legitur Lybicis de collibus vua.
Bat. Et melior taxus boream qua reſpicit, ergo
In boream melius poterat decurrere riuus?
Paſtor es, & cura pecoris, male ſane, relicta,
Sermonem de vite facis, quaſi legibus iiſdem
Grex, & vitis eant, nec quod diſcrimen in vndis,
Gramineq́, & ventis, noſti, & quàm noxius auſter
Si pecori, diſce à Roma, ſi innoxius auſter,
Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt vellere fuſco?
Cur Clitumnus habet niueas, cur Mantua molli
Lanicie excellit, Veronaq́, proxima Mantæ?
Vnde hæc multiplices rerum variantia formas?
Non aliunde niſi à cœlis, à gramine, & vnda.

Bemb. Candide vtrunque pedum procul hinc (rogo) protinus aufer.
Inter eos hodie video bellum acre futurum.
Clàm cape, & auferto, subter sarmenta reconde.

Quid tibi. Rusticè respondet Myrmix, vt doceat, non obseruantes ferè indoctos esse, & non literis, sed perditis studijs vacare. Quid tibi, id est, ad te, sicut in Euangelio. Quid ribi & mihi mulier? Dummodo fœcundis. Id quidem verum, si eam fœcunditatem pariat quam Batrachus desiderat, per austrum solis iter, quia semper est in zodiaco, melior vitis, i. est, quæ respicit ad austrum, quia respicit solem incumbentem Vnde dictum est. Denique apertos Bacchus amat colles. Et melior legitur Lybicis de collibus. i. Lybiam, hoc est, meridiem respicientibus, aut reuera de Libycis intelligit, ob eandem rem. Est melior taxus. Docet Batrachus non esse responsum ad rem, quia licet ad austrum versa vitis sit melior, non tamen continuò melior est pecori Auster, quàm Eurus, sicut licet taxus quæ frigora secundum Maronem amat, dicit autem. 2. Georgicorum: apertos Bacchus amat colles aquilonem, & frigora taxi, præstantior est ad boream non statim tamen, ad boream est melius pecus. Sermonem de vite. Argute taxat eos ebriositatis, & vitiositatis; quia ex abundantia cordis os loquitur, quasi legibus ijsdem, aut potius pascuis ijsdem grex, & vitis erant, quod esse negat, quia ibi maior vini copia, minor est pecorum, innuens per hoc vini copiam officere castitati religiosorum. Nam venter mero æstuans, facile despumat in libidinem, vt auctor est Hieronymus, nec quod discrimen. i. quæ differentia scilicet. sit, & quàm noxius. i. nociuus auster sit pecori, disce à Roma, si innocuus auster, &c. Id quidem manifestum, quia eo flante varij generantur morbi. Cur Mutinensis agri pecudes sunt vellere fusco? Cur Clitumnus habet niueas, scilicet pecudes, sed & iuuencos ac tauros, quibus in triumphis vtebantur.

Vnde

Vnde Maro Georgicorum secundo.

Hinc alibi Clitumne greges,& maxima taurus
Victima,sæpe tuo perfusi flumine sacro,
Romanus ad templa deum duxêre triumphos.

Clitumnus autem fluuius est in Menapiâ, quæ pars est Vmbirę partis Thuscię,de quo fluuio dicit Plinius in naturali historia,quòd animalia quæ eum potauerunt,albos fœtus procreant.Cur Mantua molli lanicio excellit.Est tamen in Euganeis mollior,sed vicini sunt. Veronæque proxima Manto. i. Mantuæ vrbi. Vsurpatiuè dixit Manto,quia non vtimur nisi in nominatiuo,accusatiuo,& vocatiuo in o,& genitiuo in vs , à Græcis in o longum exeuntibus, vt Manto Mantus Candide vtrumque pedum, quia depositerant pedum .i. baculum pastoralem , sed non longè à se reiecerant, ne à verbis ad verbera peruenirent, monet sedulus pastor Bembus secretè Candidum , vt vtriusque pedum subter sarmenta recondat. Sarmenta autem , quia non omnes Gallicum noscunt,sunt putamina,& resectamenta vitium.

Batrach. Bembe,mihi tecum sermo est, dum viximus vnà,
Dum commune pecus nobis fuit,heu mihi quantum
Dedecus,heu quot sunt pecudes incommoda passæ.
Nec mersare gregem fluuio,nec vellera certis
Temporibus(sicut mos est)tondere licebat.
Nudabant spineta pecus,nudata secabant
Terga rubi,scabie cutis aspera,tabidus humor
Pestis,& in totum serpebant hulcera corpus.
Multum igitur refert,pecudes quæ pascua carpant,
Flumina quæ potent,& qua regione morentur.
Dic mihi,dic Myrmix,priscum cur lana colorem
Perdidit? Hic,gregibus quidnam noua vellera fecit?

Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Clarum? Immutârunt mutati vellera mores,
Bembe, ad te redeo, paucis abſoluere nitar.
Sed quò digna omni tua ſit ſententia laude,
Vera loquar: tu iura tenes, ego facta docebo.
Iudicium reddit verum enarratio vera.
His animaduerſis, agrè tot damna ferentes,
Venimus ad fontem, rimumq; à vertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit, tu proinde Myrmix
Interea nidos auium, vel dorcada paruam
Venabare, tua quæ dona darentur amata.
M. Bembe, vides vt aperta in me conuitia torquent?
Augurer, iſta manu lis eſt, non ore agitanda.
Mos mihi, non lingua, maledicta refellere dextra.
Cand. Batrache, ne verum taceam, linguoſior equo es
Iurgia bilem acuunt, conuitia pectus acerbant.
Non tibi cum puero res eſt, nec homuncio Myrmix,
Res malè tuta, viros lingua iritare proterua.
Ba. Da veniam Myrmix, amittam proferre volenti,
Neſcio quis mihi miſit in os malus error amatam.
Myr. Do veniam, caue ne rurſum me voce laceſſas.

Bembe, mihi tecum ſermo eſt. Quaſi dicat. In hoc homine nihil video rationis, dum viximus vnà, id eſt, priuſquam per reformationem [vt aiunt] ì non obſeruantibus ſeiuncti ſumus. Heu mihi quantum dedecus, heu quot ſunt pecudes incommedi paſſæ. Quaſi dicat, maxima, & innumera. Nec metſare gregem fluuio, id eſt, debitam curam animis adhibere. Nudabant ſpineta pecus, id eſt, mundanæ cogitationes & conuerſiones. Nam liteta, vt dicunt, aperta eſt. Tabidus humor, vitium carnis. Multum igitur refert, id eſt, diſtat, &

ad

ad rem faciat, quæ pabula. De ſpiritualibus intelligit. Priſcum cur lana colorem perdidit? Quia prius, vt ex aulæis compróbauerunt obſeruantes, vſi ſunt veſtibus piceis, ſeu griſeis, qualibus adhuc in nonnullis vtuntur fratres illiterati, quos conuerſos vocant. Noua vellera, quia nunc nigra ſunt intrinſecus indumenta, quod factum dicunt, vt vnius videantur gregis. Quia enim piceus color, vt in fratribus D. Franciſci videmus, tam varius eſt, concluſerunt in nigrum immutare, quem de obſeruatione Italica reſpuunt, putantes natalem, & ſine fuco factum, magis congruum religioni, quod & Maro cenſuit, dicens. Nec varios diſcet mentiri lana colores. Veritas enim præſtat mendacio. Quod erat melioribus annis clarum. Si de exteriore loquitur, non videtur procedere, quia omnes adhuc candidam ſeruant chalmidem. Dicamus ergo clarum, id eſt, ſubnigrum, qui reſpectu planè nigri clarus eſt. Vellera, vulgo gemino ll ſcribitur, quia tamen à Velando venit, poteſt ſimplici ſcribi. Vera loquar. Oratoriè iuxta rhetorum præcepta præ ſe fert fiduciam. His animaduerſis, ſcilicet malis, quæ pecori obuenerant. Venimus ad fontem, ſcilicet religionis, vel dorcada. Dorcas Græcè dicitur, Latinè caprea, id eſt, caprea ſylueſtris. Tu prouide. Ironicôs id refert, tuæ quæ dona darentur amatæ. Id amare, ſed vtinam non verè. Vnde Myrmix: Bene te vides, &c. Mos mihi, non lingua maledicta refellere dextra. Id autem acerbius contra ſe fatetur Myrmix, id eſt, non obſeruans vt ſe longe à Dominico conſilio abhorrere ſignificet, qui auferenti pallium docet potius tunicam addere, quàm in pugnam procedere, aut litem inutilem fouere. Verum quia neutrum decent conuitia, accedit Candidus bene fungens officio ſuo. Quia Candidus dicitur omnis liuoris expers, linguacior. i. verboſior, æquo. i. quam æquum & honeſtum eſt. Iurgia bilem, id eſt, choleram, quæ ſtomachum mouet. Quia ſermo durus ſuſcitat furorem. Nec homuncio Myrmix, id iucundè, quia Myrmix, vt dixi, formica interpretatur, cui ro-

bur pro modulo corporis maximum ineſt, quia grana maiora ſe infert, interdum, & noua ſua ſe quoque maiora tranſfert. Viros, quaſi dicat animoſos, & mares animos. Amicam proferre volenti. Amita patris eſt ſoror, vt matertera matris, cui honeſtius quam amatæ mittentur munera. Cætera nota, vt hæc fere nota putem.

BA. Alueus excelſa ſaliens de rupe, lacunam
Foderat, & clauſis ripas aquauerat vndis.
Gurges erat textu ſyluarum vmbroſus opaco,
Denſaque ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille venenorum ſpecies in gurgite vidi,
Mille ſecus ripas in opaco margine, mille
Per nemus ad lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu.
Obſtipui, & rapido rediens ad oulia curſu,
Incipio paleas furca verſare tricorni.
Ecce caput tollit coluber, linguáque triſulca
Sibilat, inflantur fauces, nepa liuida tendit
Brachia, ventroſus profert veſtigia bufo,
Vipera per ſtipulam ingrediens ſtrepit, ô loca, dixi.
Non pecori tantum, verùm & paſtoribus ipſis
Noxia, mox grege diuiſo, de ſ[illegible]bus illis
Paſcua quæſitum triſtis meliora receſſi.
Pérque iter antiquum fontis noua flumina duxi
In campos, vbi prima ſuos aurora colores
Explicat, & croceos Phœbi redeuntis ad ortus.
Hic mihi fœcunda pecudes, hic paſcua læta,
Et ſine labe liquor, dulces ſine crimine lympha.
Hæc loca primæui ſunt qua coluere parentes.
Signa caſæ ſuperant, puteus, carioſaque ligna
Fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem.

Et

Et focus, & lacera qua tangitur area sepe.

Alueus excelsa, Docet Batrachus quid in fonte viderit: dicens, Alueus, id est, riuus, saliens de excelsa rupe, foderat. scilicet præcipiti casu. lacunam, id est, receptaculum aquarum, & sordium. Gurges, id est, vortex aquarum, spineta, id est. spinę densæ, sepierant. i. sæpimento quodam clauserant. Ego vidi mille species venenorum, id est, prauarum traditionum, & malorum morum. Ad, id est iuxta, lymphas, id est, aquas, id est, vidi fontem primæ religionis penitus infectum. Obstupui. &c. furca tricorni, id est, tria cornua habenti. Nepa liuida, id est, scorpius habens venenum liuidum sub cauda, sed hic dicit, lucida brachia, id est, chelas liuentes, ventrosus, id est, habens magnum ventrem, buto, id est, rana venenosa. Vipera, id est, atpidum pessima, sit dicta, quòd vi pariat, quia non potest edere fœtus suos quos ore concipit, & patrem concipiendo necat: sed ipsi vicini partui, autiã maturi ad partum dentibus secant ventrem matrernum, & ita vipera, neque patrem neque matrem vidit vnquam incolumem, quod benignitate naturę in eos afficitur, ne tam noxia pestis multiplicetur. Pascua quæsitum tristis meliora recessi, Quæsitum, supinum, id est, vt quæram, aut quęsiturus meliora pascua. Vnde docet obseruãtes discessisse propter prauos non obseruantium mores. Perqúe iter antiquum, id est, iuxta traditionem primorum patrum. In campos, vbi prima suos, id est, orientem versus, sicut prius dictum est, ad ortum. Croceos ortus Phœbi, scilicet solis. Hæc loca primæui sunt quę coluere parentes, Manifesta est, ergo allegoria. Nam per orientem eorum puram, & salubrem significat vitam, per meridionalem plagam, & austrum vapidam, & mollem, vt ventus ille plumbeus, & tepidus est. Signa casæ, scilicet pastoralis, carioſaqúe ligna fixa solo, seiuncta pedum discrimine septem, Tantum enim spatij cælis singulis congruit, & focus, scilicet communis quo ignis fouetur, & area, id est, locus spatiosus in medio claustri, circum quem porticum, &

deambulacra faciunt, cingitur sæpe lacera, allegoricôs significat claustrorum muros dirutos, & peruios à non obseruantibus factos.

Myr. Cura viris leuibus rerum solet esse nouarum,
Propterea certè noua pascua quaris, & amnes
Fingis inauditos, & vis nouus auctor haberi.
Bat. Cura viris grauibus rerum solet esse suarum,
Propterea Myrmix nimis à grauitate recedis.
Hac nouitas non est nouitas, sed vera vetustas.
Religio, & pietas patrum instaurata resurgit,
Quam tua corrupit leuitas, & nota tuorum
Segnities, igitur si quis labentia tecta
Erigat, & sterilem qui mansuefecerit agrum,
Iudice te damnandus erit non ponitur arbor
Altera, sed veteri inseritur bona virgula trunco
Segne prius lignum, nostro fit fertile cultu.
My. Quamuis pingue tuo pecori sit gramẽ, & vnda
Defecata, tamen multa cum matribus agna
Interiere lupi, & pasta meminere volucres.
Bat. Hac fateor, qua dira tua contagia pestis
Accepêre, etiam procul aspicientibus obsunt,
Tantum virus inest, vestri vis tanta veneni.
Propterea magis, atque magis discedere semper
Est animus, patitur pecus hac incommoda nostrum
Sola, quod in vastam nondum discessit eremum,
Nec satis à vobis procul in deserta recessit.
My. Batrache, de gregibus mentiris plurima nostris.
Certè alienarum tibi cura superflua rerum,
Et temerè assumis partes censoris iniqui.

Cur

Cur mihi, qui pasco cuium pecus, ista tueri
Non licuit? Solis ne domus mea cognita vobis?

Cura viris leuibus. Quanquam id strenuè cauet Batrachus, ne res nouas dicatur molitus, tamen quum aliud non posset, id falsò objicit Myrmix. Et vis nouus auctor haberi, Hoc eis objcitur, qui ad reformationem alios vocant, aut compellant. Cura viris grauibus, Subtilis responsio, diuerbium diuerbio retûdens. Hæc nouitas non est nouitas, id est, quam dicis esse nouitatem, non est nouitas, sed vera vetustas. Vnde manifestè dicit. Religio, & pietas patrum instaurata. i. in statum, & formam priorem reducta, vnde verius dicitur instauro, quàm restauro, refugit. Et nota tuorum, scilicet confratrum, qui mãsuefecerit agrum. Redit ad translationem præter sæpè dictam causlam, ne videlicet non pastoralis agatur res. Segne. i. tardum, & infœcundum, quamuis pingue. Docet etiam inter eos, qui se obseruantes dicunt, adhuc esse morbi dos, & multos interijsse, ad quod Batrachus: Hæ fateor. i. fateor quod hæ cures interière, quæ dira tuę contagia pestis accepêre. i. quæ infectæ ad vos venerũt, nec se purgari permiserunt, tantum virus. i. venenum. Quod in vastam nondum discesit eremum. i. quòd nondum penitus à communiore vestra discesit. Dicitur autem eremus sine aspiratione genere feminino, & media longa, quæ tria inuerti solent. De gregibus mentiris plurima nostris. Quum aliter se purgare nequeat, ad conuitia resurgit. Cur mihi qui pasco cuium. Dictum id puto pro cuium. i cuiuscunque pecus. Ista tueri, id est, prospicere, quæ tu mihi objicis, solis ne domus mea cognita vobis. i. videtis vólne soli infectionem, vt dicitis domus meæ, quam nos ignoramus.

B A. Æthiopes vna quoniam nigredine sordent,
Ille color nulli vitio datur, omnibus idem
Cultus, & alterius si quis reprenderet ora,
Et sua damnaret, pecorisque magistris

Fex

Fex eadem, ſcabies eadem, cutis, & color idem.
Bem. Parcite, iam ſatis eſt lis intellecta, dieſque
Inclinata cadit, iam poſt iuga ſumma ruit ſol.
Audite ô magni generis longæua propago,
Lite ſuper veſtra, qua ſit ſententia noſtra.
Myr. Batrache, me audaci toties ſermone laceſſis.
Bat. Non ego, ſed non æqua magis te cauſſa laceſſit,
Iudiciumq; timet ſibi mens malè conſcia iuſtum.
Can. Quando inimicitias tempus deponere, rurſum
Veſtra nouas lites vecordia ſuſcitat, ergo
Perpetuis hæc rixa odijs æterna manebit.
Quæ vos debilitas capitis, quæ inſania vexat?
Non pudet his vti tanto ſub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis, odijſque ſepultis,
Vltima doctiloqui quæ ſit ſententia Bembi.
Bem. Ferte per antiquos patrum veſtigia greſſus,
Et veteres ſeruate vias, reuocate vagantes
Per valles, & ſaxa greges, per luſtra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

Æthiopes vna, Graphicè docet, quare illi non videant ſuam deformitatem, ſuaq; vitia, quia omnes tales ſunt. Ille color, id eſt, niger. fex eadem, eadem infectio. Quia verò ad manifeſta vſque conuiuia proceſſum eſt, ne vltra progreſsio fiat, dicit Bembus Parcite, id eſt, abſtinete conuitijs, quia lis eſt iam ſatis intellecta. Dieſque inclinata cadit. Audite ô magni generis longæua propago, quia eos ab antiquitate laudat. Timet iamdudum Myrmix cauſſæ ſuæ, vnde non attendit ad iudicem, ſed ad conuitia dicta, dicens: Batrache, me audaci toties ſermone laceſſis, id eſt, prouocas ad iram. Non ego, ſcilicet te laceſſo, ſed magis, id eſt, potius, laceſſit te cauſſa, ſcilicet tua, non æqua, id eſt. iniqua, Iudiciumque timet ſibi

bi mens malè conſcia iuſtum, Multæ,& egregiæ vbiq; ſunt ſententiæ,quas memoria commendaſſe profuerit. Interloquitur Candidus, qui director videtur vtrorumqúe litigantium,quia pro eis iudicem delegit. Quando,ordo eſt,quando tempus, ſcilicet eſt deponere inimicitias,tunc ſcilicet veſtra vecordia,id eſt,peruerſitas cordis, ſuſcitat rurſum nouas lites. Ego,indignanter id dicit. Non pudet his vti tanto ſub iudice nugis. Magni facit auctoritatem iudicis, vt ſententiæ ab eo datæ maius ſit pondus. Ergo,quia id decentius, & honeſtius eſt,quàm odijs progredi,animis audite,equis odijſq; ſepultis,id eſt,ſopitis,& oppreſsis. Vltima, id eſt, vt dicunt, diffinitiua ſententia. Eſt autem hæc:Ferte per antiquos,&c. Incedite more maiorum veſtrorum. Reuocate vagantes per valles, id eſt, qui oberrant à Carmelo,qui mons eſt, id eſt,à vera religione in Carmelo inſtituta. Intelligere autem potes molliter viuentes. Et per ſaxa,id eſt, dura & aſpera mundanarum curarum, & per luſtra ferarum, id eſt, lupanaria quia meretrices u, lpæ quæ fere ſunt,dicuntur,& luſtra ob id etiam lupanaria. Secluſa autem allegoria remotiore,manifeſtè vult errantes in pernicioſis inſtitutis,& moribus ad rectam reduci religionem, quæ antiqua eſt,vnde concludit, Figite in antiquis iterum magalia campis. Magalia[vt dixi]& mapalia, Pœnorũ lingua ſunt tuguria & quaſi paſtorales caſæ. Vult ergo præſtare, in antiqua viuere paupertate,dummodo ſancta maiorum ſuorum ſeruent veſtigia.

FINIS.